

**BİR SOSYAL ÖĞRENME ARACI OLARAK
MEDYA VE AHLAKİ GELİŞİM KURAMLARI
AÇISINDAN MEDYA OKURYAZARLIĞINA
ELEŞTİREL BİR BAKIŞ**

Vahit Ağa YILDIZ

**Yüksek Lisans Tezi
İlköğretim Ana Bilim Dalı
Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı
Yrd. Doç. Dr. A.Halim ULAŞ
2011**

(Her Hakkı Saklıdır)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

BİR SOSYAL ÖĞRENME ARACI OLARAK MEDYA VE AHLAKİ
GELİŞİM KURAMLARI AÇISINDAN MEDYA OKURYAZARLIĞINA
ELEŞTİREL BİR BAKIŞ

(Media as a Social Learning Tool and a Critical View of Media Literacy From the
Perspective of Moral Development Theories)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Vahit Ağa YILDIZ

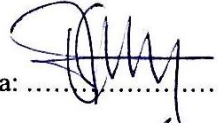
Danışman: Yrd. Doç. Dr. A. Halim ULAŞ

ERZURUM
Haziran, 2011

TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Yrd. Doç. Dr. A. Halim ULAŞ danışmanlığında, Vahit Ağa YILDIZ tarafından hazırlanan “Bir Sosyal Öğrenme Aracı Olarak Medya ve Ahlaki gelişim Kuramları Açısından Medya Okuryazarlığına Eleştirel Bir Bakış ” başlıklı çalışma 25/07/2011... tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından İlköğretim Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

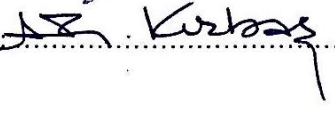
Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. A. Halim ULAŞ

İmza: 

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Murat ÇALIŞOĞLU

İmza: 

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Kadir KIRBAŞ

İmza: 

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.. / .. / ..

Prof. Dr. H.Ahmet KIRKKILIÇ

Enstitü Müdürü

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Bir Sosyal Öğrenme Aracı Olarak Medya ve Ahlaki Gelişim Kuramları Açısından Medya Okuryazarlığına Eleştirel Bir Bakış ” başlıklı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla doğrularım.

Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü eğitim-öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin 2 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

02/08/2011


Vahit Ağa YILDIZ

ÖN SÖZ

Medya ve etkilerinin belirlendiği bu çalışmada, medya ve medya okuryazarlığı kavramları, bu kavramların temel özellikleri açıklanmış olup, medyanın özellikle ilköğretim çağındaki öğrenciler üzerindeki etkileri ve onları etkileyiş biçimleri ele alınmıştır. Araştırma üç temel eğitim alanı ve kavram üzerine yoğunlaşmıştır: medya okuryazarlığı, sosyal öğrenme ve törel (ahlaki) gelişim. Medya Okuryazarlığının ne denli önemli olduğu artık herkes tarafından bilinmekte ve son yıllarda bu konu üzerine önemli çalışmalar yapılmaktadır. Medyanın zararlı etkilerinin önüne geçmek için büyük uğraşlar verilmekte ve özellikle çocuklarla ilişkili olan ve öneminin farkında olan herkes bu konuda çaba göstermektedir. Öyle ki dördüncü kuvvet olarak tanımlanan medya engellenemese de onun etkileri engellenmeye çalışılmaktadır.

Medya aynı zamanda bir sosyal öğrenme aracıdır. Hatta günümüzün en önemli sosyal öğrenme araçları -başta televizyon olmak üzere- tüm medya araçlarıdır. Medya yayıncıları aslında yaratmak istedikleri rol modeli çocukluktan itibaren bireyler üzerinde oluşturmakta, ya da bir başka deyişle görmek istedikleri kıyafeti çocuklar ve gençlere giydirmekte, bu sayede kendi amaçlarını dolaylı bir şekilde gerçekleştirmektedirler. Dolayısıyla medya araçları, sosyal öğrenme ve model alma konusunda önemli bir yere sahiptir.

Medya araçlarının ahlaki gelişime olan etkisi de büyüktür. Çünkü yazılı- görsel iletişim araçlarıyla oluşturdukları rol modellerle bireylerin vicdani yönüne, iyi-kötü arasındaki ayırımına ve bakış açısına büyük etki edecektir. Böylece bireylerin ahlaki gelişim düzeyini de büyük oranda etkileyecektir.

Bu çalışmada yukarıda bahsettiğimiz medya ve sosyal öğrenme ilişkisi açıklanmış, araştırma kapsamında da medyanın ve özellikle televizyonun ahlaki gelişime etkisi incelenmiştir. Medyanın hem sosyal öğrenme ilişkisini hem de ahlaki gelişime olan etkisini incelediğinden dolayı önemi büyüktür.

Araştırmam boyunca her konuda destek ve yardımcı olan danışmanım ve hocam Sayın Halim ULAŞ'a, araştırmada kullandığım ölçeklerle ilgili bilgi ve fikir alışverişinde bulunduğum ayrıca veri analizlerinde bana destek olan hocam Sayın

Başaran GENÇDOĞAN'a, araştırmanın her aşamasında bana destek ve yardımcı olan arkadaşım ve meslektaşım Sayın Büşra KOÇAK'a, eğitim yaşamım boyunca ve yaşamımın her aşamasında yanımda olan ve beni yetiştiren değerli aileme, çalışmamda bana destek olan ve çalışmamın her aşamasında yanımda olan değerli eşime teşekkürlerimi sunuyorum.

Erzurum- 2011

Vahit Ağa YILDIZ

ÖZET

BİR SOSYAL ÖĞRENME ARACI OLARAK MEDYA VE AHLAKİ GELİŞİM KURAMLARI AÇISINDAN MEDYA OKURYAZARLIĞINA ELEŞTİREL BİR BAKIŞ

Vahit Ağa YILDIZ

2011, 94 sayfa

Bu çalışmada medya araçlarının etkileri ve sosyal öğrenmeye olan katkılarının belirlenmesinin yanı sıra medya araçlarından en yaygın olarak kullanılan televizyonun ahlaki gelişime olan etkilerini belirlemek amaçlanmıştır.

Araştırmada evren olarak Erzurum iline bağlı ilköğretim okullarının 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıf öğrencileri; örneklem olarak ise Erzurum iline bağlı üç merkez ilçe olan Aziziye, Yakutiye ve Palandöken ilçelerine bağlı 12 ilköğretim okulundan toplam 456 öğrenci belirlenmiştir.

Bu çalışmada, medya okuryazarlığı eğitimi ve eğitim programları incelenerek, bu programlarda çocuklara kazandırılmak istenenler ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca programın olumlu ve eksik yönleri de belirlenerek öneriler sunulmuştur.

Çalışmada ayrıca medya araçları incelenmiş ve bunların etkileri ortaya çıkarılmıştır. Medya araçlarının sosyal öğrenmedeki rolü ortaya çıkarılmış, ayrıca medya araçlarının özellikle televizyonun bireylerin ahlaki gelişim düzeylerini etkilemiş biçimleri de belirlenmiştir.

Alan yazın taraması yapılarak konu ile ilgili kuramsal bilgilere ve daha önceden yapılmış olan araştırmalara ilişkin bilgiler toplanmıştır. Daha sonra bunlardan yola çıkılarak hazırlanmış olan anket soruları ve test öğrencilere uygulanarak çocukların televizyon seyretme durumları ve ahlaki gelişim düzeyi tespit edilmiştir. Bu iki bilgi arasında ilişki kurulmuş ve televizyon seyretme durumlarının ahlaki gelişim düzeyini etkileyip etkilemediği tespit edilmeye çalışılmıştır.

Ankette yer alan 11 soru ve 3 değişkenin her biriyle ahlaki gelişim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgulara göre yalnızca sınıf düzeyine göre ahlaki gelişim düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu, diğer durumlara göre ise anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir.

Bütün bu kuramsal bilgiler ve araştırma sonucunda elde edilen bulgular ışığında yapılması ve dikkat edilmesi gerekenler belirlenip, sonuç ve öneriler kısmı oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Medya Okuryazarlığı, Medya Eğitimi, Ahlaki Gelişim, Sosyal Öğrenme

ABSTRACT

MEDIA AS A SOCIAL LEARNING TOOL AND A CRITICAL VIEW OF MEDIA LITERACY FROM THE PERSPECTIVE OF MORAL DEVELOPMENT THEORIES

Vahit Ağa YILDIZ

2011, 94 pages

In this study, it was aimed to determine the effects of media tools on elementary-age children with respect social learning as well as determine the effects of television, one of the most common used media tools, on moral development. In the study, ones wanted to be gained to children are revealed by examining the media literacy education and education programs. Also positive and deficient aspects of the program were determined and suggestions were offered. Media tools were also examined and role of media tools in social learning was revealed in the study. Effecting styles of media tools notably television in moral development levels of individuals were determined.

In the research 4, 5, 6, 7 and 8th Class students of elementary schools connected with Erzurum Province were determined as universe and total 456 students from 12 elementary schools connected with Aziziye, Yakutiye and Palandöken counties which are three central counties connected with Erzurum Province were determined as sample.

Theoretic knowledge related with subject and knowledge concerning previous researches was collected by making literature survey. After that questionnaire questions and test prepared starting from these were applied to students and state of watching television and moral development level of children were determined. Relation was established between these two knowledges and it was tried to be determined whether state of television watching affects the moral development level or not.

It was tried to be determined whether there is significant relation between each of 11 questions and 3 variables in questionnaire and moral development levels or not. In the applied questionnaire and test, gender, class level (4, 5, 6, 7, 8) and settlement (village and city) were used as variable. According to the findings, it was determined that there is significant difference between moral development levels according to only class level and there is no significant difference according to other states.

Under the light of all these theoretic knowledge and findings obtained at the end of research, points to be done and to be taken into consideration were determined and conclusion and suggestions part was created.

KeyWords: Media literacy, media education, moral development, social learning

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	iii
TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI.....	ii
ÖN SÖZ	iii
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	3
1.2. Araştırmanın Amacı	5
1.3. Araştırmanın Önemi	5
1.4. Varsayımlar	6
1.5. Sınırlılıklar.....	7
1.5. Tanımlar	7

İKİNCİ BÖLÜM

2. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL DAYANAKLARI	8
2.1. Medya Okuryazarlığı.....	8
2.1.1. Medya okuryazarlığının tanımı.....	8
2.1.2. Medya okuryazarlığı eğitiminin önemi	9
2.1.3. Türkiye’de medya okuryazarlığı eğitim programı.....	11
2.1.3.1. Programın temel yaklaşımı	11
2.1.3.2. Programın yapısı	11
2.1.3.2.1. Genel amaçlar	12
2.1.3.2.2. Beceriler	12
2.1.3.2.3. Değerler.....	13
2.1.3.2.4. Kazanımlar	13

2.1.3.2.5. Etkinlikler	13
2.1.3.2.6. Açıklamalar	14
2.1.3.3. Programdaki aksaklıklar ve eksikler	14
2.2. Ahlaki Gelişim	15
2.2.1. Ahlaki gelişim nedir?	15
2.2.2. Ahlaki gelişim kuramları	17
2.2.2.1. Piaget'in ahlaki gelişim kuramı	17
2.2.2.2. Kohlberg'in ahlaki gelişim kuramı	18
2.2.2.3. Gilligan'ın ahlaki gelişime ilişkin görüşleri	24
2.2.3. Ahlaki gelişim ve medya ilişkisi	25
2.3. Sosyal Öğrenme	26
2.3.1. Sosyal öğrenmenin tanımı	26
2.3.2. Sosyal öğrenme kuramı	27
2.3.3. Sosyal öğrenme ve medya ilişkisi	30
2.4. Televizyon	34
2.4.1. Bir kitle iletişim aracı olarak televizyon	34
2.4.2. Çocuk ve televizyon	36
2.4.3. Türkiye'de televizyon programları	39
2.4.4. Türkiye'de çocuklara yönelik programlar	46
2.4.5. Türkiye'de çocukların tv program tercihleri	49

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM	52
3.1. Araştırma Modeli	52
3.2. Evren ve Örneklem	52
3.3. Veri Toplama Aracı	53
3.4. Verilerin Analizi	53

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VEYORUM	55
4.1. Bulgular	55
4.1.1. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili bulgular	55

4.1.2. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sınıf düzeylerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili bulgular	56
4.1.3. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin yaşadıkları yerleşim yerlerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili bulgular	57
4.1.4. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin en çok seçtikleri filmlerin konusuna göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili bulgular	58
4.1.5. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin en çok seyrettikleri programlara göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili bulgular	59
4.1.6. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin en çok sevdikleri dizilere göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili bulgular	60
4.1.7. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin hangi çizgi film karakteri olmak istediklerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili bulgular	62
4.1.8. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin anne ve babalarının seyrettiği programları nasıl değerlendirdiklerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili bulgular.....	63
4.1.9. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin anne ve babalarının seyrettiği programların utandırma durumuna göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili bulgular.....	64
4.1.10. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin anne ve babalarının seyrettiği programların korkutma durumuna göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili bulgular.....	65
4.1.11. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin en sevmedikleri ve rahatsız oldukları programlara göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili bulgular.....	66
4.1.12. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin en çok etkileyen dizi oyuncusu ve dizilere göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili bulgular.....	67

4.1.13. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin günde kaç saat tv seyrettiklerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili bulgular.....	68
4.1.14. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin gün içinde tv seyretme saatlerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili bulgular	69
4.2. Yorumlar	70
4.2.1. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili yorum.....	70
4.2.2. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sınıf düzeylerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili yorum	70
4.2.3. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin yaşadıkları yerleşim yerlerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili yorum.....	71
4.2.4. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin en çok seçtikleri filmlerin konusuna göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili yorum	71
4.2.5. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin en çok seyrettikleri programlara göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili yorum.....	72
4.2.6. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin en çok sevdikleri dizilere göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili yorum.....	72
4.2.7. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin hangi çizgi film karakteri olmak istediklerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili yorum.....	72
4.2.8. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin anne ve babalarının seyrettiği programları nasıl değerlendirdiklerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili yorum	73
4.2.9. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin anne ve babalarının seyrettiği programların utandırma durumuna göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili yorum	73

4.2.10. ilköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin anne ve babalarının seyrettiği programların korkutma durumuna göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili yorum	73
4.2.11. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin en sevmedikleri ve rahatsız oldukları programlara göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili yorum	74
4.2.12. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin en çok etkileyen dizi oyuncusu ve dizilere göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili yorum	74
4.2.13. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin günde kaç saat tv seyrettiklerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili yorum.....	74
4.2.14. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin gün içinde tv seyretme saatlerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili yorum	75

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	76
5.1. Sonuçlar.....	76
5.1.1. Sosyal öğrenmeyle ilgili sonuçlar.....	76
5.1.2. Ahlaki gelişimle ilgili sonuçlar.....	77
5.2. Öneriler.....	78
5.2.1. Velilere öneriler	78
5.2.2. Öğretmenlere öneriler	78
5.2.3. Medya yayıncılarına ve kuruluşlara öneriler	79
5.2.4. Eğitimle ilgili kurumlara öneriler	80
KAYNAKÇA	82
EKLER.....	87
ÖZ GEÇMİŞ.....	93

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 2.1. Ahlâki Gelişim Evreleri Tablosu	19
Tablo 4.1. Öğrencilerin Değişkenlere Göre Sayısal Dağılımı	55
Tablo 4.2. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Ahlaki Gelişim Düzeyleri Açısından Aralarındaki Farkla İlgili Bulgular	56
Tablo 4.3. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Sınıf Düzeylerine Göre Ahlaki Gelişim Düzeyleri Açısından Aralarındaki Farkla İlgili Bulgular	57
Tablo 4.4. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Yaşadıkları Yerleşim Yerlerine Göre Ahlaki Gelişim Düzeyleri Açısından Aralarındaki Farkla İlgili Bulgular	58
Tablo 4.5. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin En Çok Seçtikleri Filmlerin Konusuna Göre Ahlaki Gelişim Düzeyleri Açısından Aralarındaki Farkla İlgili Bulgular	59
Tablo 4.6. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin En Çok Seyrettikleri Programlara Göre Ahlaki Gelişim Düzeyleri Açısından Aralarındaki Farkla İlgili Bulgular	60
Tablo 4.7. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin En Çok Sevdikleri Dizilere Göre Ahlaki Gelişim Düzeyleri Açısından Aralarındaki Farkla İlgili Bulgular	61
Tablo 4.8. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Hangi Çizgi Film Karakteri Olmak İstediklerine Göre Ahlaki Gelişim Düzeyleri Açısından Aralarındaki Farkla İlgili Bulgular.....	62
Tablo 4.9. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Anne ve Babalarının Seyrettiği Programları Nasıl Değerlendirdiklerine Göre Ahlaki Gelişim Düzeyleri Açısından Aralarındaki Farkla İlgili Bulgular	63
Tablo 4.10. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Anne Ve Babalarının Seyrettiği Programların Utandırma Göre Ahlaki Gelişim Düzeyleri Açısından Aralarındaki Farkla İlgili Bulgular.....	64
Tablo 4.11. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Anne Ve Babalarının Seyrettiği Programların Korkutma Durumuna Göre Ahlaki Gelişim Düzeyleri Açısından Aralarındaki Farkla İlgili Bulgular	65
Tablo 4.12. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin En Sevmedikleri Ve Rahatsız Oldukları Programlara Göre Ahlaki Gelişim Düzeyleri Açısından Aralarındaki Farkla İlgili Bulgular.....	66

Tablo 4.13. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin En Çok Etkileyen Dizi Oyuncusu ve Dizilere Göre Ahlaki Gelişim Düzeyleri Açısından Aralarındaki Farkla İlgili Bulgular.....	67
Tablo 4.14. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Günde Kaç Saat Tv Seyrettiklerine Göre Ahlaki Gelişim Düzeyleri Açısından Aralarındaki Farkla İlgili Bulgular.....	68
Tablo 4.15. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Gün İçinde Tv Seyretme Saatlerine Göre Ahlaki Gelişim Düzeyleri Açısından Aralarındaki Farkla İlgili Bulgular	69

KISALTMALAR LİSTESİ

Akt.	: Aktaran
c.	: Cilt
Ed.	: Editör
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
RTÜK	: Radyo Televizyon Üst Kurulu
s.	: Sayfa
SPSS	: Statistical Packages for the Social Sciences (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paketi)
TDK	: Türk Dil Kurumu
TRT	: Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu
TTK	: Talim Terbiye Kurulu

BİRİNCİ BÖLÜM

Bu bölümde araştırmaya ilişkin problem durumu, çalışmanın amacı ve önemi, kapsam, varsayımlar, sınırlılıkları ve çalışmada adı geçen kavramların tanımlarına yer verilmiştir.

1. GİRİŞ

Kitle iletişim araçları günlük yaşamın vazgeçilmez bir unsurudur. Ayrıca bu araçlar tüm unsurlarıyla yaşamın her alanında yerini almıştır. Bugünlerde teknolojik gelişmelere bağlı olarak medya araçlarının kullanımı da giderek artmaktadır. Yaşamın her aşamasında ve insanların bulunduğu her ortamda; caddelerde, sokaklarda, dükkânlarda ve eğlence merkezlerinde dahi medyanın unsurlarıyla iç içe olmak mümkündür. Öyle ki bazı büyük iş ve alışveriş merkezlerindeki asansörlerde mini bir televizyon, gidilen her dükkânda bir gazete veya dergi bulunmakta hatta binilen taşıtlarda da radyo veya televizyonla etkileşim içinde olunabilmektedir. Öğrenmelerin büyük bir çoğunluğu, modelden öğrenme ya da sosyal öğrenme yoluyla gerçekleşmektedir. Yaşam sürecinde özellikle küçük yaşlarda öğrenmelerin önemli bir kısmı bu yolla edinilir. Sosyal öğrenmede en önemli araçlar ise şüphesiz kitle iletişim araçlarıdır.

Türkiye’de televizyon izleme oranlarına bakıldığında % 94 gibi büyük bir oran olduğu görülmektedir (www.istatistikler.net) ve her gün 5 milyona yakın ulusal gazete satın alınmaktadır (www.dorduncukuvvetmedya.com). Buna yerel gazeteleri de eklersek büyük bir kitle ortaya çıkacaktır. Ayrıca bu gazetelerle dolaylı etkileşime geçenler de hesaba katıldığında Türkiye’nin büyük çoğunluğunun gazetelerle her an etkileşim içinde olduğu görülecektir. Bunun dışında günlük dergi tirajı yaklaşık 125 bin civarındadır (www.medyatava.net). 110 bini aşkın kişi de her gün radyoyla etkileşim içindedir (www.canlitv.com). Bu bilgiler ışığında Türkiye’de hatırı sayılır bir çoğunluğun medya araçlarıyla sürekli etkileşim içinde olduğu söylenebilir. Dolayısıyla bu araçların insanları etkilediği ve insanların birçok bilgiyi, davranışı ve olayı öğrenmelerine katkı sağladığı söylenebilir.

Medya araçları bir sosyal öğrenme aracı olmakla beraber bireylerin vicdani yönünü ve törel (ahlaki) gelişimlerini olumlu veya olumsuz etkiler. Çoğunlukla bu etkilerin olumsuz olduğu görülmektedir. Çünkü medyadaki yayınlar her türlü olumsuz içerikle bireyin düşünce yapısına etki eder ve onun birçok olay, olgu, durum ve davranış hakkında düşünceler oluşturarak kendi yaşantısına yön vermesine neden olur.

Özellikle televizyon yayınları, hem görsel hem işitsel olması, ilgi çekici olması, herkese hitap eden yayınlar yapması ve yayın çeşitliliğinin olması gibi özellikleri nedeniyle çok fazla tercih edilen, dolayısıyla küçük yaşlardan itibaren hemen hemen herkesin etkileşim içinde olduğu bir araçtır. Televizyon karşısında uzun süre kalan çocuklar olumlu ve çoğunlukla olumsuz her türlü yayının verdiği mesajı alır. Açık açık verilen mesajlar yanında dolaylı ve bilinçaltına hitap eden mesajlar da vardır ve bunlar daha da tehlikelidir.

İsveç'te televizyon ve çocuk ilişkilerine yönelik ciddi bir araştırma yapılmış ve Bern'de düzenlenen bir basın toplantısında kamuoyuna duyurulmuştur. Fazlaca televizyon seyreden çocuk;
Gerçeklerden kopmaktadır.
Pasif olmaktadır.
Yalnızlığa itilmektedir.
Bağımlı bir yapı oluşturmaktadır.
Saldırganlaşmaktadır.
Sıradanlaşmaktadır.
Özellikle resim yapma ve konuşmada ifade etme sıkıntısı yaşamaktadır.
Yaratıcılığın yerini taklit almaktadır (Milliyet, 19.08.1995).

Bu sayılanların dışında birçok yayının, bireylerin ahlaki gelişimini olumsuz etkilediği ve vicdan duygusuna yıkıcı bir darbe vurduğu söylenebilir. Çünkü yapılan birçok yayında, vicdani değerlerle bağdaşmayan davranışları sergileyen birçok kişi sempatik gösterilmekte, olumsuz davranışlar bir gereklilik gibi sunulmakta, yapılan yanlışlara verilen ceza ve yaptırımlar ise geri plana atılmaktadır. Suçlu kişiler zengin olmakta, lüks bir yaşam sürmekte, yaptığı her türlü suçu bir şekilde örtebilmekte ve saygın bir kişi olarak toplumda yer almaktadır. Dolayısıyla bu yayınları seyreden birçok kişi de bu davranışları sergileyen model kişiler gibi düşünebilmekte ve onlar gibi davranabilmektedir.

Ne yazık ki medya araçlarının ahlaki gelişime olan büyük yıkıcı etkisi medya araçlarının yayıncıları tarafından göz ardı edilmekte ve toplumsal çöküntüye neden

olduğu gerçeği hiçe sayılmaktadır. Sırf maddi çıkar uğruna, her türlü yayın yapılmakta ve bu yıkım sürecine destek olunmaktadır.

Araştırmada çocukları en fazla etkileyen kitle iletişim aracı televizyonun ahlaki gelişim düzeylerine etkisi ele alınmıştır. ‘‘Televizyon Seyretme Durumları Saptama Anketi’’ ile Kohlberg’in ahlaki gelişim düzeyleri arasındaki ilişki tespit edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgular ışığında yorumlar yapılmış, ayrıca sonuçlar ve öneriler oluşturulmuştur.

1.1. Problem Durumu

Buğun toplum yaşamının vazgeçilmez bir parçası haline gelen medya araçları, yaşamın her alanında yerini almıştır. Öyle ki artık medya araçları aynı zamanda bir öğrenme ve eğitim aracı haline gelmiştir. Medya araçları ile sunulan bilgiler bireylere bir model olur ve sosyal öğrenme yolu ile bu bilgilerin öğrenilmesini sağlar. Ayrıca sunulan davranışlar da çocuğa aktarılmış olur. Başta televizyon olmak üzere tüm kitle iletişim araçları ocuk için bir modeldir ve yaşantısına etki eder.

Model almanın yanı sıra medya araçları çocuğun vicdan duygusunu ve ahlaki gelişimini de etkiler. Bunun nedeni olumsuz modelleri çocuğa örnek olabilecek gibi sunması ve yanlış davranışları sempatik bir şekilde aktarmasıdır. Ayrıca kötü örnek sayılabilecek bilgi ve davranışları sürekli olarak vermesi ve bireylerin yaşamının adeta bir parçası haline getirmesidir.

Medya araçları içerisinde şüphesiz ki herkesi özellikle de küçük yaştaki çocukları en çok etkileyen ve onların en çok etkileşim içinde olduğu araç televizyondur. Televizyonda verilen yaşantılar ve modeller çocuğun yaşantısının şekillenmesinde en büyük etkiye sahiptir.

RTÜK’ün araştırmasına göre; ilköğretim çağındaki öğrencilerin boş zaman etkinliklerinin dağılımına bakıldığında ‘‘kitap okumak’’ % 64.9 ile birinci sırayı, ‘‘televizyon seyretmek’’ % 64.6 ile ikinci sırayı almıştır (RTÜK, 2006, 11). Demek ki boş zamanlarında her üç çocuktan ikisi televizyon seyretmektedir. Bu büyük bir orandır ve çocukların televizyonla ne kadar i içe olduğunun da bir göstergesidir.

Araştırmada ilköğretim çağındaki öğrencilerin televizyon seyretme durumlarını ve ahlaki gelişim durumlarını tespit ederek, bu iki veri arasındaki ilişki tespit edilecek ve aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

1. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında anlamlı bir farklılık var mıdır?

2. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sınıf düzeylerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında anlamlı bir farklılık var mıdır?

3. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin yaşadıkları yerleşim yerlerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında anlamlı bir farklılık var mıdır?

4. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin ahlaki gelişim düzeylerine göre en çok seçtikleri filmlerin konusu açısından aralarında anlamlı bir farklılık var mıdır?

5. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin ahlaki gelişim düzeylerine göre en çok seyrettikleri programlar açısından aralarında anlamlı bir farklılık var mıdır?

6. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin ahlaki gelişim düzeylerine göre en çok sevdikleri diziler açısından aralarında anlamlı bir farklılık var mıdır?

7. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin ahlaki gelişim düzeylerine göre hangi çizgi film karakteri olmak istedikleri açısından aralarında anlamlı bir farklılık var mıdır?

8. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin ahlaki gelişim düzeylerine göre anne ve babalarının seyrettiği programları nasıl değerlendirdikleri açısından aralarında anlamlı bir farklılık var mıdır?

9. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin ahlaki gelişim düzeylerine göre anne ve babalarının seyrettiği programların utandırma durumu açısından aralarında anlamlı bir farklılık var mıdır?

10. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin ahlaki gelişim düzeylerine göre anne ve babalarının seyrettiği programların korkutma durumu açısından aralarında anlamlı bir farklılık var mıdır?

11. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin ahlaki gelişim düzeylerine göre en sevmedikleri ve rahatsız oldukları programlar açısından aralarında anlamlı bir farklılık var mıdır?

12. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin ahlaki gelişim düzeylerine göre en çok etkileyen dizi oyuncusu ve dizi açısından aralarında anlamlı bir farklılık var mıdır?

13. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin ahlaki gelişim düzeylerine göre günde ortalama TV seyretme saatleri açısından aralarında anlamlı bir farklılık var mıdır?

14. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin ahlaki gelişim düzeylerine göre gün içinde TV seyretme saatleri açısından aralarında anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.2.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı, Türkiye'deki medya araçlarını ve yayınlarını inceleyerek bunların bir sosyal öğrenme aracı olarak etkilerini ortaya çıkarmaktır. Ayrıca sosyal öğrenme aracı olan bu araçların özelliklerini tanıtmak, bunların içinden özellikle televizyonun etkilerini belirlemek ve televizyonun etkilerini ahlaki gelişim yönüyle incelemektir.

Televizyonun ahlaki gelişime olan etkisini belirlemek için hazırlanan anket ve tek soruluk ahlaki gelişim testi ilköğretim öğrencilerine uygulanmış, bunlar arasında ilişki kurularak, televizyon seyretme durumlarının ahlaki gelişim düzeylerini etkileyip etkilemediği ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

1.3.Araştırmanın Önemi

21. yüzyılda büyük kitleler üzerinde en büyük etkiyi yapabilen araçlar şüphesiz ki medya araçlarıdır. Medya araçları içerisinde de özellikle televizyon her yaşa hitap etmesi ve ilgi çekici olmasından dolayı en çok etkileşime geçilen araçtır. Özellikle çocukluk dönemlerinde vazgeçilmez bir eğlence ve zaman geçirme aracı olarak kullanılmaktadır. Televizyon için Yörükoğlu (1996, 98) : “Özellikle çocuklar yönünden,

görüntü ve sesin birleştiği ışıklı televizyon perdesi, bütün dünyayı evin içine aktaran büyülü bir aygıttır” yorumunu yapmaktadır (Akt. Ertürk ve Gül, 2006).

Çocukların yaşamının adeta bir parçası haline gelen televizyonun sosyal öğrenmedeki katkıları oldukça fazladır. Çocuklar olumlu ve olumsuz birçok davranışı ve düşüncüyü medya araçlarından, özellikle de televizyondan öğrenmektedir. Ayrıca televizyon yayınlarının çocukların törel (ahlaki) gelişimini de etkilediği bir gerçektir.

Bu çalışmada ek bir bilgi olarak medya araçlarının sosyal öğrenmedeki önemi açıklanmıştır. Asıl üzerinde çalışılan konu ise seyredilen televizyon programlarının ve çocukların seyretme durumlarının, ahlaki gelişimlerini etkileyip etkilemediğinin ve hangi yayınlar aracılığıyla, hangi şekillerde etkilediğinin ortaya çıkarılmasıdır. Bu sayede ne tür yayınların daha zararlı olduğu ve çocuğu ilgilendiren herkesin bu hususta nelere dikkat etmesi gerektiği belirtilmiştir.

1.4. Varsayımlar

1. Öğrencilere uygulanacak olan “Televizyon Seyretme Durumları Saptama Anketi” ve “Kohlberg’in Ahlaki Gelişim Testi” geçerli ve güveniliridir.
2. Bu anket ve teste tabi tutulan öğrencilerin verdiği yanıtlar doğru bilgileri yansıtmaktadır.
3. Uygulanan anket ve testle ilgili uzman görüşleri alınmış olup, bu açıdan geçerli ve güveniliridir.
4. Araştırma için seçilen örneklem, evreni temsil etmektedir.

1.5. Sınırlılıklar

1. Araştırmada elde edilen veriler 2010-2011 eğitim öğretim yılında Erzurum İl merkezine bağlı Merkez ilçeler ve bu ilçelere bağlı köylerden oluşan 11 okulda toplam 456 öğrenci üzerinde uygulandığından, elde edilen veriler bu öğrenciler ile sınırlıdır.
2. Araştırmada öğrencilere uygulanan sorular, 11 anket sorusu ve bir test sorusu ile sınırlıdır.
3. Ahlaki gelişim ile ilgili test ve buna bağlı olarak yapılan istatistiki verilerdeki ölçüt ve sınıflandırma Kohlberg'in ahlaki gelişim kuramıyla sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Bu araştırmada kullanılan kavramların işlevsel (operational) tanımları aşağıda verilmiştir:

Medya (Media): Büyük iletişim ve yayın organlarının bütününe verilen addır (TDK).

İletişim (Communication): İnsanlar arasındaki her türlü bilgi, duygu ve düşünce alış-verişi, bilginin ortaklaşa kullanılmasıdır (Işık, 2000, 31).

Kitle İletişimi (MassCommunication): Haberin, bilginin, düşüncelerin ya da genel anlamıyla kültürün insan topluluklarına çeşitli araç ve tekniklerle dağıtılmasıdır.

Kitle İletişim Araçları (Mass Media): Genel bir tanımla kitlesel bir boyutta ileti dağıtabilen araçlardır(Özkök, 1985, 93).

Medya Okuryazarlığı (Media Literacy): Çeşitli biçimlerde mesajlara ulaşma, analiz etme, değerlendirme ve iletme yeteneğidir (Aufderheide, 1993).

Ahlaki Gelişim (Moral Development) : “Çocukların, doğru ve yanlış ilkelerini benimsediği ve onaylanmayan davranışların çekiciliğine karşı koyma becerisini kazandığı bir süreç” (Sprinthall&Sprinthall, 1990) olarak tanımlanmaktadır.

Sosyal Öğrenme (Social Learning): Albert Bandura'nın savunduğu bu öğrenme modeline göre öğrenme bireyin başkalarının davranışlarını model alması ve taklit etmesi sonucu oluşur.

İKİNCİ BÖLÜM

2. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL DAYANAKLARI

Bu bölümde medya okuryazarlığı ve medya eğitimi ile ilgili alan yazında geçen kavramlar, medya okuryazarlığının tarihsel süreçteki gelişimi, ayrıca araştırma kapsamındaki sosyal öğrenme ve ahlaki gelişim kuramlarına ilişkin bilgiler yer almaktadır.

2.1. Medya Okuryazarlığı

2.1.1. Medya okuryazarlığının tanımı

Yaşadığımız çağda bilgi sürekli olarak artmakta ve bilimsel-teknolojik gelişmelere bağlı olarak sürekli gelişmektedir. Dolayısıyla insan da bu çağa ayak uydurabilmek için bilgisini sürekli artırmalı ve güncelleştirmelidir. Özellikle çocukların bilgi dağarcıklarını sürekli geliştirmesi, onların diğer yönlerden gelişimleri açısından çok önemlidir.

Bugün bilginin çoğu kitle iletişim araçları ya da diğer bir deyişle medya araçlarından elde edilmektedir. Yanlış veya doğru, iyi ya da kötü birçok bilgi medya araçları tarafından aktarılmakta dolayısıyla her yaştaki insan da bu bilgilere doğrudan veya dolaylı bir biçimde ulaşmaktadır. Çocuklar için en çok ilgi duyulan ve zaman geçirilen televizyon, bilgi aktarımında da en fazla yararlanılan araçtır. Ayrıca çocukların bilgi hazneleri kısıtlı olduğu için yeni bilgiye açtır ve yeni bilgi almaya daha açıktır.

“İşte medya okuryazarlığı, yazılı ve yazılı olmayan farklı formatlardaki (televizyon, video, sinema, reklamlar, internet vs.) iletilere erişim, onları çözümleme, değerlendirme ve iletme yeteneği olarak tanımlanmaktadır” (İnceoğlu, 2007, Ed. Türkoğlu, 2007, 20). Medya bugün yaşamı yönlendiren en büyük güç olduğundan ve hiç de masum olmadığından medyaya karşı iyi bir çözümleme yeteneğine sahip olmak gereklidir. Medyanın neyi vermeye ve benimsetmeye çalıştığını iyi anlamak ve verilen mesajlardaki doğru ve yanlış tespit edebilmek çok önemlidir. İşte medya okuryazarlığı

kavramı bu noktada ortaya çıkmaktadır. Yani verilen mesajları doğru algılama ve doğru-yanlış ayrımını kavrama işi medya okuryazarlığının özüdür.

2.1.2. Medya okuryazarlığı eğitiminin önemi

Eğitim bireyin davranışlarında yaşantı yoluyla istendik davranışlar meydana getirme sürecidir. Eğitim yaşam boyu süren ve giderek alanı genişleyen bir süreçtir. Her alandaki eğitim gibi medya eğitiminde de dikkat edilmesi gereken bazı hususlar vardır. Çünkü artık bireyin yaşamını en fazla etkileyen araçlar medya araçlarıdır.

“Günümüzde medya o kadar önemli bir yer tutmaktadır ki bizler sanki iki farklı dünyada yaşamaktayız. Bunlardan biri ‘gerçek dünya’ olurken diğeri de ‘medya dünyasıdır’(Potter, 2001’den Akt Kutoğlu, 2007, 104). “Gerçek dünya dostlarımız, tanıdıklarımız, çevremizdeki insanlar ile bir araya gelip iletişim kurduğumuz ve fikir alışverişinde bulunduğumuz dünya olurken medya dünyası genellikle daha fazla deneyim ve bilgi almak için başvuru ve kitle iletişim araçlarıyla donatılmış sanal dünyadır” (Kutoğlu, 2007, 104).

“Türkiye’de medya eğitimi ilköğretim ikinci kademe de seçmeli yani (12-15 yaş), İrlanda’da okul öncesi eğitim ile (0- 6 yaş) başladığını söylemek mümkündür. Bu boyutta Türkiye bu eğitimi vermeye geç yaşta başlarken, İrlanda çok daha küçük yaşta bu eğitimi vermeye başlamaktadır” (Apak, 2008, 111).

Medya eğitimine olabildiğince küçük yaşlarda başlamakta yarar vardır. Çünkü insan zihninde belirli kavramlar, nesnelere ve değerler ile ilgili küçük yaşlarda edinilen algı daha kalıcı olacaktır. Yani iyinin iyi, kötünün kötü olduğu algısı kritik dönemi geçmeden, algılayabileceği en küçük yaşta verilmelidir. Okul öncesi dönemde bu eğitime başlayan İrlanda’nın bu konudaki uygulaması oldukça yararlıdır. Ancak Türkiye’de ilköğretim ikinci kademe de (12-15 yaş) verilmesi, istenilen sonucun elde edilmesini engellemektedir. Çünkü çocuğun bu yaşlara kadar çevresinden edindiği belirli eğilimleri vardır. Çocuk bu yaşa gelinceye kadar çevresinin övgüyle anlattığı şiddet programlarına ve bu programlardaki kişilere ilgi duymakta ve bunların iyi olduğunu düşünebilmektedir. Benzer şekilde bu yaş çocukları Sigmund Freud’un Psikoseksüel Gelişim Kuramına göre “genital dönemde” yer almakta ve cinsel eğilimlerinin en fazla olduğu dönemde bulunmaktadır. Dolayısıyla bu döneme kadar

edinilen yanlış eğitimler ve medya aracılığıyla gözler önüne serilen cinsel içerikler çocuğun cinsel gelişimini ayrıca kişilik ve ahlaki gelişimini olumsuz etkileyecektir. Bu açıdan yapılması gereken, çocuğun bu yaşlara gelmeden önce, medya konusunda yeterince bilinçlendirilmesi için medya eğitiminin yeterli düzeyde verilmesidir.

Medya eğitimi kapsamında, bireylerin en fazla bilgilendirilmesi ve zararlı etkilerinden korunması gereken araç şüphesiz televizyondur. Çünkü televizyon Türkiye nüfusunun % 94'ü tarafından seyredilen bir araçtır. Özellikle çocuklar açısından düşünüldüğünde, birçok çocuğun etkileşime geçtiği tek araçtır denilebilir.

“Çocuklar televizyon karşısında etkileşime en açık, en hassas grubu oluşturmaktadır. Çocukların televizyon mesajlarına açıklığının bir tehlikesi de gördüklerini “gerçeklik” olarak algılamaları ve televizyonda seyrettikleri her şeyin “olabilirliğine” inanmalarındır. Çocuklar düzenli bir alışkanlık olarak televizyon seyretmeye 2- 2,5 yaşında başlamaktadırlar” (Condry, 1989, 37). “Yapılan araştırmalara göre, Türkiye’de çocuklar televizyon seyretme konusunda tamamen özgürdürler. Bütün yaş grupları itibarı ile çocuklar günde ortalama 4 saat televizyon izlemekte, % 82 oranında televizyon izlemek ile ilgili kararlarını kendilerinin verdiklerini söylemekte, istedikleri programı seçmekte, istedikleri saate kadar televizyon başında oturabilmektedirler” (Batmaz ve Aksoy, 1995, s.68-69). Bu açıdan düşünüldüğünde medya araçlarının çocuklar açısından büyük bir risk oluşturacağı açıktır.

Bütün bu bilgiler ve veriler göz önüne alındığında medya okuryazarlığı eğitiminin kaçınılmaz olduğu görülmektedir. Daha da önemlisi bu eğitimin küçük yaşlarda verilmesinin önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu eğitimle az ya da çok çocuklarımızın birey olma sürecinde en büyük etki gücüne sahip olan medya araçlarından olumsuz etkilenmelerinin önüne geçilebilir ve en önemli sosyal öğrenme araçları olan medya araçlarının çocuklara yanlış model olmalarının önüne kısmen de olsa geçilebilir.

2.1.3.Türkiye’de medya okuryazarlığı eğitim programı

2.1.3.1. Programın temel yaklaşımı

Türkiye’de belirli zamanlarda yapılmış olan kalkınma planları ve millî eğitim şûralarında sıklıkla öğretim programlarının, öğrencilerin bilgiye ulaşma yollarını öğrenmelerine, sorun çözme ve karar verme becerilerini geliştirmelerine olanak sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmesine ihtiyaç olduğu dile getirilmektedir.

Bu ihtiyaçlar dikkate alınarak ve dünyadaki gelişmeler de dikkate alınarak yeni bir yaklaşım geliştirilmiştir. Bu yaklaşım öğrenci merkezli, öğrencinin geçmiş deneyimlerini de dikkate alarak yeni bilgiler oluşturmasını esas edinen bir anlayışla belirlenmiştir.

Bu anlayış doğrultusunda Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı;

1. Bilgi, beceri ve değerlerin gelişmesini sağlayarak öğrenmeyi öğrenmenin gerçekleşmesini ön planda tutar.
2. Öğrencileri gözlem, araştırma yapmaya ve çevresine yapıcı eleştirel gözle bakmaya özendirir.
3. Öğrencilerin fiziksel ve duygusal açıdan sağlıklı ve mutlu bireyler olarak yetişmesini amaçlar.
4. Öğrencilerin ruhsal, ahlaki, sosyal ve kültürel yönlerden gelişmesini hedefler.
5. Öğrencilerin öğrenme sürecinde deneyimlerini kullanmasına ve çevreyle etkileşim kurmasına olanak sağlar.
6. Her öğrenciye ulaşabilmek için çoklu zeka kuramını, öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerindeki çeşitliliği dikkate alır.
7. Oluşturulacak öğrenci çalışma dosyalarına bakılarak öğrenme ve öğretme süreçlerinin akışı içerisinde değerlendirmeye olanak sağlar (RTÜK ve MEB, 2008, 22).

2.1.3.2. Programın yapısı

Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı diğer tüm öğretim programları gibi oluşturmacı (inşacı) yaklaşımla hazırlanmıştır. Bu yaklaşıma göre öğrenciler, çevresinden edindiği bilgilerle, okulda ve diğer öğrenme ortamlarında öğrendiği bilgileri ayrıca diğer derslerdeki bilgileri de ilişkilendirerek yeni bilgi ve becerilere eriştiği bir öğrenme ortamına sahiptirler. Programda, yalnızca amaç ve kazanımlar

değil, birçok beceri ve değer bulunmakta, bunların öğrenciye kazandırılması amaçlanmaktadır (MEB ve RTÜK, 2008, 21).

2.1.3.2.1. Genel amaçlar

Bu programı başarı ile tamamlayan öğrenci;

1. Medyayı farklı açılardan okuyarak yaşadığı çevreye duyarlı, ülkesinin problemlerini bilen, medyada gördüklerini aklın süzgecinden geçirecek bilinç kazanır.
2. Televizyon, video, sinema, reklamlar, yazılı basın, internet vb. ortamlardaki mesajlara ulaşarak bunları çözümleme, değerlendirme ve iletme yeteneği elde eder.
3. Yazılı, görsel, işitsel medyaya yönelik eleştirel bakış açısı kazanır.
4. Mesajların oluşturulmasına ve analizine dönük olarak cevap bulmaktan-soru sorma sürecine doğru bir değişimi gündeme getirir.
5. Bilinçli bir medya okuryazarı olur.
6. Toplumsal yaşama daha aktif ve yapıcı şekilde katılır.
7. Kamu ve özel yayıncılığın daha olumlu noktalara taşınması noktasında duyarlılık oluşturulmasına katkı sağlar (MEB ve RTÜK, 2008, 21).

2.1.3.2.2. Beceriler

Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı, ilköğretim 7. Sınıf düzeyindeki diğer beceriler yanında kendine özgü 2 beceriyi de içermektedir.

“Programdaki beceriler şunlardır:

1. Gözlem becerisi
2. Araştırma becerisi
3. Eleştirel düşünme becerisi
4. Yaratıcı düşünme becerisi
5. İletişim becerisi
6. Problem çözme becerisi
7. Bilgi teknolojilerini kullanma becerisi
8. Girişimcilik becerisi
9. Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma becerisi
10. Sosyal ve kültürel katılım becerisi” (MEB, 2008, 21).

2.1.3.2.3.Değerler

Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı ile öğrencilere kazandırılmak istenen değerler şunlardır:

1. Özel yaşamın gizliliğine saygı
2. Estetik duyarlılık
3. Dürüstlük
4. Sorumluluk
5. Etik kurallara bağlılık
6. Farklılıklara saygı duyma
7. Kültürel mirası yaşatmaya duyarlılık
8. Aile içi iletişime önem verme
9. Bilinçli tüketim
10. Toplumsal hayata aktif katılım
11. Bilimsellik
12. Eşitlik
13. Yardımlaşma
14. Dayanışma
15. Paylaşma (MEB, 2008, 21).

2.1.3.2.4. Kazanımlar

Kazanımlar, diğer tüm derslerde olduğu gibi eğitim sürecinin sonunda öğrencilerin edinecekleri bilgi, beceri ve değerleri kapsamaktadır. Bu nedenle, öğrencilerin ünitelerin işlenişindeki gelişmeleri, kazanımların edinilmesine bağlıdır. Kazanımlar, programda öğrencilerin gelişim düzeyine ve ünitelerin özelliğine göre ayrı ayrı verilmiş olup, aynı zamanda aralarında bir mantık bütünlüğü olmasına da dikkat edilmiştir

2.1.3.2.5.Etkinlikler

Programda verilen etkinlikler birer öneri ve örnek niteliindedir. Bu etkinlikler kullanılabilir, değiştirilebilir ya da bunların yerine farklı etkinlikler de kullanılabilir. Etkinlikler hazırlanırken, konu içeriği ve konu ile ilgili kazanımlar dikkate alınmalıdır. Ayrıca çevresel özelliklerle, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları da göz önünde bulundurulmalıdır. Etkinlikler, diğer derslerin programlarındaki gibi öğrenci merkezli, öğrencinin sürecin bir parçası halinde ve etkin olduğu bir rol üstlenmesini sağlayacak şekilde düzenlenmiştir. Öğrencinin alışlagelmiş yöntemlere uygun bir biçimde sadece dinlemesi, ezberlemesi, not tutması ve bu şekilde bir şeyleri anlamlandırmaya çalışması

değil; sorular sorması, tartışması, problemlerin çözümünde etkin olması ve üretmesi şeklinde bir öğrenme şekli olmalıdır. Öğrenciler sürekli birbirleriyle, öğretmenleriyle ve kaynaklarla etkileşim içinde olmalıdır.

2.1.3.2.6. Açıklamalar

Programın “Açıklamalar” bölümünde öğretmene herhangi bir kazanımla ilgili açıklayıcı, uyarıcı vurguda bulunmak ya da önemli görülen noktaları belirtmek amacıyla “[!]” sembolü; dersin farklı ünitelerinde yer alan ve birbirleriyle ilişkili olan kazanımlarını belirtmek için “□” sembolü, başka derslerle ilişkisini belirtmek için “□” sembolü, ünitadaki kazanımlara ulaşıp ulaşılmadığını belirlemek amacıyla kullanılacak ölçme ve değerlendirme yöntemlerini göstermek için ise “□” sembolü kullanılmıştır (MEB, 2008, 21).

2.1.3.3. Programdaki aksaklıklar ve eksikler

Yukarıda genel özellikleriyle tanıtılan “Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı” şekil itibarıyla bakıldığında çok olumlu ve güzeldir. Ancak her programda olduğu gibi bu son derece güzel ve olumlu programlar uygulama aşamasına gelindiğinde sıkıntılarla karşılaşmaktadır. Çünkü deyim yerindeyse evdeki hesap çarşıya uymamaktadır. Beklentilere ve kazanılması istenen davranışlara ulaşmakta güçlük yaşanmaktadır. Bu güçlük birçok nedenden olabilmektedir.

Programdaki en büyük aksaklıklardan biri şüphesiz değerlendirmedir. Medya okuryazarlığı dersi notla değerlendirilmemekte, yalnızca karnede öğrencinin bu dersi aldığı belirtilmektedir. Notla değerlendirilmeyecek bir dersin ölçme ve değerlendirmesi ve ölçme araçları, notla değerlendirilecek derslerden farklıdır. Bu nedenle, bu derste kullanılacak bazı ölçme araç ve yöntemleri olarak görüşme, gözlem, sözlü sunum, performans değerlendirme, performans ödevi, proje, öz değerlendirme, akran değerlendirme ve ürün dosyası sıralanabilir (MEB, TTK ve RTÜK, 2006, 18).

Ölçme değerlendirmesi nota ve karneye yansımayan dersler haliyle öğrenci tarafından daha az benimsenmekte ve bu derse ait bilgi ve becerileri öğrenmeye isteksiz olmakta dolayısıyla kazanımları da kazanamamaktadır.

Programdaki aksaklıklardan biri de öğretmenlerin yöntem ve teknik açısından yetersiz olması veya yeterli olanların da yöntem teknik kullanımı açısından zengin bir ders ortamı oluşturmamasıdır. Özellikle yaşantıya dönük, somut ve öğrenciyi ders ortamına birebir katan yöntem ve tekniklerin kullanılması gerekmektedir. Öğrencilere anlatım, soru-yanıt gibi yöntemleri ve sunuş yoluyla öğretimi devamlı olarak kullanan öğretmenlerin başarıya ulaşması mümkün değildir. Bunlar yerine görsel ve işitsel teknolojilerin etkin olarak kullanıldığı bir eğitim ortamının oluşturulması yararlı olacaktır.

Medya okuryazarlığı dersi yalnızca programı açısından değil genel açıdan düşünüldüğünde de göze çarpan bazı eksiklikler vardır. En temel eksiklik bu dersin seçmeli ders olmasıdır. Mademki herkes medyanın dördüncü güç olduğu konusunda hemfikir ve herkes medyanın yaşamı yönlendiren bir unsur olduğunu düşünmekte, o halde medya okuryazarlığı dersine de çok fazla önem verilmesi gerektiği unutulmamalıdır. Ayrıca dersi okutan kişilerin sosyal bilgiler öğretmenleri ve bu alanla ilişkisi olmayan bazı branş öğretmenleri olması da dikkat çekicidir. Bu alan çok önemlidir ve her derste olduğu gibi bu dersin eğitimini de bu alanın uzmanları vermelidir. Bu dersi şu anda okutan birçok eğitimci bu alanın gerektirdiği bilgi ve donanımına yeterli düzeyde sahip değildir. Bu noktaya dikkat edilmeli ve eksik-yanlış eğitim önlenmelidir.

2.2. Ahlaki Gelişim

2.2.1. Ahlaki gelişim nedir?

“Ahlak, bireyin doğru ile yanlış ayırt edebilmesini sağlayan ilkeler ve değerler bütünüdür.” (Yeşilyaprak, 2003, 127). Ayrıca ahlak TDK Sözlüğüne göre “toplum içindeki kişilerin benimsedikleri, uymak zorunda oldukları davranış biçimleri ve kurallar” olarak tanımlanmaktadır (Başaran, 2002, 88). Birey günlük yaşamda birçok durumla karşı karşıyadır. İş yaşamında, aile yaşamında, eğitim yaşamında ve sosyal yaşamında birçok insanla ve birçok durumla karşılaşır. İnsan karşı karşıya olduğu her insanla ilişkilerinde belli bir tutum içerisinde davranışlarını sergiler ve karşılaştığı her türlü iyi ve kötü duruma karşı da yapacağı iş ve davranışları belirler. Bu davranışları

belirlerken zihninde onu daima yönlendiren iyi ve kötü düşüncelerle baş başa kalması da muhtemeldir. İnsan böyle durumlarda ikilemde kalabilir ve nasıl davranması, ne yapması gerektiğine karar vermekte güçlük çekebilir. İşte bu noktada insanın davranışlarını yönlendiren en temel etkenlerin başında ahlak veya vicdan gelmektedir. Dolayısıyla davranışları yönlendiren ahlaka “davranış kuralları” da denilebilir. Nitekim Hançerlioğlu (1988, 13) ahlakı “belli bir toplumun belli bir döneminde geçerli bireysel ve toplumsal davranış kurallarının tümü” olarak tanımlamıştır (Akt. Ulusoy, 2004).

Ahlaki kurallar veya ahlak kavramı ülkeden ülkeye, bölgeden bölgeye, yöreden yöreye değişiklik göstermektedir. Bir ülkede gayet normal kabul edilen bir davranış başka bir ülkede ahlak dışı olarak değerlendirilebilmektedir. Aynı ülkede hatta aynı ilin köy ve şehrinde de ahlaka bakış açısı büyük ölçüde farklılaşmaktadır. Örneğin bir ilin şehir merkezinde bir kız ve erkeğin el ele dolaşması çoğunlukla normal olarak karşılanmakta iken aynı ilin bir köyünde bu durum çok ayıp ve ahlaki açıdan uygun olmayan bir davranış olarak nitelendirilmektedir.

Ahlak kavramı sosyal bir kavramdır. Bir arada yaşayan insanların ortak değerlerinden oluşmuştur ve bir insanın davranışlarını da bu yolla etkiler. İnsanlar yapacağı her davranışta, her harekette çevredeki insanlar ile kendisinin ortak değeri olan ahlaki kuralları dikkate alarak davranır. Çünkü yapacağı büyük yanlışlarda çevrenin baskısı altında kalabileceğini düşünür ve yapacağı olumlu davranışlarda da çevresinin takdirini kazanacağını bilir.

Freud’un Psikanalitik Kuramında kişilik gelişimini id, ego ve süper ego kavramlarına dayandırmıştır. Buna göre id kişiliğin temel sistemidir. İnsanın doğuşundan itibaren sahip olduğu tüm güdülerin toplamıdır. İd’in hangi isteklerinin karşılanacağına ilişkin kararı ego verir. Ego gerçeklik ilkesinin egemenliğindedir ve kişiliğin yürütme organıdır. Kişiliğin en son gelişen üçüncü sistemi süper ego’dur. Süper ego çocuğa anne-babası tarafından aktarılan ve ödül ceza uygulamalarıyla pekiştirilen, geleneksel ve toplumsal değerlerin içsel temsilcisidir. Kişiliğin ahlaki yönüdür. Süper ego toplum ya da temsilcileri tarafından onaylanmış ölçütlere göre davranmak ister ve toplumsal yasakları içerir.

“Burada üç sistemden konu ile ilgili olan “süper ego” kişiliğin ahlaki yönüdür.” (Güngör, 2004, 72). Türk toplumunda süper egonun baskınlığı kendini her zaman

göstermektedir. Bu iki şekilde olmaktadır: Birincisi insanın kendi süper egosunun davranışlarını yönlendirmesidir. İkincisi ise süper egosu gelişmiş insanların diğer insanları etkilemesidir. Bu etkileyiş toplumda çeşitli biçimlerde kendini göstermektedir.

Günlük yaşamda insanların davranışlarına ve bazen sadece giyim kuşamlarına bakılarak “ahlaklı/ahlaksız” ya da “iyi ahlaklı/kötü ahlaklı” yargılarına ulaşılır ve ahlak özellikle cinsel alışkanlıklar ve kurallarla ilişkilendirilir. Ahlak ve etik konusuyla ilgili filozof ve bilim adamları ise yüzeysel ve tek yönlü yaklaşım yerine ya bütünü yakalama ya da ayrıntılarını irdeleme yaklaşımını benimserler. (Yapıcı ve Yapıcı, 2005, 118).

Ahlak gelişimi ise; çocukların, doğru ve yanlış ilkelerini benimsediği ve onaylanmayan davranışların çekiciliğine karşı koyma becerisini kazandığı bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Bu ayrıca, çocuğun kendine özgü değerler sistemi oluşturma süreci olarak da tanımlanabilir. Bu süreç belli bir düzen ve aşamalar halinde olmaktadır. Bu şekilde bir gelişim sürecinin olduğu Jean Piaget’in çalışmalarında ortaya konulmuştur. Ahlaki gelişim ile ilgili birçok kişinin kuramları bulunmaktadır. Bu kuramcılardan bazıları Jean Piaget, Lawrence Kohlberg, Carol Gilligan’dır.

2.2.2. Ahlaki gelişim kuramları

2.2.2.1 Piaget’in ahlaki gelişim kuramı

Jean Piaget ahlaki gelişimin tıpkı bilişsel gelişimdeki gibi belli evreler halinde gerçekleştiğini savunmuştur ve bu süreçte de bilişsel gelişimde olduğu gibi ahlaki gelişim sürecinde de sosyal çevre ile etkileşimi sonucu olduğunu ileri sürmüştür. Piaget, ahlaki gelişimi üç evre halinde incelemiştir. Aslında bu evrelerin birincisi dönem olarak da kabul edilememektedir. Bu dönemler; ahlak öncesi dönem, dışa bağımlı dönem ve özerk dönem olmak üzere üç evre halindedir.

“Gerek okulda, gerekse aile içinde yetişkin otoritesine körü körüne itaat etmeye dayalı çocuk yetiştirme yöntemleri, ahlaki gelişim sürecinde çocuğun dışa bağımlı dönemden özerk döneme geçişini güçleştirmektedir.” (Yeşilyaprak, 2003, 128).

Piaget, yaşları 5-13 arasında değişen çocukları misket oynarken gözlemiş ve kurallara saygının gelişimini araştırmıştır. Bu oyunlar sırasında çocuklara kuralların nereden geldiğini, herkesin kurallara uyması gerek

gerekmediğini, bu kuralların değişip değişmediğini sormuştur. Çocukların ahlaki yargı anlayışlarını incelemek için de ahlaki, karar verme öyküleri geliştirip anlatmış ve çocukların düşüncelerini belirtmelerini istemiştir (Ulusoy, 2004, 74). Uyguladığı bu test sonucunda şu sonuçlara ulaşmıştır:

Okul öncesi dönemdeki çocukların kurallara çok az uydularını gözlemiştir. Piaget ahlaki gelişmeyi bilişsel gelişmeye paralel olarak iki aşamada incelemiştir.

Dışa bağımlı dönemde çocuk, yetki taşıyan kimselerce belirtilen kuralları mutlak, sabit ve değişmez olarak kabul eder. Kuralları çiğnemek ya da değiştirmek yanlıştır, kurallara uymak doğrudur. Bu dönemdeki çocuklar, doğru ve yanlış, başkalarının da kendileri gibi gördüğüne inanırlar; bu durum “ahlâkî mutlaklara inanç” olarak adlandırılabilir. Yaklaşık iki-yedi/dokuz yaş arasındaki ve zihinsel gelişimdeki işlem öncesi döneme denk düşen bu döneme ahlaki gerçekçilik dönemi de denilebilir. Bu dönemdeki çocuklar, bir yanlışın ne kadar ciddi olduğuna, o yanlışın yol açtığı zarara, eylemin sonuçlarına ve eylemin cezalandırılıp cezalandırılmayacağına bakarak karar verirler. Başkalarının davranışlarını değerlendirirken; niyetleri, gereksinimleri veya duyguları dikkate alamazlar, yalnızca gözlenebilir sonuca bakarlar (Kağıtçıbaşı, 1999; Gander ve Gardiner, 1998'den Akt. Yapıcı ve Yapıcı, 2005, 121).

Özerk dönemdeki birey, kuralların değişmez olmadığını ve durumsal gereksinimlere bağlı olarak değiştirilebileceğini anlar. Bu dönemdeki çocuklar, doğru ya da yanlış karar verirken durumsal ve kişisel etkenleri dikkate alırlar ve yanlış yapan kişinin gerçek niyetine daha çok önem verirler. Piaget, çocukların bu döneme, zihinsel gelişimdeki somut işlemler döneminin ikinci yarısında; 9-10 yaşlarında geçebildiklerini belirtmektedir (Kağıtçıbaşı, 1999; Gander ve Gardiner, 1998'den Akt. Yapıcı ve Yapıcı, 2005, 121).

2.2.2.2. Kohlberg'in ahlaki gelişim kuramı

Kohlberg, ahlâki gelişim kuramını İngiltere, Malezya, Tayvan, Meksika ve Türkiye'de köy ve kentlerde gerçekleştirmiş olduğu araştırmalardan elde ettiği bulgularla geliştirmiştir.

Kohlberg, ahlâkî gelişimi üç düzey ve her düzeyde ikişer dönem olmak üzere altı dönemden oluşan bir kuram önererek Piaget'nin görüşlerini genişletmiştir. Bilişsel yetenekler ile toplumsal algı ve yetenekler ve ahlâkî akıl yürütme arasında sıkı bir ilişki vardır. Düşünceleri somut işlem döneminde olan çocuklar, 1. ve 2. ahlâkî dönemde dirler, eğer düşünceleri somut işlemlerin sonunda/soyut işlemlerin başında ise 3. 4. dönemdirler. Ancak, bilişsel yetenekler daha yüksek düzeydeki ahlâkî gelişim için gerekli olmakla birlikte onun güvencesi de değildir. Kohlberg, farklı kültürlerden toplanan verilere dayanarak; gelenek öncesi ve geleneksel düzeyde, ahlâkî değerlerin kültürden kültüre değiştiğini, gelenek sonrası düzeyde ise neyin

haklı, neyin en değerli olduğu konusunda benzer görüşlere sahip olduğunu belirtmektedir (Gander ve Gardiner, 1998'den akt. Yapıcı ve Yapıcı, 2005, 124).

Tablo 2.1.

Ahlâki Gelişim Evreleri Tablosu

Düzeyleer	Evreler	Evrenin Temel Ana Fikri	İlgili Birey Ve Özellikleri
<i>Gelenek Öncesi Düzey</i>	1.Evre: İtaat Ve Ceza Evresi	Doğru ve yanlış algısı henüz yerleşmemiştir. Tek tip ve yüzeysel bir düşünüş egemendir. Olgu ve olayların sonuçlarına bakarak karar verilir.	Çocuklar. Çoğunlukla İd egemen bir bakış açısı egemendir. İşlem Öncesi Dönemin Sembolik evresine giren özellikler görülür.
	2.Evre:Saf Çıkarıcı Evre	Doğru ve yanlış kendi çıkarına uygun olup olmadığına bakarak belirler. Yaşamdaki her şeyi bir karşılıklılık ilişkisi üstüne kurar.	Çocuklar. İd'de giderek azalma olmasına rağmen, sosyal ben henüz tam gelişmemiştir. İşlem Öncesi Dönemin Sezgisel işlem evresine giren özellikler görülür.
<i>Geleneksel Düzey</i>	3.Evre:İyi Çocuk Eğilimi Evresi	Ahlaki değer yargıları geliştirilirken, toplumsal ve kültürel beklentilerine uygun hareket edilir.	Çocuklar Ve Yetişkinler. Süper ego ağırlıklı bir davranış sistemi gelişmiştir. Somut işlemler dönemine ilişkin bir düşünüş egemendir.

Tablo 2.1(*devam*)

	4.Evre: Kanun Ve Düzen Evresi	Ahlâki değer yargıları geliştirilirken, yazılı ve yazılı olmayan kurallara dayanılır.	Yetişkinler. Yazılı ve yazılı olmayan kural ve normlara uygun davranılır. Somut işlemler dönemine ilişkin bir düşünüş egemendir.
<i>Gelenek Sonrası Düzey</i>	5.Evre: Toplumsal Sözleşme Evresi	İnsan toplumsal ve kültürel dokunun bir parçası olarak değerlidir anlayışı ile ahlâki değer yargıları geliştirilir. Yasa, norm ve kurallar önemlidir ama insanın üstünde değildir anlayışı ile yaşama bakılır.	Yetişkinler. İnsanın toplumsal bir varlık oluşu en önemli değer yargısıdır. Bu nedenle, yasalar insanın gereksinimine göre değiştirilebilir. Soyut İşlemler dönemi özellikleri ile düşünülür. Ego gelişmiştir.
	6.Evre:Evrensel Ahlâk İlkeleri Evresi	Hiçbir ön koşul olmadan insan değerlidir. Bu tür ahlâk anlayışına sahip bireyin yasa ve normlara da gereksinimi kalmamıştır.	Yetişkinler. Soyut işlemler dönemi özellikleri görülür. Ego son derece gelişmiştir. Bilimsel düşünme ana düşünüş biçimidir.

Kaynak: Eggen, P Ve D. Kauchak, 2001; Elliott vd, 1996'ya dayanılarak geliştirilmiştir.

Kohlberg'e göre ahlâkî gelişim derece derece ilerler ve bireyin bir konudaki akıl yürütmesi bir tek dönemi yansıtmaz. Her dönem bir önceki dönemden daha iyi şekilde örgütlenmiş bir bilişsel yapıdadır. Bir dönem yalnızca önceki bütün dönemlerden

kaynaklanan olgunluk paylarını içine almakla kalmaz, aynı zamanda yeni ayrımlar yapar; ek etkenleri değerlendirir ve onları daha kapsamlı bir biçimde örgütler (Gander ve Gardiner, 1998'den akt. Yapıcı ve Yapıcı, 2005: 126).

Kohlberg, içinde Türkiye'nin de bulunduğu bazı ülkelerde, aşağıda verilen örnek durumlara benzer olaylar sunarak, insanların bu örnek durumlara karşı geliştirdiği tepkileri ölçmeye çalışmıştır. Bu örnekler olaylar, kültürden kültüre bireyden bireye yaştan yaşa farklı tepkilerin geliştirildiğini göstermektedir.

Örnek I

Joe'nun babası, Joe 50 dolar kazandığı takdirde onu kampa götüreceğine söz vermiştir. Ancak daha sonra fikrini değiştirmiş, Joe'dan kazandığı parayı kendisine vermesini istemiştir. Joe da yalan söyleyerek 10 dolar kazandığını söylemiş; 40 doları kampta kullanmak üzere kendisine ayırmıştır. Joe kampa gitmeden önce, küçük kardeşi Alex'e babasına yalan söylediğini ve kazandığı para miktarını söylemiştir. Alex bu durumu babasına söylemeli midir?

Örnek II

Avrupa'da bir kadın, hasta ve ölmek üzeredir. Onun yaşamını kurtarabilecek bir ilaç, aynı kasabada oturan bir eczacı tarafından bulunmuştur. Eczacı, ilaç için 2000 dolar istemektedir. Bu fiyat, ilacın maliyetinin 10 katıdır. Hasta kadının kocası Heinz borç para alabileceği her yere gider. Fakat topladığı paralar, ilaç bedelinin yarısı kadardır. Heinz, eczacıya karısının ölmek üzere olduğunu söyleyerek ya ilacı biraz ucuza satmasını ya da daha sonra ödemesine izin vermesini ister. Ancak eczacı bunu kabul etmez. Hainz çaresiz bir durumdadır. Eczanenin camını kırarak karısı için ilacı çalar. Bu durumda hasta kadının kocası ne yapmalıydı? Niçin? (Kohlberg, 1963'ten akt. Senemoğlu, 2005, 64).

I.Gelenek Öncesi Düzey:

Bu dönem Piaget'in "ahlaki gerçekçilik" döneminin özelliklerini gösterir. Çocuğun doğru ve yanlış konusundaki yargıları kendisinin yakınında bulunan ve fiziksel üstünlüğe sahip, genellikle anne-baba gibi otorite kaynaklarına dayanır. Bu aşamada başkalarına ilişkin bakış açıları da dış etkenlere bağlı olduğundan dolayı, doğru yada yanlış olanı yargımlarken çocuğun kullandığı ölçütler içsel olmaktan çok dışsaldır. Özellikle çocuğun eylemlerinin yanlış ya da doğru oluşunu belirleyen, bu eylemlerin sonuçlarıdır (Güngör, 2004).

Gelenek öncesi düzeyde baskın olan kişilik bölümü id'dir

1. Dönem: İtaat ve Ceza Evresi

Bu dönemde kurallara ve otoriteye körü körüne bağlılık söz konusudur. Birey cezadan ve maddi zarardan kurtulmak için kurallara uyar. Bir davranışın iyi ya da kötülüğünü o davranışın fiziksel sonuçlarına göre değerlendirir. Birey ben merkezli düşünür ve bencildir. Diğer insanların düşüncelerini ve bakış açılarını önemsemez. Bu dönemdeki çocuklar yakalanma ve cezalandırılma olasılığına büyük önem verirler (Selçuk, 2005). Yani “öğrenmene yakalanmadan kopya çekebilirsin” ya da “polis yoksa hırsızlık yapabilirsin” düşüncesi egemendir.

Bu dönemde, çocukla yetişkinler arasındaki iletişim biçimi, çocuğa karşı geliştirilen davranış kalıpları, onun temel ahlaki değerlerinin de oluşumunu da belirlemektedir. Yalan söylediği için kınanan bir çocuk, babasının bir başkasına yalan söylediğini gördüğünde çelişik duygular yaşamaktadır. Anlamlandırmada güçlük çekebilmektedir. Bu tür yaşantılar, bilinçaltı süreçler yoluyla çocukta şöyle bir algının yerleşmesine neden olabilir: “yalan söylemek için büyümek gerekir” ya da “yalan söylenebilir ama kimse yalan olduğunu bilmiyorsa” gibi (Yapıcı ve Yapıcı, 2005, 127-128).

2. Dönem: Saf Çıkarıcı Evre

Bu dönemde doğru davranış bireyin ihtiyaçlarına karşılık veren ve onu doyuma ulaştıran davranıştır. Ödüle götüren ve cezadan kurtaran davranışlar tekrarlanır. Birey çıkarıcılık ilişkisinin farkındadır ve karşılıklı çıkarıcılık ilkesini temel alır. Kendi gereksinimlerini karşılayan ve ona yarar sağlayan davranışlar doğru kabul edilir ve yapılır. Bu döneme araçsal amaç dönemi de denilmektedir.

Örneğin, ilkokul ikinci sınıfa giden bir çocuk, arkadaşlarıyla eşya değiş-tokuşu yapabilir. Bunu yaparken tek amaç karşılıklıdır. Birinin eşyasının değeri diğerininkinden çok daha fazla olabilir. Çocuk için bunun önemi yoktur. Dönemin özelliğini sergiler. Anne babalar, bunu bilirse, çocuklarını geleceğin sağlıklı ahlaki değerlerine sahip biri olarak yetiştirmede daha çok şansları olacaktır. Çoğunlukla, birçok anne baba, bu dönemdeki çocukların davranışlarını, ben merkezlilik ve paylaşımsızlık olarak görürler. Çocuğun davranışlarını kendi algılarına göre düzenlemeye kalkarlar. Halbuki çocuğun bu dönemde, yaptıklarının reddi ve engellenmesi, onun bu döneme saplanıp kalmasına yol açabilir. Bunun yerine, bence diye başlayan cümlelerle, doğru olan anlatılmalı ve karar çocuğa bırakılmalıdır. Bu çocuğun olgu ve olaylar üzerinde düşünmesine ve analiz yapmasına neden olacaktır. Böylece, kendi doğrularını bulma şansı artacaktır (Yapıcı ve Yapıcı, 2005, 128).

II. Geleneksel Düzey

“Bireyler başkalarının beklentilerine uymak isterler, bunlar hem özdeşleştikleri özel bireylerdir hem de genel toplumsal düzen kavramıdır. Birey otoriteyi içselleştirmiştir, ancak sorgulamaz. Çocuklar somut işlem düşüncesini başarıncaya kadar ahlâkî akıl yürütmenin bu geleneksel düzeyine ulaşamazlar. Ergenlerin ve yetişkinlerin çoğu bu düzeydedir”(Gander ve Gardiner, 1998; Kağıtçıbaşı, 1999’dan akt. Yapıcı ve Yapıcı, 2005: 128-129).

Geleneksel düzeyde baskın olan kişilik bölümü süper ego’dur.

3. Dönem: İyi Çocuk Eğilimi Evresi

Bu dönemde İyi olmak, başkalarıyla ilgilenmek, dürüst ve güvenilir olmak ve kurallara uymak ilkeleri esastır. Kural ve otoriteler de iyi davranışlara göre değerlendirilir. Birey, toplumun kendinden beklediği roller uygun davranır. Başkalarına karşı iyi davranarak ve empati kurarak, başkalarından da kendine karşı iyi davranmalarını ve anlayışlı olmalarını bekler. Kopya çekme veya bir hırsızlık olayına ise farklı bakış açıları görülebilir. Bir görüş “ailesine yardım etmek için çaldı, bu nedenle çalmakta haklı” diyebilir. Karşı bir görüş olarak “eğer bu iş duyulursa diğer insanlar onun hakkında kötü düşünür” diyebilir (Selçuk, 2005). Önemli olan başkalarının bakış açısına göre kötü değerlendirilmemektir.

4. Dönem: Kanun ve Düzen Eğilimi Evresi

“Bu dönemdeki birey için önemli ve doğru olan davranış, görevini yapmak, otoriteye saygı göstermek ve kurallara, yasalara uymaktır. Kurulu sosyal düzen eleştirilmeden kabul edilir.” (Kağıtçıbaşı, 1999’dan akt Yapıcı ve Yapıcı, 2005: 129).“Yasalar toplumun iyiliği için vardır ve insanların barış içinde birlikte yaşamasına yardımcı olurlar; bu nedenle de saygı görmelidirler. Yasa yasadır ve istisnası olamaz. Hiç kimse yasanın üstünde değildir.” (Gander ve Gardiner, 1998’denakt Yapıcı ve Yapıcı, 2005: 129). Bu evredeki birey için, yasaları ve sosyal düzeni tartışmak, onu ortadan kaldırmak anlamına gelir. “Gözümü kapatır vazifemi yaparım” sözü bu evreyi açıklamaktadır.

III. Gelenek Sonrası/Üstü Düzey

Gelenek ötesi düzeyde bazı değişiklikler ortaya çıkar. Bunlardan en önemlisi otoritenin kaynağındaki değişikliktir. Gelenek ötesi düzeyde artık otoritenin çok üstün görülmesi veya içselleştirilmesi değil, kişisel bir otorite oluşturma öne çıkar (Bee, 2000'den akt. Ulusoy, 2004). Birey artık kendi bakış açısını ve değerlerini oluşturma sürecindedir.

Gelenek sonrası düzeyde baskın olan kişilik bölümü ego'dur.

5. Dönem: Sosyal Kontrat (Toplumsal Sözleşme) ve Yasaya Uygunluk Evresi

Bu dönemdeki davranışları toplumsal değerler yönlendirmektedir. "Yasalara uyulmalıdır ancak yasalar insanlar içindir, değiştirilebilir" düşüncesi hakimdir. Bireysel farklılıklara ve görüş ayrılıklarına önem verilir. Yasalar insanların yaşantısına ve gereksinimlerine göre göre değiştirilebilir.

6. Dönem: Evrensel Ahlak İlkeleri Eğilimi Evresi

Bu dönemde yasal kurallardan çok kişilerin geliştirdiği ahlaki değerler ön planda tutulmaktadır. İnsan hakları, adalet gibi kavramlar önemlidir. İnsan her şeyden üstündür ve yasaların üstünde tutulmalıdır. Yasalar evrensel olmalı ve her yerde ve toplumda geçerli olmalıdır. Bu dönem hedeflenen dönemdir ancak toplumda çok az insan bu evreye geçebilir.

Kohlberg'e göre ahlak gelişimi, yukarıda verilen dönemlerin sırasına göre olur ve sıralama değişmez. Çünkü her dönemde, bir önceki dönemde erişilenlerin bir sentezi yapılır ve onun ilerisine erişilir. Ancak her birey, 6. döneme kadar çıkmayabilir. Kohlberg'in hazırladığı öyküler kullanılarak, beş farklı toplumda, 10-16 yaş arasındakiler üzerinde ve iki farklı toplumda, 11-20 yaş arasındakiler üzerinde yapılan araştırmaların sonucunda, yetişkin bireylerin çoğunun 4. dönemde kaldığı bulunmuştur (Kağıtçıbaşı, 1999'dan akt. Yapıcı ve Yapıcı, 2005, 130).

2.2.2.3. Gilligan'ın Ahlaki Gelişime İlişkin Görüşleri

Corol Gilligan büyük ölçüde ahlak gelişimi üzerinde çalışmıştır. Kohlberg'in ahlak gelişimi aşamalarının kesin ve evrensel olmadığını savunmaktadır. Gilligan (1983), Kohlberg'in orijinal örneklerinin kadınları kapsamadığı halde kadınlarla ilgili genellemeler yaptığına dikkati çekmiştir. Kohlberg'e göre kadınlar üçüncü aşamadan

sonra erkeklerden daha düşük düzeyde bir aşamada bulunma eğilimindedir. Gilligan kızların herhangi bir yetersizlik nedeniyle düşük bir düzeyde bulunmadıklarını; ancak üçüncü düzeyden sonra toplumun beklentilerine ilişkin cinsiyet farklılıklarının açık hale geldiğini belirtmektedir. Üçüncü aşamanın ahlak gelişim özelliği olan, başkalarına iyilik ve yardım etme, başkalarını hoşnut etme ve benzeri özellikler, çoğu toplumda kızlardan beklenen özelliklerdir. Gilligan'a göre kızlar bu beklentiyi karşılama ve onay görme çabası içinde olduklarından ahlak gelişimi bakımında bu dönemi aşamamış gibi görülmektedirler. Sassen (1980) ,Haan ve arkadaşları (1982) da Gilligan'ın görüşünü desteklemektedir (Senemoğlu, 2005).

Gilligan, hem kız hem erkek ergenin genç yetişkin olgunluğuna eriştiğinde, Kohlberg'in gelenek sonrası dönem olarak düşündüğü ahlak gelişiminin daha ötesinde olgun olarak görevlerini yerine getirebileceklerine inanmaktadır. Gilligan'a göre ahlak gelişiminde önemli olan şey Kohlberg'in belirttiği gibi bir sonraki gelişim düzeyine ulaşmak değil ahlak sevgisini kazanmaktır (Senemoğlu, 2005, 69).

2.2.3. Ahlaki gelişim ve medya ilişkisi

Çocukların sosyal davranışları büyük ölçüde neyin doğru neyin yanlış olduğuna ilişkin ahlaki (etik) değerleri tarafından tayin edilir. Her ne kadar sosyal kurallar ve ahlaki değerler, öğrenme sonucu kazanılmakta ise de, ahlaki eğitim özgül eğitim ve özgül kurallardan bağımsız görünmektedir. Çocuklar bilişsel yönden geliştikçe, ahlak gelişimi aşamaları belli bir sıra izler. Bu nedenle ahlak gelişmesine, bilişsel gelişmenin bir niteliği olarak da bakılabilir (Morgan, 1981'den akt. Ertürk ve Gül, 2006, 36).

Bilişsel gelişimine paralel olarak değişen ahlak gelişimi de çocuğun yaşadığı topluma bağlı olarak geliştirdiği iyi ve doğru davranışlar etrafında şekillenir. Öğrendiği bu davranışlar da onun yaşamı boyunca kullanacağı ahlaki kuralları oluşturmaktadır.

Çocuğun ahlaki değerlerinin oluşumu toplumsal ve kişisel değerlerinden etkilenir. Yaşadığı toplumun kültürel yapısına, çevresinin inanç sistemine, aile içi iletişimine, kurduğu özdeşim modellerine ve rollerine bağlı olarak toplumsal değerlerden etkilenmesi beklenir. Ahlaki değerlerin oluşmasında yargılama yetisi gibi kişisel değerlerin de önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Yargılama (muhakeme) kapasitesi; zeka durumu, olabilecek sonucu önceden tahmin etme becerisi, dürtülerini ve özellikle saldırgan hayallerini denetleyebilmesi, başkası ile empati yapabilmesi, benlik saygısı ve özgüven geliştirebilmesi gibi kişisel değişkenler ahlak gelişimi sürecinde etkilidir (Ertürk ve Gül, 2006, 36).

Ahlaki gelişim sürecinde, gelişimi etkileyen birçok çevresel etken vardır. Günümüzde bu etkenler içerisinde en etkili olanı şüphesiz kitle iletişim araçlarıdır. Bu araçlar vermek istediği her türlü mesajı vermekte, bu mesajları verirken de alıcıda bırakacağı olumsuz etkiyi göz ardı etmektedirler. Çocukların günün önemli bir kısmında etkileşim içinde olduğu bu araçlar çocuğun bilinçaltına gizli veya açık birçok zararlı mesaj göndermekte ve onları etkisi altında bırakmaktadır. Özellikle televizyon çocuklar açısından düşünüldüğünde büyük etki bırakmaktadır.

“Televizyondaki dizi kahramanlarından, haberlerden, şiddet içeren çizgi filmlerden çocuğa akan ise ailenin yerleştirmeye çalıştığı doğru ve yanlış kavramlarıyla çelişir nitelikte olup somut olmaktan uzaktır. Kötüler her zaman ceza görmemekte hatta çoğu zaman kazanmaktadır” (Ertürk ve Gül, 2006, 37).Çoğu zaman toplumdaki güç sahibi ve her türlü işi yaptırabilen kişiler, şiddete başvuran kişiler olmaktadır. Günlük yaşamını normal bir standartta ve yasalara uygun yaşayan, çevreye zararı olmayan insanlar ise hep ezilen insanlar olarak gösterilmektedir. Hırsızlık veya yasa dışı işler yaparak para kazananların yaşamı oldukça süslü ve çekici gösterilmekte ve bu sayede de toplumdaki bireylerin de törel değerlerine ters düşecek davranışların olma olasılığını artırmaktadır. Gerek dini değerlerin gerekse töre de denilen ulusal değerlerin emrettiği ve birey üzerinde belirleyici olan ve bireyin iyi-kötü ayırımını yapmasını kolaylaştıran değerler sistemi bu tür yayınlar yüzünden giderek yok olmaktadır. Birey kendine daha çekici ve baskın gelen bu yayınların verdiği gizli mesajları farkında olmadan almakta ve bu mesajların kazandırmaya çalıştığı kişilik yapısını da içselleştirmektedir. Böylece ahlaki yapısı zayıf, ahlaki gelişimi düşük bireyler toplumda giderek artmaktadır. Böylece toplumun ahlaki gelişimi medya araçları yüzünden giderek zayıflamakta ve açıkçası daha ahlaksız bir toplum oluşturulmaktadır.

2.3. Sosyal Öğrenme

2.3.1. Sosyal öğrenmenin tanımı

“Sosyal öğrenme teorisi bilişsel öğrenme kuramı ağırlıklı olup, kuramın ismi Sosyal Öğrenme Teorisi (Social Learning Theory), Sosyal Bilişsel Teori (Social

Cognitive Theory) olarak da belirtilmektedir” (Bandura, 1977’den akt. Demirbaş ve Yağbasan, 2005, 5).

Sosyal öğrenme teorisinde, başkalarının davranışları ve bu davranışların gözlenmesine dayalı bir dolaylı öğrenmeden söz edilmektedir. “Gözleyerek öğrenme (Observational Learning) denilen bu öğrenmeye göre insanlar, deneme yanılmaya gerek kalmadan, genel ve entegre olmuş öğrenme kalıplarını kazanabilmektedir. Sosyal öğrenme teorisine göre öğrenmenin, tepki sonuçları yoluyla ve model alma yoluyla gerçekleştiği belirtilmektedir.”(Bandura,2001; Akt. Demirbaş ve Yağbasan, 2005, 5). Yani öğrenmenin gerçekleşmesi bireyin birini gözlemleyerek, model alarak veya onu taklit ederek gerçekleşir. Aynı zamanda bireyin öğrenmelerinin bir kısmı da bireyin davranışların sonucuna göre bir davranışı yapıp yapmayacağına karar vermesi ve bunu kalıcı hale getirmesi şeklinde olabilmektedir. Dolayısıyla sosyal öğrenme bireyin başkalarının deneyimlerini özümsemesi, içselleştirmesi ve bu davranışlardan kendine uygun bulduklarını kalıcı izli hale getirmesi ile oluşur.

2.3.2. Sosyal öğrenme kuramı

A. Bandura, gözlem yoluyla öğrenme ya da sosyal öğrenme adı verilen ünlü kuramını özellikle çocuklar üzerinde yaptığı deneysel çalışmalarını temel alarak geliştirmiştir. Bandura kendinden önceki kuramcıları, bilişsel süreçleri hiçe saydıkları için eleştirmiştir. Bandura’ya göre, öğrenme sadece davranışçı yaklaşımdaki gibi uyarıcı- tepki ilişkisinin birbirine bağlanması süreci olamaz. Öğrenen kişinin algılama alanı, öğrenmede önemli rol oynayan temel bir etkidir. Bandura’ya göre çocuklar, çevrelerinde var olan her türlü olayı gözlemleyerek öğrenirler. Başka deyişle, görerek, yaşayarak, kimi zaman da model alarak öğrenirler. Çocukluk sonrası gelişim sürecinde de aynı durum söz konusudur. Duyu organları imgelem (görsel tasarımlama) ve imgelemleri simgeleştirme süreçleri, öğrenmenin temel öğelerini oluşturur (Topses, 2006).

Bandura’ya göre öğrenmede öykünmelerin, gözlemsel ve deneysel yaşantıların etkisi büyüktür. Ancak bu öğrenme sürecinde sadece öykünmeler yoktur, birey bizzat kendi de sürece katılır.

“Yani özümleyici ve algılayıcı bilinç, “gözlemlenen olay ve nesnelere” etkileşim içinde olmaktadır. Birey davranışıyla çevreyi etkilerken, çevre de bireyi ve davranışlarını etkilemektedir. Bandura bu ilkenin adına “karşılıklı belirleyicilik” adını verir” (Topses, 2006, 225).

Bandura’ya göre öğrenme, hem gözlem, taklit ve pekiştirme süreçlerine hem de probleme özgü durumsal ve çevresel değişkenlerin bilişsel olarak çözümlenmesine bağlıdır. Dolayısıyla taklit olgusu, gözlem yoluyla öğrenmenin boyutlarından sadece birini oluşturur. Ayrıca bir davranışın taklit edilmesi, bir dizi sosyo-psikolojik faktöre bağlıdır. Bandura davranışın taklit edilmesinde etkin olan, sosyo-psikolojik faktörleri şöyle sıralamaktadır.

1. Davranımın doğurduğu sonuçlar (olumlu ya da olumsuz pekiştirme alma)
2. Bireyin güdülenme düzeyi
3. Doğrudan ya da dolaylı yaşantılar yoluyla edinilen izlenimler
4. Bireyin benlik algısını belirleyen duygusal yaşantılarla edinilen izlenimler
5. Davranışı taklit edilen bireyin, sosyal statüsü ve saygınlık düzeyi
6. Önyavaşantılarla edinilen bilişsel yapı ve şemalar
7. Bireyin içinde bulunduğu psikolojik duygu durumları (Aydın, 2003, 214).

“Görüldüğü gibi Bandura, davranışların edinilmesinde uyaran-tepki şeklinde özetlenebilecek indirgemeci yaklaşımlara katılmamaktadır. Başka bir anlatımla Bandura, davranışların nasıl edinildiği konusunda açıklık getirmeyen bağsal öğrenme kuramına karşı, davranışın ortaya çıktığı koşulların özgün durumsal değişkenleri üzerinde yoğunlaşmaktan yanadır” (Aydın, 2003, 214).

Sosyal bilişsel kuramına göre gözlem yoluyla öğrenme dört temel süreçten oluşmaktadır. Bunlar sırasıyla;

1. Dikkat süreci (Attention process)
2. Hatırda tutma (Retention)
3. Davranışın oluşum süreci (Realizing process of behaviour)
4. Güdülenme süreci (Motivation process)

Dikkat süreci: Organizmanın içinde bulunduğu psikolojik değişkenlerle, çevresel etmenlerin etkileşimi sonucu, bireyin belli bir uyaran grubuna seçici olarak odaklanması anlamındadır.

Hatırda tutma düzeyi: Gözlem yoluyla edinilen bilgilerin hatırd tutulması, anlamlı bir bütünlük göstermesine bağlıdır. Çünkü organizma ancak anlamlı bilgileri birbiriyle eşleştirerek kodlamaktadır.

Davranışın oluşum süreci: Bu aşama dikkat ve hatırd tutma süreçlerinde duygusal aktarıcılar tarafından alınarak belleğe kodlanan bilgilerin, davranışa dönüştürüldüğü aşamadır.

Güdülenme Süreci: Bir uyaran grubunun (girdi), performans (çıktı) dönüşmesi, organizmanın güdülenme düzeyi ile ilgilidir (Aydın, 2003, 216-218).

Sosyal öğrenme kuramında bir önemli nokta da gözleyerek öğrenme yoluyla bir davranışın yapılma veya yapılmama olasılığının belirleniyor olmasıdır. Bunun için edimsel koşullanmadaki ilkelere de benzer bir durum vardır. Yani gözlemlenen davranışların ödül veya ceza alması o davranışın yapılmasını veya yapılmamasını etkileyecektir.

“Bir davranışın öğrenilmesi için bireyin bu davranışın sonucunu yaşayarak öğrenmesi gerekmez. Örneğin köpek tarafından ısırılan ya da salıncaktan düşen bir çocuğu gözleyen biri, köpek ve salıncaktan korkabilir” (Erden ve Akman, 2003, 145-146). Bandura da insanların gözlemledikleri davranışların sonuçlarına göre kendileri için yararlı olan durumlarda davranışı gösterdiklerini öne sürmüştür. Günlük yaşamda öğrenilen birçok davranış bu yolla öğrenilebilir. Örneğin, sınıfın camını kıran bir öğrenciye öğretmeni tokat atınca, bunu gören diğer öğrenciler de bu davranışın sonucunun olumsuz olduğunu öğrenecek ve onların da camı kırma davranışını yapma olasılıkları azalacaktır. Benzer şekilde parmak kaldırarak derse katılan birine öğretmenin şeker vermesi üzerine diğer kişiler de bu ödüle ulaşabilmek için parmak kaldırarak derse katılmak isteyebilir. Dolaylı pekiştirme de dediğimiz bu durum birçok davranışın öğrenilmesini sağlar. Birçok ilgi alanı ve sevilen alışkanlıklar (hobi) ya da korkulan, sevilmeyen durumlar veya davranışlar (fobi) bu öğrenme yoluyla oluşmaktadır.

Türk toplumuna bakıldığında bu dolaylı pekiştirme yoluyla sosyal öğrenmenin sağlanmasının özellikle yapıldığını ve birçok davranışın bu yolla kazandırılmaya çalışıldığını görürüz. Biri suç işlediğinde bazı insanlar “bunlardan birini sallandırıcaksın, bak bir daha yapıyorlar mı” tarzında düşüncelerini hemen dile getirirler. Aslında burada söylenen söz gözleyerek öğrenmenin etkisine inanıldığını göstermektedir. Ayrıca sosyal öğrenme yoluyla öğrenmenin öneminin bazı atasözlerinde yer aldığı görülmektedir. Söz gelimi “Atı atın yanına bağla, ya huyundan ya suyundan”, “Bana arkadaşımı söyle sana kim olduğunu söyleyeyim” ya da “Körle

yatan şaşı kalkar” gibi atasözleri sosyal öğrenmenin önemini belirtmektedir. Dolayısıyla sosyal öğrenmenin önemi kuramsal düzeyde olmasa da içerik olarak bilinmektedir.

2.3.3. Sosyal öğrenme ve medya ilişkisi

Sosyal öğrenme bireyin başkalarının davranışlarını taklit ederek veya gözlemleyerek öğrenmesidir. Öğrenmelerin büyük çoğunluğunun -özellikle de ilköğretim çağlarında- bu tür öğrenme ile olduğu bilinmektedir. Çünkü küçük yaşta bireyler birçok bilgiyi ilk kez duymakta ve birçok davranışı ilk kez görmektedir. Bu nedenle sosyal öğrenme özellikle küçük yaşlarda en etkin öğrenme yoludur. Çocuğun model alarak öğrenmelerinde medya araçlarının özellikle de televizyonun etkileri yadsınamaz.

Çocuk her türlü medya aracına ve dolayısıyla da her türlü içeriği kolayca ulaşabilmekte ve günün her saatinde medya araçlarıyla etkileşime geçebilmektedir. Bu ulaşılabilirlik sayesinde çocuk her türlü bilgi ve davranışı kolayca belleğine kaydedebilmekte ve bu bilgiler ışığında da davranışlarına yön vermektedir. Çünkü çocuk televizyonun çekiciliğine kapılmakta ve orada anlatılanların mutlak gerçekler olduğuna inanmaktadır. UrieBronbenferre de bu konuda “Eski zamanlardaki büyücüler gibi televizyon da büyü bozulana kadar, sihirli sözcükler, şaşırtıcı konuşmalar sunarak insanları sessiz heykellere dönüştürür. Sessiz heykel konumundaki insanlar –özellikle de çocuklar- eleştirme, sorgulama yapmaksızın anlatılanları benimser ve yaşamına da yansıtır” demiştir (Ertürk ve Gül, 2006).

“RTÜK’ün yaptırdığı bir araştırmada ilköğretim çağındaki öğrencilerin boş zaman etkinliklerinin dağılımına bakıldığında “kitap okumak” % 64.9 ile birinci sırayı, “televizyon seyretmek” % 64.6 ile ikinci sırayı almıştır” (RTÜK, 2006). Demek ki öğrencilerin yaklaşık 2/3’ü sürekli olarak televizyonla etkileşim içindedir. Televizyondaki her türlü olumsuz yayını da seyretmekte ve bu yayınların her türlü olumsuz etkisine de maruz kalmaktadır. Boş kalan zamanının büyük bir kısmını televizyon başında geçiren çocuklar gün boyu verilen şiddet içerikli filmlerle, cinsellik içeren dizilerle ve programlarla etkileşim içinde olmaktadır. Bu da çocukları olumsuz etkilemekte ve çocuklar televizyondaki karakterlerin yaptığı davranışları örnek alabilmektedir. Üstelik bu sadece televizyonda mevcut değildir. Gazetelerdeki boy boy

resimler içeren cinayet haberleri, ahlaksızca bilgiler içeren yayınlar ve cinsellik içeren bölümler de her an çocuğun etki alanındadır. Medya araçlarının tümü bu tür yayınlarla çocukları zehirlenmekte ve sağlıklı bir toplum yaratma sürecinde sağlıksız bireyler yetiştirme konusunda adeta birbirleriyle yarışmaktadır. Medyanın temel olarak olumsuz etkiler bıraktığı içerikler şiddet, cinsellik ve gerçeküstülüktür.

Şiddet insanın doğasında var olan bastırılmış bir davranış biçimidir. Sertlik, sert ve katı davranış, azarlama ve cezalandırmada aşırı gitme, inandırma ve anlaşmaya varma yerine kaba kuvvet kullanma. Demokratik ülkelerde güçlünün haklı olma çabasının göstergesi olarak belirir(Kalay, 1998, 99).

“Amerika’da her 18 saniyede bir suç işlenmekte, her 24 dakikada bir cinayet işlenmekte ve her 1 saatte bir tecavüz olayı gerçekleşmektedir... Bu nedenlerle 40 yılda tam 3 bin şiddet konulu araştırma yapılmıştır. Yine bir araştırmada bir çocuk 10 yaşına gelinceye kadar, tam 8 bin cinayet izlediği belirlenmiştir” (Kalay, 1998, 99).

Türkiye de, Amerika’dan pek geri kalmamaktadır. 1994’te yapılan bir araştırmada, bir Pazar günü televizyon başına oturan bir çocuk, 7 kanalda, 600’den fazla şiddet olayında 500’den fazla kişinin vahşice ölümüne tanık olmaktadır. Ayrıca televizyonlarda saat başına 32 şiddet sahnesi sergilenmektedir (Özal, 1996’dan akt. Kalay, 1998, 99).

Bir önemli etki bırakan içerik cinselliktir. Cinsel içerikler çocuğun yaşı ve gelişim düzeyi itibariyle bilmemesi gereken ya da çocuğun medya araçları aracılığıyla aktarılan eksik ya da yanlış bilgilendirmeyle öğrenmemesi gereken bilgilerdir. Cinsel içerikler de birçok medya aracında oldukça yaygın olarak bulunmaktadır. Gazetelerin ilk sayfalarında, dergi kapaklarında ve en çok da televizyondaki her türlü yayında yer alan bu içerikler çocuğun cinsel gelişim konusunda yanlış bilinçlenmesine ve ileride bununla ilgili bir takım sorunlar yaşamasına neden olmaktadır. Ayrıca çocuğun törel değerlerinden kopmasına da neden olmaktadır.

Reklamlara bakıldığında da içeriklerinde her türlü olumsuz etkinin olduğu görülmektedir. Özellikle bazı ürünlerin reklamları yapılırken, özel hayatı kapsayan ve açık seçik bir biçimde sunulmaması gereken görüntüler oldukça fazla yer almaktadır. Ayrıca, reklamlarda bilinçaltına hitap etmek adına, maddeci bir düşünceyle kişilerin vücutlarını ön plana çıkararak ilgi çekmeye çalışılmakta ancak bunun çocuklar

üzerindeki olumsuz etkileri hiçe sayılmaktadır. Özellikle bayanlar bu konuda araç olarak kullanılmakta ve bazı ürünlerde ön plana çıkarılmaktadır. Sözgelimi bir ağda reklamında yarı çıplak bir kadın, çekici bir duruşla rolünü oynamakta ya da bir ped reklamındaki kadınlar bu ürünü tanıtırken oldukça rahat bir tavır içinde olarak, bu gibi konuların hassas ve özel konular olduğu algısını ortadan kaldırmaktadır. Haliyle bu reklamları seyreden bireylerin de bu konudaki çekingenliği de giderek azalmakta ve karşı cinsiyetteki bireyler arasında bu konular daha rahat konuşulabilir hale gelmektedir.

Özel hayatın gizliliğini hiçe sayan ve diğer insanları hiç de ilgilendirmeyen programlar da çocukları olumsuz etkileyebilmektedir. Evlenme programları, ailevi sorunlar üzerine yapılan programlar bunlara örnektir. “Acı Umut” adlı bir programda stüdyodaki mağdur bir kadın ve telefonla katılan eşi arasındaki tartışmada kadının açıkça çok ağır bir küfür söylemesi canlı yayında ve televizyonun yoğun olarak seyredildiği bir saatte gözler önüne serilmiştir. Bunun gibi örneklere defalarca rastlamak mümkündür.

Çocuğa yönelik yapılan programlarda da durum pek iç açıcı değildir. Çocuğa yönelik olarak yapılan programlar, genellikle çizgi filmler ve dizilerdir. Çizgi filmlere bakıldığında gerçeküstü yaşamlar ve olaylar sunmasından dolayı çocuğu gerçeklikten uzaklaştırdığı ve o karakterlerin gerçek dışı davranışlarını kendisinin de yapabileceğini düşündürdüğü görülmektedir. Çizgi filmlerde şiddet içeriği de oldukça yoğundur. Bu tür içerikler çocuğu olumsuz etkilemekte ve birçok olumsuz davranışa yönlendirmektedir. Çocuklara yönelik yapıldığı söylenen dizilere bakıldığında da durum benzerdir. Gerçek üstü olaylar ve kişiler, büyücüler, sihirbazlar ve şeytan, melek gibi kavramlar oldukça somutlaştırılmakta ve gayet sıradan bir kişiye dönüştürülmekte bu sayede de çocuğun gerçeklerden uzaklaşmasına neden olmaktadır.

Genel anlamda bakıldığında medya araçlarında özellikle de televizyonda çocuğu olumsuz olarak etkileyen ve çocuğun örnek aldığı birçok yayın bulunmaktadır. Bu yayınlardaki içeriklerde yer alan karakterlerden çekiciliği fazla olan ve çocuğun ilgisini çeken karakterler çocuk tarafından benimsenmekte, bir model olarak kabul edilmekte ve çocuğun yaşantısını büyük oranda etkilemektedir. Çocuklar gerçeküstü olayları içeren yayınları örnek alarak birçok olumsuz davranış gerçekleştirmektedir. Bununla ilgili

örneklere son yıllarda çıkan haberlerde fazlaca rastlanmaktadır. Birkaç örnek verecek olursak;

1. Ailesinin evde bulunmadığı bir sırada bir televizyon programından esinlenerek üzerine kolonya döken ve ardından kibritle ateşleyen 10 yaşındaki İbrahim Kaçmaz'ın bacağına yüzde 10 oranında yanık meydana geldi (www.habervitrini.com).

2. Bursa'nın Karacabey ilçesinde, her gün bir televizyon kanalında defalarca tekrarlanan fantastik çocuk dizisindeki başkarakterin "iksir" içerek kaybolmasından etkilenen 5 yaşındaki bir kız çocuğunun, iksir niyetine bir şişe ateş düşürücü şurubu içmesi üzerine ölümden döndüğü iddia edildi (www.porttakal.com).

3. Bir çocuk, "Pikachu" adlı çizgi film karakterinin uçmasından etkilenerek balkondan aşağı atlamıştır.

4. Amasya'nın Taşova ilçesinde, bir televizyon kanalında yayınlanan diziden etkilenen 7 yaşındaki M.B. isimli çocuk, arkadaşları ile oyun oynarken dizide gördüğü oyuncu gibi 'kendisini asacağını' söyleyerek, boğazına bağladığı iple intihar etti (forum.donanimhaber.com).

Görüldüğü gibi birçok çocuk televizyonlardaki programlardan olumsuz etkilenmekte ve model alarak birçok olumsuz davranışı göstermektedir. Türkiye'de ve dünyada bunlar gibi birçok örneğe rastlamak mümkündür.

Ayrıca çocuklar medya araçlarındaki karakterlerin mizacını ve kişilik yapısını da örnek alabilmektedir. Sözelimi "Kurtlar Vadisi" dizisindeki "Polat" karakterinin binlerce taklitçisi ortaya çıkmış ve gençlerde büyük bir eğilim görülmüştür. Ya da bir bayan dizi karakterinin, dizide cinselliğiyle ön plana çıkması ve bu sayede ilgi görmesi sonucunda, onun gibi çekici görünmeye çalışan ve davranan kızların giderek arttığı görülmektedir. Ya da bir dizi karakterinin duruşu, yüz ifadesi veya konuşma üslubunu taklit edebilmektedir. Bunun yanında o karakterlerin kullandığı ve adeta o karakterle özdeşleşen bazı sözler veya sözcükler de taklit edilmekte ve yaygınlaşmaktadır. Çünkü dizideki kişinin çekiciliği veya saygınlığı, onunla ilgili her şeyin model alınmasını da beraberinde getirmektedir. Bir diğer model alınan özellik ise -özellikle dizilerde- ünlülerin kullandığı ürünlerdir. Yine Kurtlar Vadisi dizisindeki karakterlerin kullandığı

otomobil markaları git gide daha fazla ilgi görmektedir. Ya da Aşk-ı Memnu dizisindeki Bihter karakterinin parfümü giderek daha çok tercih edilmektedir.

Sonuç olarak başta televizyon olmak üzere tüm medya araçları sosyal öğrenmedeki en büyük araçlardır. Bireyin küçük yaşlardan itibaren birçok bilgiyi ilk kez öğrendiği kaynak kitle iletişim araçlarıdır. Bireyler örnek aldıkları modeller sayesinde kendilerine bir kişilik yapısı ve bir yaşam tarzı geliştirirler. Olumlu veya olumsuz birçok davranışı medya araçları aracılığıyla öğrenirler. Dolayısıyla sosyal öğrenmede medyanın etkisi çok büyüktür denilebilir.

2.4. Televizyon

2.4.1. Bir kitle iletişim aracı olarak televizyon

21. yüzyılın vazgeçilmez araçlarından biri olan televizyonun tarihi, 75 yıl önce, İskoç mucit John Logie Baird'in keşfiyle başladı. İlk başlarda pek yaygın olmasa da giderek kullanımı dünyada yaygınlaştı (www.buzlu.org). Türkiye'de ilk televizyon yayıncılığı İTÜ'nün 1952 yılında İstanbul'da yaptığı test yayınlarıyla başladı. 1964 yılında TRT'nin resmi olarak kurulması ile birlikte yeni bir yapılanmaya gidildi ve 1968 yılında ülkemizin ilk resmi televizyonu yayın hayatına başladı. Bu arada Türkiye'de siyah beyaz yayınlar yapılırken ABD'de 1953 yılından itibaren renkli yayınlar başlamıştı bile. Resmi devlet kuruluşu olan TRT ilk renkli yayını 1981 yılını 1982 yılına bağlayan yılbaşı gecesi gerçekleştirdi. Ardından değişik programlar renkli olarak yayınlanırken ilk defa 1984 yılında tüm yayınlar renkli olarak verilmeye başladı. (www.cihandergi.com).

Televizyon kitle iletişim araçları içerisinde kuşkusuz en fazla kullanılan ve en geniş kullanım alanı olan bir araçtır. Televizyon kitle iletişim araçları içerisinde elektronik araçlar türüne girmektedir. Dolayısıyla teknolojik gelişmelere bağlı olarak en fazla gelişen, kendini çekici hale getiren ve en fazla seçenek imkânı sunan kitle iletişim aracıdır. Televizyonu çekici kılan bazı özellikleri vardır. Hem göze hem kulağa hitap etmesi, olayları canlı bir şekilde aktarması, anında görüntüler vermesi ve çeşitli kanallar aracılığıyla birden çok seçenek sunması bu özelliklerinden bazılarıdır. Televizyon

dünyanın herhangi bir yerinde olan bir olaydan anında haberdar etmesi açısından insanlara ilginç gelmektedir.

Ailenin bir üyesi haline gelen televizyon, yaşam tarzını, aile içi iletişimi şekillendirerek, aile bireylerinin ne konuşacağını sunmakta, ailenin oturma ve iletişim tarzlarını, sohbet, misafir kabulü, sinemaya ve tiyatroya gitme davranışını, uyku saatlerini, hatta yemek yeme alışkanlıklarını belirleyebilmektedir. İşten eve yorgun gelen baba, aile üyeleri ile konuşmadan kumandayı ele geçirme çabasına girmekte, kanal seçimi kavgaları yaşanabilmekte, sohbet televizyonda izlenen içerik üzerine yapılanabilmekte ve öylece televizyon hem bir iletişim aracı hem de iletişim şekillendiricisi görevini benimsemektedir. Çocuklar televizyonda sadece çizgi film ve çocuk programları izlememekte, televizyon açık olduğu oranda, yetişkinlere sunulan içeriğe ulaşmaktadırlar (Ertürk ve Gül,2006 : 12-13).

Televizyon aracılığıyla insan ülkesinin ve yaşadığı şehrin gündeminden haberdar olmakta, ülkesini ve dolayısıyla da kendisini doğrudan veya dolaylı olarak ilgilendiren her türlü olay ve haberdan anında haberdar olma şansını yakalamaktadır. Ülkesinin siyasetini yakından takip etmekte ve böylece demokrasinin gereği olan siyaset kurumlarını ve siyasi kişilikleri de yakından tanıma fırsatı bulabilmektedir. Aynı zamanda insana sunulan seçeneklerle isterse bir belgesel, isterse bir haber programını veya bir eğlence programını seyredebilmektedir. Hatta aynı anda birden fazla kanalda yer alan aynı içerikteki programlardan istediğini tercih edebilmektedir.

Roland Barthes televizyon ile ilgili olarak şöyle demiştir: “Televizyon yayınlarının izlendiği mekan, bilindik bir mekandır; bu mekan, bildik eşyalarla ve nesnelere dekore edilmiş; evcilleştirilmiştir... Televizyon, bizi aileye mahkûm etmektedir ve televizyonun kendisi de tıpkı bir kullanım eşyası gibi ev eşyalarından birisi haline gelmiştir.”(Akt. Ertürk ve Gül, 2006, 11). İnsanlar televizyonu yaşamlarını her alanında kullanılan bir araç haline getirmiştir. Ayrıca insan televizyonda binlerce iletiyle ve gizli iletilerle karşı karşıyadır. Bazı bilgiler doğrudan insanların gözlerine hitap ederken, bazıları ise bilinçaltlarına hitap etmektedir. Yani gizli bir bilgilendirme, gizli bir övgü ya da karalama yapılabilmektedir. Dolayısıyla medya konusunda en fazla sorumlu davranması gerekenler de televizyon yayıncılarıdır.

Pek çok televizyon kanalının ana hedefi yüksek seyredilirlik oranı (reyting) elde etmektir. Çünkü bu yüksek seyredilirlik oranı ve bunun ardından elde edilen reklam gelirine bağlı olarak kanalın maddi anlamda gücü artmakta ya da azalmaktadır. Bu nedenle de ülkemiz de dahil olmak üzere tüm

dünyadaki bazı televizyon kanalları, yüksek seyredilirlik oranı (reyting) yakalamaya çalışırken yaptıkları programın olumsuz etkisini ve sonuçlarını göz ardı edebilmektedirler. Bu felsefenin ürünü olarak ortaya çıkan programlarda kimi zaman ahlaki değerlere saldırıya yer verilebilmekte, kimi zaman kutsal değerler olumsuz olarak gündeme getirilebilmekte, kimi zaman da ilk bakışta anlaşılabilen yöntemlerle din, aile, vatan sevgisi gibi değerler yıpratılabilmektedir. Bunun için çok çeşitli yöntemler kullanılmaktadır. Örneğin çeşitli ülkelerdeki bazı televizyonlarda, özellikle bazı ünlü kişilerin uygun olmayan gayri ahlaki yaşantıları, özendirici biçimde ekranlara getirilmekte ve bu da özellikle gençler için kötü örnek oluşturmaktadır (Yahya, 2005, 10, 22).

Ayrıca televizyon aile içi iletişimi kısıtlamakta ve insanların birbiriyle konuşmasını, geçtiğimiz yarım asırdaki akşam sohbetlerini bir kenara itmektedir. İnsanların birbirinden kopuk bir yaşam sürmesine neden olmaktadır. Hatta bazı kişiler bir televizyon programını seyrederken, bir kişinin gürültü çıkarmasına büyük tepkiler verebilmekte ve televizyonla olan bağlantısının hiçbir şekilde engellenmesini istememektedir. Çünkü televizyon da diğer birçok kitle iletişim aracı gibi bağımlılık yapmakta ve insanlara seyretmek zorunda olduğu hissini vermektedir.

2.4.2. Çocuk ve televizyon

Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre çocuk; “Bebeklik çağı ile erginlik çağı arasındaki gelişme döneminde bulunan insan” olarak tanımlanmıştır. Diğer bir deyişle çocuk, Maddi ve manevi yönden ailesine bağımlı olan ve çeşitli konulardaki kararları alabilecek düzeye ve yeterli fiziksel ve zihinsel gelişime sahip olmayan bireydir.

“Türkiye’nin de dahil olduğu 193 ülkenin katılımıyla BM bünyesinde “Çocuk Hakları Sözleşmesi” imzalanmış ve ülkemiz de 14 Eylül 1990 yılında imzalayarak kabul etmiştir. Bu sözleşmenin 1. maddesine göre 18 yaşın altındaki herkes çocuktur” (Çocuk Hakları ve Eğitimi, 2001).

Kitle iletişim araçları içerisinde en fazla kullanılanı hiç kuşkusuz televizyondur. Televizyonu çocuk-büyük, yaşlı-genç, kadın-erkek herkes sürekli olarak seyretmektedir. Televizyonun ilgi çekici olması, anında ve canlı görüntü sağlaması, hem göze hem kulağa hitap etmesi, insanın, ülkenin veya dünyanın herhangi bir yerinde olan bir olayı o an öğrenebilme şansı bulması televizyona yoğun ilginin olmasını sağlayan

özelliklerinden bazılarıdır. Televizyon her yaştaki insan tarafından seyredilmektedir ancak özellikle çocuklar için önemli bir yere sahiptir.

“Gelişimsel süreç içinde, erken çocukluk döneminden başlayarak çocuk için televizyon vazgeçilmez bir araca dönüşebilmektedir” (Ertürk ve Gül, 2006, 21).

Yörükoğlu’na göre;

Erken çocukluk döneminde çocuklar düşüncelerini açıklamakta güçlük çektikleri gibi, o duygu ve düşünceleri gerçekle bir tutarlar... Yine aynı süreç içerisinde çocuklar korku ve kaygılarını abartma eğilimindedirler. Bu, gerçeği değerlendirme yetilerinin zayıf oluşuyla ilgilidir... Çocukta iç gözlem yeteneğinin henüz gelişmemiş olması, kendisine yabancı olan duyguları ayırt edememesine yol açar. Bir yetişkin kendisini tedirgin eden bir kuruntunun ya da bir korkunun etkisinde kalsa da saçma olduklarını bilir. Oysa çocuk yaşadığı korkuları gerçek olarak algılamakla kalmaz, başkalarının da bundan etkilendiğini sanır (1981: 66). Çocuk her şeyden önce güçsüzdür; bakılmak, korunmak ve kollanmak ister. Bu nedenle anne babasına bağımlıdır. Sürekli deneme ve öğrenme içindedir. Bir yandan hızlı bir zihin ve dil gelişimi vardır; öte yandan mantıklı düşünme yeteneği sınırlı; duygu ve düşüncelerini anlatım gücü zayıftır. Yaşantı ve deneyimlerinin azlığı nedeniyle çevresindeki olayları gerçeğe uygun olarak tartamaz. Gördüklerini yanlış algılar ve yanlış yorumlar. Olup bitenleri kendi hayal gücüne ve korkularına göre çarpıtır... Çocuk doğal olarak anlayamadığı, kavrayamadığı olayları hayal gücü yardımıyla açıklamaya çalışır (1981, 65).

Ayrıca bu dönemdeki çocukların hayal güçleri son derece gelişmiş olduğundan televizyondaki gerçek üstü olayları ve insanın yapamayacağı ancak bazı karakterlere yaptırılarak sunulan bazı davranışları da gerçek olarak algılayabilir. Bunun sonucunda da kendini bu karakterlerin yerine koyabilir veya o karakterlerin rollerini model alarak hayal aleminde bir yaşantı oluşturabilir kendisine. Geçtiğimiz yıllarda bu konuda televizyon veya gazete haberlerinde sıkça karşılaşılan birtakım olaylara rastlanmıştır. Bir çocuğun çizgi film karakteri “Pikachu” gibi uçmaya çalışması ve yüksek bir binanın tepesinden atlaması sonucunda öldüğü basına yansımıştır.

Bunun gibi birçok örnekle karşılaşmak mümkündür. Dünyanın her yerinde basına yansıyan haberlere bakıldığında kadın ya da erkek; çocuk ya da olgun yaşlardaki birçok kişinin bu şekilde televizyondaki kişileri örnek aldığını veya televizyondaki bir yayından etkilenerek intihar ettiğini görmekteyiz. Özellikle ilköğretim çağındaki

çocuklarda bu etkilenme ve kötü örnekleri benimseyerek yanlış bir davranışta bulunma sıkça görülmektedir.

Çocukluğumuzda oynadığımız çelik çomak, elim sende, birdirbir, yakar top gibi masum oyunlar yerini çocukların televizyondan seyrederek kendine model seçtiği insanüstü yaratıklara benzemeye çalışarak oluşturdukları oyunlara bırakmıştır. Bu çok da önemsiz bir durum değildir. Çünkü geçmişte oynanan oyunlar çocuğun bedensel ve zihinsel gelişimini, sosyal gelişimini, dil gelişimini geliştirmesine büyük oranda katkı sağlamaktayken, şimdi televizyondaki karakterleri model alarak edindikleri oyunlar, onları gerçeklikten uzaklaştırmakta ve o filmlerin hiç masum olmayan emellerine alet olmaktadır.

Bilindiği gibi televizyondaki programların bazıları, çizgi filmlerin ise neredeyse tümü dış kaynaklıdır. Yani bu ürünleri tüm dünya ülkeleri izlemektedir. Bu ise her toplumda ve o toplumdaki bireylerde ve özellikle çocuklarda farklı etkilenmeler yaratmaktadır. Eğlence endüstrisiyle tüm toplumlar aynı anda etkilenmektedir. Geleneksel toplumların kültürleri üzerinde bu yolla televizyon, negatif etki yaratmaktadır. Endüstrileşmiş toplumlar işleyim ritmi açısından bu mesajları kabul etmeye daha uygundur. Mesajları ulaştıran dil de ulus kültürleri ve alt kültürleri bozmaktadır. Kültürel yabancılaşmayı arttırmaktadır (Mac Bride, S,1981, 160-162).

Zaten küreselleşmekte olan dünya ve bu dünyayı yönetmeye çalışan güçlerin istediği de budur. Bu güçler evrensel bir kültür oluşturmak ve ulusal kültürleri yok ederek onları kolayca sindirmek için çalışmaktadır. Ya da bazı yayınlar ile çocuklara bir ideoloji, bir düşünce sistemi gizli bir şekilde dayatılmaya çalışılmaktadır. Geçtiğimiz yıllarda bazı paylaşım sitelerinde dolaşan bir görüntüde çocukluğumuzda çok severek seyrettiğimiz Şirinler adlı çizgi filmin komünizm öğretilerini gizli bir şekilde tanıttığı ve bu ideolojiyle ilgili gizli bir propaganda yaptığı iddia edildi. ABD’de uzun yıllar bu gerekçeyle yasaklanan Şirinler’in komünist yaşamına ilişkin ipuçları şöyle: Şirinler de para olmadan komünal bir yaşam sürüyor. Şirinler köyünde para kullanılmaz, ama herkes kendine gerekli olan şeyleri bedava edinir. Tembel Şirin bile hiç bir iş yapmadığı halde bütün şirinlerle aynı standartlarda yaşamaktadır. Bu da 'tembellik hakkını' ifade eder. Şirin Baba, Karl Marks’a benziyor ve kızıl şapka giyiyor. Herkes kendi işini yapıyor ve çok mutlu. Şirinler köyünde bir tek bile ibadethane bulunmaz. Ne kilise, ne havra, ne de camii... Şirin çileği tarlaları sadece bir şirine ait değildir, bütün şirinler bu tarlada hak sahibidir. Şirinlerin düşmanı Gargamel papaz cübbesi giyer ve dini

sembolize eder. Gargamel, kapitalizmin simgesi olan altın ve para düşkünüdür ve Şirinler'i sürekli yemek ister. Bu isteği de misyonerliği ifade eder. Gargamel'in kedisi ise ABD'nin peşinden ayrılmayan küçük ülkeleri sembolize eder...Türkçe çevirisinde Azman adındaki bu kedinin asıl orjinalindeki adı 'Azrail'dir. Şirinler'in İngilizce yazılımı Smurftur, bu da "small men under red flag" yani 'kırmızı bayrak altında yaşayan küçük adamlar'ın baş harflerinden oluşur. Aynı şekilde Smurf; “socialist men under red flag” yani "kırmızı bayrak altındaki sosyalist adamlar" diye de bilinir. Şirinler'in her birinin temsil ettiği çok farklı unsurlar vardır. Örneğin; 'Şirine' feminizmi, 'Süslü' eşcinselliği, 'Güçlü Şirin' maço erkeği temsil eder.Ayrıca şirinler çizgi filminin yaratıcısı Peyo, bir komünistti...(www.turkforum.net).

Sonuç olarak şunları söyleyebiliriz ki televizyon ve televizyon yayınları masum değildir ve çocuğu her yönden etkileyerek yaşamı boyunca taşıyacağı bir kişilik yapısı meydana getirmektedir. Televizyon yayınları ile kasıtsız (!) ya da kasıtlı olarak çocuğun bilinçaltına hitap edilmekte onu her yönden etkilemek istenmektedir. Olması gerekeni değil kendilerinin oldurmaya çalıştıkları mesajları çocuğa vererek onları bir bakıma zehirlenmektedirler. Bu açıdan özellikle ailelere ve herkese, televizyon yayıncılarına, öğretmenlere ve bu konuyla ilgili politika belirlemesi gereken yetkililere büyük görevler düşmektedir. Herkes sorumlu davranmalı ve geleceğin emanet edileceği çocuklar, geri dönüşü olmayan bu uçurumdan kurtarılmalıdır.

2.4.3. Türkiye’de televizyon programları

Televizyon programları ya da yayınları haberler, diziler, filmler, magazin-eğlence programları, belgeseller, sanatsal programlar, kültürel programlar ve reklamlar şeklinde sıralanabilir. Bu program türlerinin tümü eşit sürelerde yayınlansa, aslında televizyon programlarının yararı zararından çok fazla olur. Ancak özellikle bazı yayın türlerinin daha yoğun bir şekilde seyircinin karşısına çıkması ve bu yayın türlerinin de zararlı içerik barındırması nedeniyle televizyonun zararları çok büyük olmaktadır. Söz gelimi en fazla yayınlanan diziler ve filmler, magazin programları ve haber programları içerisinde bolca zararlı içerik bulundurmakta ve seyirciyi olumsuz etkileyebilmektedir. Belgeseller, kültürel ve sanatsal programlar, bilgi yarışmaları gibi programlar ise

seyirciyi bilgilendirmekte ve bilişsel gelişimine katkı sağlamaktadır. Tabii ki en önemli olan ailesiyle birlikte bu programları seyreden çocukların nasıl etkilendiğidir.

Seyirciyi özellikle de küçük yaştakileri en fazla etkileyen program türlerinden biri sinema filmleridir. Fuat Uzkınay'ın 1914 yılında çektiği “Ayastefanos'taki Rus Abidesinin Yıkılışı” isimli belgesel film, ilk Türk filmi olarak kabul edilmektedir. Bu çalışmadan sonra da teknolojinin gelişmesine de bağlı olarak sürekli gelişmiş ve günümüze kadar binlerce sinema filmi çekilmiştir.

Filmlerde konu ve içerik çeşitliliği oldukça fazladır. Yıllar geçtikçe sinema filmlerindeki dekor (görüntü, sahne) özellikleri ve güncel yaşam konularına bağlı olarak içerik değişse de aslında birçok özellik aynı kalmaktadır. Söz gelimi kendini farklı şekillerde göstermesine rağmen şiddet, cinsellik, duygusallık gibi ana konular devam etmekte ve seyirciyi de hep etkisi altına almaktadır. Film türleri detaylı olarak yıllara, ülkelere, lisanlara göre ayrılrsa da yaygın olarak kullanılan/bilinen ayırma metodu *senaryo* türüne göre ayırmadır. Kısaca filmler konularına göre ayrılırlar.

Film Türleri

- Aksiyon
- Macera
- Animasyon
- Biyografi (Hayat Hikayesi)
- Engellilik üzerine
- Otobiyografi
- Komedi
- Suç (Polisiye)
- Belgesel
- Dram
- Aile
- Fantastik
- Oyun Gösterisi (Game-Show)
- Tarihi
- Müzik
- Müzikal
- Gizem

- Gerçekçi ya da Televizyon (Reality-TV)
- Romantik
 - Romantik Komedi
 - Romantik Dram
- Bilim Kurgu (Sci-Fi)
- Kısa Metraj
- Spor
- Korku
- Gerilim filmi
- Korku-Gerilim
- Savaş
- Vahşi Batı (wikipedia.org).

Bu film türlerinin birçoğunun seyirci açısından bilgilendirici ve zararsız olduğu düşünülebilir. Ancak özellikle savaş, korku, gerilim ve polisiye filmlerinin direkt türüne bakarak bile seyirci için zararlı olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü bu konuların barındırdığı içerikler bireyde korku, kaygı gibi duygular oluşturabilmekte ve içeriğindeki şiddet sahneleriyle de özellikle küçük yaştakileri olumsuz etkileyebilmektedir. İlköğretim çağındaki çocuklar, model alma açısından kritik dönemde bulunduğu ve kimlik arayışına girdiklerinden bu tür filmler çocuklara olumsuz birer model olabilmekte ve onların ruhsal yapısını olumsuz etkileyebilmektedir. Korku filmleri ile de gerçek üstü bazı olaylara inanmakta ve ruh sağlığı olumsuz etkilenebilmektedir. Savaş ve gerilim türündeki filmlerin içeriğini üç aşağı beş yukarı tahmin edebilmekteyiz ancak bazı tür filmler hiç de ismine uymamaktadır. Örneğin bir filmi tanıtırken film türü komedi diye açıklanmakta ve bunu duyan insanların aklına gülünç, komik bir film gelebilmektedir. Ancak bu şekilde düşünüp çocuklarıyla birlikte filmi seyreden aileler o komedi filmlerinin içerisinde filmin süresinin önemli bir bölümünü oluşturan cinsel içerikle karşılaşabilmektedir. Böylece komedi filmi diye alınan ve seyredilen bir filmin seyredildiğinde erotik bir film olduğu ortaya çıkmaktadır. Böylece aslında hiçbir velinin çocuğunun seyretmesini istemediği bu içerikler çocuğun karşısına çıkmakta ve onu ruhsal, zihinsel ve ahlaki olarak olumsuz etkilemektedir.

“Televizyonun en önemli formatı olan dizi filmler, egemen ideoloji işlevi görürler ve böylece, topluma uyumlu, sosyal yapıya entegre olmuş bireyler yaratarak, toplum işleyişinde ortaya çıkacak çatlakları engelleyerek ve yerleşik değerlerin yaygın hale gelmesiyle toplumun işleyişini kolaylaştırırlar.” (Parkan, 1989,80).

Farklı yaşam biçimlerinin konu edildiği diziler toplumun hemen her kesiminden izleyiciye seslenirler. Dizilerde olay örgüsünün basit dokulu, dolayısıyla da kolay anlaşılır olması, olay dizisinin basit neden-sonuç ilişkisine dayandırılması, bu tür kültürel ürünlerin toplumun geneli tarafından izlenmesinin önemli bir nedenidir. Diğer yandan, bu tür dizilerde çoğunlukla toplumda gündelik yaşamdaki toplumsal öğeler ve motifler kullanılır. Dolayısıyla da izleyiciler dizide geçen olayları, işlenen durumları, yer alan kişileri kendilerine, kendi yaşamlarına yakın bulur ve sahiplenirler. *Asmalı Konak, Zerda, Bir İstanbul Masalı, Deli Yürek, Kurtlar Vadisi* gibi dizilerin çok tutulması ve izlenmesinin en önemli nedenlerinden biri de budur (Gültekin, 2006, 22).

Tabii ki dizilerin olumsuz yönleri daha fazladır. Günümüzde en çok seyredilen dizilere göz atacak olursak şiddet içerikli ve cinsellik içeren dizilerin çok seyredildiğini görürüz. İnsanların bu içerikler ilgi duymasının nedeni bu içeriklerdeki davranışların toplumda suç veya ayıp olmasıdır. Söz gelimi *Aşk-ı Memnu* dizisindeki Bihter ve Behlül karakterlerinin erotik filmlere taş çıkaracak düzeyde açık bir şekilde sevişme görüntüleri, *Kurtlar Vadisi* dizisindeki Polat karakterinin Cerrahpaşalı karakterindeki kişinin kafasını canice kesmesi gibi görüntüler toplumun ve yasaların kabul etmeyeceği birer davranış olduğundan insanların ilgisini çekmekte ve çok fazla seyredilmektedir. “Fatmagül’ün Suçu Ne” adlı dizide bir kadının tecavüze uğraması ve sonradan yaşananlar konu edilmiştir. Meşhur “Bihter” bu kez Fatmagül rolünde ancak yaşananlar değişmemiş. Dizideki dikkat çeken nokta ise bir kadının cinsel malzeme olarak kullanılması ve bunun sonucunda da tecavüz eden kişilerin yaptıklarının yanlarına kar kalmasıdır. Ayrıca diziler de filmler gibi çok fazla argo kelime ve küfür içermektedir.

Acı Umut adlı programda ne ilginçtir ki barıştırılmak üzere çıkarılan karı-koca, ağabey-kardeş gibi akrabalık ilişkisi bulunan kişiler birbirine ağza alınmayacak küfürler etmekte ve konuşma üslupları da kültürümüze ve aile yapımıza hiç yakışmayacak bir şekilde olduğundan özellikle gençlerimizin saygı, sevgi gibi önemli özelliklerini yok etmektedir. Ayrıca son yıllarda insanlarımızın dilinden düşürmediği küfürlerin

artmasının bir nedeni de bunlar olabilir. Bu açılardan düşünersek dizilerin yararları olmakla birlikte zararlarının çok fazla olduğunu söyleyebiliriz.

Magazin programları da ne yazık ki fazlaca seyredilen program türlerindedir. Ünlülerin ilişkileri, özel yaşamları gibi bilgileri öğrenmenin insanlara bir yararı bulunmamakta; ancak insanlar tarafından çok fazla tercih edilmektedir. Ertürk'ün (2005) yaptığı araştırmaya göre ailelerin en fazla seyrettiği kanallar arasında Kanal D, ATV, NTV gibi magazin programlarının verildiği kanallar bulunmaktadır. Ayrıca yine annelerin en çok seyrettikleri programlar arasında magazin programları yaklaşık % 6 civarındadır (Ertürk ve Gül, 2006, 78). Bu oran küçümsenecek bir rakam olmamakla birlikte bu oranın daha yüksek olduğu da açıktır. Bu tür programlar seyredilerek hem zaman kaybı olmakta hem de küçük çocuklar ve gençliğe adım atma yaşında olan ilköğretim öğrencileri bu programlardaki kişileri örnek almakta ve kötü etkilenebilmektedir. O programdaki bir manken kızın erkek arkadaşlarıyla görüntülenmesi ve gece yarısı bunun önemli bir şeymiş gibi çekime alınması gençlere kötü bir model olmakta ve ne yazık ki bu yaşam tarzına da ilgi duyabilmektedirler.

Haberler bilgilendirici yönü en fazla olan ve en çok seyredilen program türüdür. Ertürk (2005) yaptığı araştırmasında anne ve babaların en fazla seyrettikleri program türleri içerisinde haberlerin babalarda (% 70) ve annelerde (% 65,71) en fazla seyredilen program türü olduğunu belirlemiştir (2006, 78). Bilgilendirici yönü yanında en geçici program türüdür aynı zamanda. Mesela bir film yıllarca seyredilmektedir ancak haberler günceldir ve her gün yeni haberler verilir. Haberlerin bir özelliği de propaganda aracı olmalarıdır. Haberler dünyada ve Türkiye'de ne yazık ki tarafsızlık özelliğini kaybetmiş bir program türü olmuştur. Bir siyasi görüşü, bir hükümeti, bir topluluğu körü körüne, yanlışıyla doğrusuyla savunan veya kötüleyen bir anlayış içindedirler. Hatta bazı kanalların habercileri ülkenin tümünü yakından ilgilendiren bir konunun üstünü örtmek adına sanal gündem yaratacak çoğunlukla yalan haberler üreterek dikkatleri başka taraflara çekme gayreti içinde olmaktadır. Böylece iki kutup oluşmakta ve birbirinin tersini yazan iki ayrı haber kutbu oluşmaktadır. Dolayısıyla haber programcılarında da bir rekabet söz konusudur. İşin içine bu rekabet, yanlışlık ve reyting hırsı girince en fazla seyredilen haberler bu yolla ülkenin büyük çoğunluğunu yanlış yönlendirmekte ve bilgilendirmektedir. Bu açıdan da habercilere büyük sorumluluk düşmektedir. Çocuklar açısından bakıldığında ise haber programlarının çok sakıncalı

olduğu görülebilir. İçerisinde ayrıntısıyla anlatılan şiddet, öldürme, yaralama görüntüleri çocukları olumsuz etkilemektedir. Ayrıca küfreden, argo konuşan sarhoş ya da kültürsüz insanları programlara çıkararak da çocuklara kötü örnek oluşturulmaktadır. Bir haber sunucusunun bir hırsızlık olayının ön bilgisini vermeden önce gülümseyerek ve neredeyse hırsız överek başladığı cümleler bunu seyreden çocuklar açısından pek de hoş karşılanmasa gerek. Yine Ertürk'ün (2005) yaptığı araştırmada televizyon haberlerinin hazırlanış formatının çocuklara uygun olup olmadığı konusunda anneler % 82,09, babalar % 80,33 oranında “uygun değildir” demiştir. Yine “Haberler çocuğa bir dünya görüşü kazandırır mı?” sorusuna aileler % 52,31 oranında “hayır” yanıtını vermişlerdir (2006, 80). Demek ki bu konuda atılması gereken önemli adımlar vardır.

“Tüketim amaçlı üretilen, tüketicinin bilgi ve seçimine sunulan pek çok mal ve hizmet, reklamların ana fikrini oluşturmaktadır. Pazarlama faaliyetlerinin vazgeçilmez unsuru olan reklam, yayınlandığı zaman dilimi, hitap ettiği kitle açısından da tüketici davranış ve tutumlarının oluşmasında ve değişmesinde de önemli bir yere sahiptir”(Karaosmanoğlu ve Durmuş, 2007, 236).

Reklamlar televizyonun olmazsa olmazıdır. Çünkü televizyoncuların asıl para kazandıkları yayınlar reklamlardır. Programların aralarında ya da içlerinde reklam yaparak bir ürünü tanıtmakta ve bu yolla da para kazanmaktadırlar. Bu nedenle çok seyredilen programların olduğu kanallara çok fazla reklam verilmektedir. Bu yüzden de deyim yerindeyse üç kuruşluk menfaat için yayınların içeriğini oluştururken dikkatsiz davranılmakta ve kötü örnek oluşturacak yayınlar sürekli verilmektedir. Bazı ürün sahipleri bilerek çok seyredilen programlara destekleyici olmakta ve bu yolla adını o yayını seyreden binlerce, milyonlarca insanın aklına kazıtmaktadır. Örneğin “Kurtlar Vadisi” dizisinin en fazla seyredilen dizi olduğu zaman her reklam arasının başında ve sonunda “Atiker sıralı oto gaz sistemleri Kurtlar Vadisi’ni sunar-sundu” şeklindeki slogan sayesinde Atiker markası büyük ilgi görmüştür hiç şüphesiz. Tabi bu reklamdan kanalın elde ettiği gelir de çok büyüktür muhtemelen. Sonuçta reklamlar televizyonun altyapısını oluşturmaktadır. Ancak birçok yayında olduğu gibi reklamlarda da çocuklar açısından sakıncalı içerikler mevcuttur. Aşırı gerçek dışı reklamlar çocuğu gerçekçilikten uzaklaştırmaktadır. Giyim kuşamlarına dikkat etmeyen kişiler de çocuklara kötü birer model oluşturmaktadır. Ayrıca çocukların veya gençlerin ailesinin yanında seyrederken utanmasına neden olan reklamlar da mevcuttur. Bir ağda reklamı

ya da bir ped reklamının tüm açıklığıyla gözler önüne serilmesi ve normalde konuşulmaması gereken özel konuların rahatlıkla anlatılması bir genç kızın anne babasıyla televizyon seyredememesine neden olmaktadır. Ayrıca bu tip reklamlar sayesinde birbiriyle mesafeli konuşan bireyler, özellikle de karşı cinsler birbiriyle bu konuları daha rahat konuşur duruma gelmişlerdir. Dolayısıyla reklamlar bireylerin düzensiz bir muhabbet tarzı oluşturmalarına da neden olabilmektedir.

“Reklamlar sadece yetişkin bireyleri değil, toplumda önemli bir çoğunluk oluşturan gençleri ve çocukları da hedef alarak yüzlerce mesaj göndermektedir” (Durmuş, 2006, c.17, 8). “Ayrıca herkesin bildiği ve tanık olduğu gibi, reklamlar kısa süreli ve hareketli oldukları için çocukları pek çok programdan daha fazla cezbetmektedir. Çocuklar dakikalarca gözlerini ayırmadan, reklamların sonuna dek izlemektedirler. Bu da henüz taze çocuk beyinlerin tüketim arzusu ve marka istekleri ile doldurulmasına neden olmaktadır” (Karaosmanoğlu ve Durmuş, 2007, 236-246). Sonuçta da zararlı da olsa bazı ürünlere ulaşmak istemekte hatta çoğu zaman anne babasını o ürünleri alması için zorlamaktadır.

Bilgi yarışmaları insanı eğlendiren, eğlendirirken de bilgilendiren programlardır. Bu programlardaki içerik ve format farklı olsa da hepsinde bilgilendirme söz konusudur. Hem yarışmaya canlı olarak katılan, hem çekimin yapıldığı yerde seyirci olan, hem de ekran başındaki kişilerin bilgiler öğrendiği programlardır. Son zamanlarda yaygınlaşan bu program türlerine ilgi ne yazık ki diğer programlar kadar yoktur.

Belgeseller zararlı içeriğin en az bulunduğu ve en bilgilendirici yayın türüdür. Bilimsel ve uzun çalışmalar sonucu çekilen belgeseller seyirci karşısına çıkmaktadır. Belgesellerin de kendi içerisinde çeşitleri vardır. Bunların en bilinenleri tarihi belgeseller, tarihsel kişiliklerin belgeselleri ve doğa belgeselleridir. Bunların bazıları çok ilgi görmesine rağmen bazıları çok az seyredilmekte ve beklenen ilgiyi görmemektedir. Yine Ertürk’ün (2005) araştırma sonuçlarına göre “babaların % 48,57’si, annelerin % 41,43’ü bu yayın türünü seyrettiklerini belirlemişlerdir” (2006, 78). Ancak bu sonuçlarda birden fazla şık işaretlendiğinden bu çoğunluğun ilk önceliğinin belgesel olduğu düşünülemez. Sonuç olarak belgeseller her yaşta bireylerin seyretmesi gereken yayın türüdür.

Sonuç olarak televizyondaki programların birçok çeşidi vardır. Bunlardan bazıları çok yararlı, eğitici, öğretici olabilmekteyken bazıları da insanları özellikle de çocukları zihinsel, ruhsal, ahlaki ve psikolojik olarak kötü etkileyebilmektedir. Öğretmenler ve özellikle de anne babalar birer medya çözümleyicisi olmak için çalışmalı ve çocuklarına seyretmeleri gereken programlar konusunda rehber olmalıdır. İçten veya dıştan güdümlü, bağımlı medya yayıncılarının amaçlı televizyon programlarına çocuklarını teslim etmemelidir. Televizyon yayıncıları da duyarlı davranmalı ve tarafsız, bağımsız ve gerçekçi olmalıdırlar. Kendi maddi çıkarlarından çok ülkesinin ve ülkesinin geleceği çocuklarının çıkarlarını ve geleceğini düşünmelidir. Ayrıca ucuz yayıncılığı bırakmalı ve ülkesinin örf-adet ve geleneklerini hiçe saymamalıdır. Çünkü bu tutumları Türkiye’yi ve Türk basınına da dış ülkeler gözüyle aşağılık hale getirmektedir. Suriyelilerin küfür olarak kullandığı bir söz varmış: “Ananı Türk televizyonunda gördüm” (Batmaz, 2008, 12). Bu söz Suriye’de bir insanın annesine küfür etmek ve onu “kötü kadın” gibi göstermek için söylenen bir sözdür. Elbette ki utanılacak bir durumdur Türkiye adına. Türk basınının dış ülkeye yansımaları ve bunun sonucunda Türkiye’nin televizyon yayınlarına bakışları bu şekilde olmuş ne yazık ki. O yüzden medyanın dikkatli olması ve her şeyi iyice düşünerek yayınlar yapmaları gerekmektedir. Aksi halde hem kendi değerlerini hem de yaşadıkları toplumun insanların değerlerini daha da aşağılayacaklardır.

2.4.4. Türkiye’de çocuklara yönelik programlar

Çocuğa Yönelik Programlar: Çocuklar genel olarak her türlü programları izlemektedirler. Ancak RTÜK uygulamaları dikkate alındığında (örneğin reklamların yayınlanma izinlerine bakıldığında) çocuk programlarının, stüdyolarda yapılan eğlence programları, çizgi filmleri ve çizgi sinemaları kapsadığı görülecektir(www.aile.gov.tr). Bu programlar hazırlanırken çocukların yaş özellikleri, ilgileri, bilişsel ve duyuşsal özellikleri dikkate alınmalıdır. Ayrıca çocukları olumsuz etkileyecek şiddet içerikli programlar yapılmamalıdır. Programlardaki sunucuların ya da söz konusu çizgi filmse karakterlerin konuşmalarına dikkat edilmelidir. Çünkü çocuğun dil gelişimini en çok etkileyecek olan bu yayınlardır.

Türkiye’de çocuklara yönelik yapılan programlara genel açıdan bakıldığında çok da iyi bir manzara görülmemektedir. Genellikle en çok seyredilen televizyon programlarına bakıldığında çocuklara yönelik ve onların düzeyine hitap eden programların yok denecek kadar az olduğu, hatta birçok kanalda bu tarz programların hiç olmadığı görülmektedir. Birçok kanalda çocuklara yönelik olarak yapılan tek program türü çizgi filmlerdir. Çizgi filmler hiç de görüldüğü gibi masum programlar değildir. Çizgi filmlerin içeriği incelendiğinde birçok olumsuzluk göze çarpmaktadır.

Psikolog Başak Delibaşı’na göre, bazı çizgi filmler açıkça sundukları dövüş sahneleri, yaratık ve silah imgeleriyle kendilerini kolaylıkla ele vermektedirler. Ancak geriye kalan zararlı çizgi filmler, şiddeti bu kadar açık bir biçimde ortaya koymadıklarından, ailelerce çocuklara seyredilmelerinde bir sakınca görülmemekte, dolayısıyla çocukların yıkıcı davranışları edinmelerinde daha tehlikeli olabilmektedirler. Bu programlarda şiddet ögesi bir savaş sahnesi ile verilmese de etkisi büyük olabilmektedir. Kahramanlarının Tweety ve kedi Sylvester olduğu çizgi filmi hatırlayalım: bu çizgi filmdeki ana karakterler sevimli bir küçük kuş ile koca burunlu komik bir kedidir. Görünüşte zararsız olan ve hatta izlerken güldüren bu yapımda kahramanlarımızın maceraları genellikle ev ortamında geçer. Temel konu hiçbir bölümde değişmez: “kedinin küçük kuşu yakalamak için geliştirdiği yöntemler”. Bu yöntemlerin uygulanması esnasında tencere ve tavalar fırlatılır. Kedi, kuşu yiyebilmek uğruna gerçek hayatta bir insanı öldürebilecek her türlü darbeyi yer. Çocuk bunları hafızasına kaydeder. Çizgi filmdeki “zararlı ev eşyaları”, her evde kolaylıkla bulunabilecek türdendir. Bu da çocuğun, evde benzer tehlikeli davranışları denemesi için ortam sağlar. Üstelik onca şiddetten sonra kahramanların sapsağlam ayağa kalkmaları, çocuğun gerçekçi olmaktan uzaklaşmasına ve şiddet davranışı sonucunda karşısındaki canlıya ciddi zararlar verebileceğini düşünmemesine sebep olur. Yine aynı çizgi film örneğinde bol hareket ve az konuşma vardır. Tek tük sarf edilen cümleler de şiddet doludur. Ancak bilinçli bir kulak bu şiddetin boyutunu fark edebilir. Dikkat edilirse, söylenen cümleler, “Şimdi sana gününü göstereceğim!” “Seni yok edeceğim!” “Lanet olası kuş!” “Aptal kedi!” gibi yıkıcılık içeren cümlelerdir. Bu cümleler çocuğu her açıdan olumsuz etkileyebilecek türdendir. (www.yuvarehberim.com).

Bu çizgi film en masumu olmasına rağmen ne kadar olumsuzluk içerdiğini görmekteyiz. Tabii ki bu durum bilinçli anne babaları ve eğitimcileri rahatsız etmekte

ve bunları önlemeye yönelik girişimlerde bulunmakta ve ilgili yerlere şikayette bulunmaktadır. Bu şikayetlerin ne derece yoğun olduğu da basına yansıyan bilgilerde görülmektedir. Televizyon kanallarında savaş, korku ve dehşet içerikli çizgi filmlerin sayısı günden güne artıyor. RTÜK'e gelen şikayetler arasında çizgi filmler önemli yer tutuyor. Şiddetin özendirilmesinden yakınan yerli çizgi film yapımcıları ve uzmanlar, özellikle yurtdışından getirilen yapımların denetlenmeden yayınlandığını söylüyor. Yurtdışından getirilen çizgi filmlerin çevirisi yapılıyor ve içeriği kontrol edilmeden ve gerekli yerleri sansürlenmeden çocuklara sunuluyor. Televizyonların çocuk kuşaklarında ekrana gelen çizgi filmlerdeki savaş, korku ve şiddet dolu sahneler, anne babaları endişelendiriyor. Bu konuda RTÜK'e çok sayıda şikayet gidiyor. Çocukların televizyon karşısında savunmasız ve bilinçsiz olduğunu belirten uzmanlar, hem ailelerin hem de devletin çocuk sağlığını korumakla görevli kurumlarının bu konuda daha aktif olmasını istiyor. Bugünlerde şiddet sahneleriyle en fazla dikkat çeken çizgi filmlerin başında atv'de ekrana gelen 'Bayblade' geliyor. Filmde, topaç çeviren iki çocuk, topaçların içinden çıkan yaratıkları savaştırıyor. Film, çocuklar üzerinde etki bırakmış olmalı ki oyuncakları bakkal ve marketlerde satılıyor. Star TV'de ekrana gelen 'Megaman' da şiddetin yoğun olarak yaşandığı yapımlar arasında. Filmde, iki çocuk, fişe taktıkları canavarları birbirileriyle ölesiye dövüştürüyor. CNBC-e'de cumartesi ve pazar günleri ekrana gelen 'Nickelodeon' kuşağında da zaman zaman şiddet içeren çizgi filmler çocuklarla buluşuyor (www.tumgazeteler.com).

Birçok televizyon kanalı da çocuklara yönelik yaptıklarını düşündükleri mantıksız dizi filmlerle seyirci karşısına çıkmaktadır. Dizilerin kanalı ve adı değişmekte ancak mantığı daha doğrusu mantıksızlığı değişmemektedir. Bu programların içeriği genellikle doğaüstü olayları içermekte; büyücü, cadı, şeytan, melek gibi kavram ve karakterlerden oluşmaktadır. En bilinenleri "Bücür Cadı", "Sihirli Annem", "Acemi Cadı", "Selena" ve "Bez Bebek" adlı dizilerdir. Bu dizilere genel açıdan baktığımızda dizilerde sihir ve büyü yapan kişiler, köpek kılığında insanlar, gaipten varlıklar çağıran çocuklar, birkaç yüz yaşında olduğu anlatılan insanlar bulunmakta; melek, şeytan gibi doğaüstü varlıklar çok sıradan varlıkları gibi gösterilmektedir. Dolayısıyla ailelerin bu tür programlar konusunda seçici davranmaları ve çocuklarını bu programlarla baş başa bırakmamalıdır.

Çocuklara yönelik yararlı programlara bakacak olursak bu açıdan en önemli kanalın hiç kuşkusuz TRT olduğunu görürüz. TRT'nin çocuklara yönelik çizgi filmleri, eğlence ve yarışma programları olmasının yanında sırf çocuklara yönelik olarak geliştirilen ve sürekli olarak tüm yayınlarını çocuklara göre yaptığı "TRT Çocuk" kanalı bulunmaktadır.

1 Kasım 2008 tarihinde yayın hayatına başlayan ve "Türkiye'nin ilk yerli çocuk kanalı" sıfatını taşıyan TRT Çocuk üç yıldır çocuklar tarafından seyredilmekte. Çocuğu ekrandan uzaklaştıracak katılıkla didaktik ve mesaj kaygılı yayın formatından özenle uzak duran TRT Çocuk gerektiği gibi, çocuğun oynayarak, eğlenerek eğitimini ve bilinçlenmesini amaçlıyor. 3-14 yaş grubu çocuklara çağdaş normlarda çocuk yayıncılığını amaçlayan TRT Çocuk; yaş grupları arasındaki öğrenme farklılıklarını da göz önünde bulunduruyor ve yayın planlamasını bu yönde şekillendiriyor. Her gün 06:30- 21:00 saatleri arasında 14 saat 30 dakika yayın yapıyor (www.trt.net.tr).

Bu kanalda her türlü program bulunmakta; çizgi film, yarışmalar, eğlence programları, bilgilendirici yayınlar ve daha fazlası... Her kanalda çocuklara uygun formatta programlar bulunmalı ve çocukların eğitimine ve gelişimine olumlu yönde biraz olsun katkı sağlanmalıdır.

2.4.5. Türkiye'de çocukların TV program tercihleri

Greenberg'e (1985) göre: "çocukların çoğu, izledikleri programın yaşlarına uyup uymadığı konusunda düşünemeyen, ayırım gözetmeyen izleyicilerdir" (Singer, Singer, 1998, 233). Türkiye'de çocuklar yalnızca bahsettiğimiz çocuk kanallarını veya çocuk programlarını seyretmemektedirler. Çünkü çocukların seyredecekleri programlara karar verebilme şansları yoktur. Bunun sebebi ise çocukların kendilerine ait televizyonun bulunmaması ve ortak kullanılan televizyondan çocuğun yararlanmasına izin verilmemesidir. Evde anne baba ne isterse o seyredilmekte, çocuğa belirli saatlerde izin verilmektedir. Ancak her iki durumda da çocuk zarar görmektedir. Ailelerin seyrettiği programlar şiddet ve cinsellik öğelerini bolca içeren programlardır. Çocuğu kendi başına bıraktıklarında da durum farksızdır: Çocuk açtığı her kanalda yine şiddet, yine cinsellik ve yine mantıksızlıkla karşı karşıya kalmaktadır. Seyrettiği çizgi filmler,

çocuğa yönelik hazırlandığı sanılan diziler, diğere diziler, filmler ve haber programlarının büyük çoğunluğunda çocuğa zararlı içerik mevcuttur.

Arslan vd. (2006) yaptıkları çalışmada, 6–12 yaş grubu çocukların televizyon izleme alışkanlıklarını belirlemek amaçlanmıştır. Kesitsel nitelikteki araştırma, Ankara-Çiğiltepe İlköğretim Okulunun birinci kademesinde okuyan 492 öğrenci arasından, cinsiyet, yaş ve sınıflara göre tabakalı örnekleme yöntemi kullanılarak seçilen 100 öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Araştırma kapsamına alınan okul çağı çocuklarının yaş ortalaması $9,1 \pm 1,5$ 'tir. Çocukların %43'ünün (n=43) TV izleme sürelerinin günde 3 saatten fazla olduğu, %54'ünün can sıkıntısı, %48'inin ise sevdikleri için televizyon izledikleri belirlenmiştir. Çocukların boş vakitlerini değerlendirmek için yaptıkları aktiviteler incelendiğinde en yüksek oranda çocukların oyun oynama ve spor yapma aktivitelerini yürüttükleri (n=95, %26,1), TV izlemenin ise üçüncü sırada yer aldığı (n=61, %17,3) belirlenmiştir. Bu çalışmada, çocukların çoğunluğunun önerilen sürenin altında TV izlediği, annesi çalışmayan çocukların izleme süresinin daha uzun olduğu ve yaşla birlikte TV izleme süresinin arttığı belirlenmiştir (c.5, s.6).

Araştırmada görüldüğü gibi çocuklar zamanının önemli bir kısmını televizyon başında geçirmektedir. Ancak burada önemli bir nokta da çocukların seyrettikleri programları bilinçsizce seyretmeleridir. Programları yüzeysel olarak seyreden, içeriğinin ve gizli mesajların farkında olmayan çocuk ailesinin de ilgisizliğiyle kendini tümüyle yanlış içerikli programlara teslim etmektedir. Ailesinin seyrettiği film, dizi, haber programları gibi her türlü programı o da onlarla birlikte seyretmektedir.

Ertürk'ün (2005) yaptığı araştırmadaki bazı sonuçlar dikkat çekicidir. “Televizyon haberlerinin hazırlanış formatı çocukların izlemesine uygun mu?” sorusuna 3. sınıftakiler % 71,43, 4. sınıftakiler % 57,14, 5. sınıftakiler % 62,96 oranla hayır (uygun değildir) yanıtını vermişlerdir. 4. Sınıflar ise aksine yüzde 63,41 oranla evet (uygundur) yanıtını vermiştir. Yine aynı araştırmada “Haberler çocuğa bir dünya görüşü kazandırır mı?” sorusuna 2. sınıf % 73,17, 3. sınıf & 73,81, 4. sınıf % 85,71, 5. sınıf öğrencileri ise % 81,48 oranla “evet haberler beni bilgilendirir” demiştir (2006, 80).

Bu araştırma sonucundan elde edilen sonuçtan anlaşıldığı üzere çocuklar karşı karşıya oldukları tehlikenin farkında değildir. Yani onu birçok açıdan olumsuz

etkileyecek haber programlarını kendileri için yararlı bulmaktadırlar. Haberlerin yararları da vardır elbette ki, ancak zararlarından arındırılırsa bu yararlar görülür. Sonuç olarak çocukların televizyon izleme tutumuna bakacak olursak çocuğun bilinçsizce ve seçmeden birçok programı seyretmekte olduğunu görürüz. Yaşına uygun programları ise gerek yetersiz oluşundan gerekse farkında olmayışından dolayı seyretmediğini görmekteyiz.

Bu araştırmada da seyredilen program türlerine, dizilere, çizgi filmlere ve diğer yayınlara bakıldığında da durum pek iç açıcı değildir. Araştırmadaki çocukların büyük çoğunluğunun kendine uygun olmayan yayınları daha fazla tercih ettiği görülmektedir. Bununla ilgili oransal değerlere bulgular ve yorum kısmında daha fazla yer verilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Araştırma modeli, "... araştırma amacına uygun ve ekonomik olarak, verilerin toplanması ve çözümlenebilmesi için gerekli koşulların düzenlenmesidir" (Selltiz vd., 1959'dan akt. Karasar, 2009, 76).

İlköğretim çağındaki öğrencilerin seyrettikleri televizyon programlarının ahlaki gelişim düzeyini etkileyip etkilemediğini ölçmeyi amaçlayan bu çalışmada tarama modeli kullanılmıştır.

Bir grubun belirli özelliklerini belirlemek için verilerin toplanmasını amaçlayan çalışmalara tarama (survey) araştırması denir (Büyüköztürk vd., 2010, 16). Bu araştırma türünde yapılan çalışmada bir anket ve test hazırlanarak uygulanmış, anketteki sorular ve değişkenlerle testteki yanıtlar ilişkilendirilerek verilere dönüştürülmüştür.

3.2. Evren ve Örneklem

"Evren (population) araştırma sonuçlarının genellenmek istendiği elemanlar bütünüdür" (Karasar, 2009, 109). Bir araştırmanın evreni ulaşılabilir olmalı ve olabildiğince genellenebilecek büyüklükte ve kapsamda olmalıdır. Araştırmada çok büyük ve soyut evren kullanılmamalıdır.

"Örneklem (sample) belli bir evrenden, belli kurallara göre seçilmiş ve seçildiği evreni temsil yeterliği kabul edilen küçük kümedir. Araştırmalar, çoğun, örneklem kümeler üzerinde yapılır ve alınan sonuçlar, ilgili evrenlerine genellenir" (Karasar, 2009, 110-111).

Araştırmanın evrenini Erzurum İline bağlı ilköğretim okullarının 4, 5, 6, 7, 8. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklemine ise, ulaşım ve uygulamadaki kolaylık ayrıca ekonomiklik dikkate alınarak üç merkez ilçe olan Aziziye, Yakutiye ve Palandöken ilçelerine bağlı ilköğretim okulları içerisinde, farklı sosyo-ekonomik düzeylerden

seçilmiş 12 ilköğretim okulunun 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin oluşturduğu toplam 456 öğrenci oluşturmaktadır. Uygulanan okulların listesi ekte verilmiştir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Veri toplamada 1'i açık uçlu olmak üzere toplam 11 sorudan oluşan bir "Televizyon Seyretme Durumları Saptama Anketi" kullanılmıştır. Anket, geçerliği ve güvenilirliği ile ilgili uzman görüşleri alınarak hazırlanmıştır. Ayrıca anket soruları hazırlanırken, RTÜK'ün "İlköğretim Çağındaki Çocukların Televizyon İzleme Alışkanlıkları Araştırması" adlı kamuoyu araştırmasında kullanılan sorulardan bazıları da içeriği değiştirilerek anket sorularına alınmıştır. Ayrıca aynı kişilere bir öykü ve bu öyküye bağlı olarak sorulan ve aşağıdaki 6 seçenekten birini işaretleyerek seçeceği bir test uygulanmıştır. Bu test Kohlberg'in ahlaki gelişim düzeyleri sınıflandırmasına göre hazırlanmış olan ve 1'den 6'ya kadar olan seçeneklerden birini işaretleyerek aslında ahlaki gelişim düzeyini belirleyici bir testtir. Bu test de daha önce bir doktora tezinde uygulanmıştır (Hatunoğlu, 2003). Bu iki ölçme aracında ayrıca değişken olarak da cinsiyet (kız veya erkek) , sınıf düzeyi (4, 5, 6, 7, 8) ve yerleşim yeri (köy veya şehir) değişkenleri kullanılmıştır. Bu sayede elde edilen bilgiler istatistiki verilere dönüştürülmüştür.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan verilerin analizinde Ki-Kare analizi kullanılmış olup bu analizler bilgisayarda SPSS for Windows 15.00 istatistik paket programı ile yapılmıştır.

SPSS programı sosyal bilimlerde kullanılan ve kullanımı kolay bir istatistik programıdır. Araştırmacılar, akademisyenler ve analistler için güçlü istatistik tekniklerini kullanıp karar vermede etkili bir programdır. SPSS birçok farklı alanda kullanılmaktadır. Bunlardan bazıları;

- Anket ve market araştırması,
- Akademik araştırmalar,
- Kalite artırılması,
- Planlama ve İleri öngörüm,
- İnsan kaynakları ve kaynak kullanımı,
- Rapor yazma ve karar verme (<http://turkishcriminology.blogcu.com>).

"Ki-Kare" analiz yöntemi özellikle sosyal bilimler alanındaki çalışmalarda yaygın olarak kullanılan bir analiz yöntemidir. "Ki-Kare" analiz yöntemi verilerin sunuluş biçimine göre "Ki-Kare uygunluk testi" ve "Ki-Kare bağımsızlık testi" olmak üzere iki ana gruba ayrılır.

Aslında "Ki-Kare" analiz yöntemi sadece ilişkilerin saptanmasında değil, aynı zamanda değişkenler arasındaki farklılıkların belirlenmesinde de kullanılmaktadır. "Ki-Kare" analiz yöntemi frekans dağılımları üzerinden işlem yapan bir analiz yöntemidir (www.istatistikanaliz.com).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUM

4.1. Bulgular

Bu bölümde araştırmada toplanan verilerin analizi sonucu elde edilen bulgular ve yorumlar alt problemlere bağlı olarak sırasıyla verilmiştir.

Tablo 4. 1.

Öğrencilerin Değişkenlere Göre Sayısal Dağılımı

<i>Öğrencilerin Değişkenlere Göre Sayısal Dağılımı</i>									
Cinsiyete Göre		Sınıf Düzeyine Göre					Yerleşim Yerine Göre		
Kız	Erkek	4.	5.	6.	7.	8.	Köy	Şehir	
240	216	84	128	63	51	130	100	356	

Araştırmamızda yanıt aranan her bir soruya ilişkin istatistiki veriler aşağıda tabloya dönüştürülmüş ve yorumlanmıştır.

4.1.1.İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili bulgular

İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olup olmadığını anlamak amacıyla anket sorularına verdikleri cevaplar Ki-Kare analizi incelenmiş ve bulgular Tablo 4.2’de verilmiştir.

Tablo 4. 2.

İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Ahlaki Gelişim Düzeyleri Açısından Aralarındaki Farkla İlgili Bulgular

Cinsiyet		Ahlaki gelişim düzeyi						Ki-Kare	P
		1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	6,00		
Kız	N	48	69	12	11	79	21	10,707	,058
	%	20,0	28,8	5,0	4,6	32,9	8,8		
Erkek	N	55	68	21	9	47	16		
	%	25,5	31,5	9,7	4,2	21,8	7,4		
Toplam	N	103	137	33	20	126	37		
	%	22,6	30,0	7,2	4,4	27,6	8,1		

Tablo incelendiğinde kız ve erkek öğrencilerin ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farka ait Ki-Kare değeri 10,707 olup $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız olduğu görülmektedir. Bu bulgu ilköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olmadığını göstermektedir. Tablonun incelenmesine devam edildiğinde kız öğrencilerin % 20'sinin "1. evrede", % 29'unun "2. evrede", % 33'ünün "5. evrede" ve erkek öğrencilerin % 26'sinin "1. evrede", % 32'sinin "2. evrede", % 22'sinin "5. evrede" olduğu görülmektedir.

4.1.2. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sınıf düzeylerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili bulgular

İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sınıf düzeylerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olup olmadığını anlamak amacıyla anket sorularına verdikleri cevaplar Ki-Kare analizi incelenmiş ve bulgular Tablo 4.3'de verilmiştir.

Tablo 4. 3.

İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Sınıf Düzeylerine Göre Ahlaki Gelişim Düzeyleri Açısından Aralarındaki Farkla İlgili Bulgular

Sınıf düzeyi		Ahlaki gelişim düzeyi						Ki-Kare	P
		1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	6,00		
4. sınıf	N	18	18	12	9	15	12	61,563	,000
	%	21,4	21,4	14,3	10,7	17,9	14,3		
5. sınıf	N	27	44	6	5	38	8		
	%	21,1	34,4	4,7	3,9	29,7	6,3		
6. sınıf	N	21	15	5	2	16	4		
	%	33,3	23,8	7,9	3,2	25,4	6,3		
7. sınıf	N	18	11	5	2	7	8		
	%	35,3	21,6	9,8	3,9	13,7	15,7		
8. sınıf	N	19	49	5	2	50	5		
	%	14,6	37,7	3,8	1,5	38,5	3,8		
Toplam	N	103	137	33	20	126	37		
	%	22,6	30,0	7,2	4,4	27,6	8,1		

Tablo incelendiğinde İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sınıf düzeylerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farka ait Ki-Kare değerinin 61,563 olarak $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir.

4.1.3. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin yaşadıkları yerleşim yerlerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili bulgular

İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin yaşadıkları yerleşim yerlerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olup olmadığını anlamak amacıyla anket sorularına verdikleri cevaplar Ki-Kare analizi incelenmiş ve bulgular Tablo 4.4'de verilmiştir.

Tablo 4. 4.

İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Yaşadıkları Yerleşim Yerlerine Göre Ahlaki Gelişim Düzeyleri Açısından Aralarındaki Farkla İlgili Bulgular

Yaşanan yer		Ahlaki gelişim düzeyi						Ki-Kare	P
		1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	6,00		
Şehir	N	89	107	29	14	90	27	10,605	,060
	%	25,0	30,1	8,1	3,9	25,3	7,6		
Köy	N	14	30	4	6	36	10		
	%	14,0	30,0	4,0	6,0	36,0	10,0		
Toplam	N	103	137	33	20	126	37		
	%	22,6	30,0	7,2	4,4	27,6	8,1		

Tablo incelendiğinde öğrencilerin yaşadıkları yerleşim yerlerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farka ait Ki-Kare değeri 10,605 olup $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız olduğu görülmektedir.

4.1.4. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin en çok seçtikleri filmlerin konusuna göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili bulgular

İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin en çok seçtikleri filmlerin konusuna göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olup olmadığını anlamak amacıyla anket sorularına verdikleri cevaplar Ki-Kare analizi incelenmiş ve bulgular Tablo 4.5’de verilmiştir.

Tablo 4. 5.

İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin En Çok Seçtikleri Filmlerin Konusuna Göre Ahlaki Gelişim Düzeyleri Açısından Aralarındaki Farkla İlgili Bulgular

		Ahlaki gelişim düzeyi						Ki- Kare	P
		1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	6,00		
Komik ve Eğlenceli filmleri	N	56	78	16	12	77	20		
	%	21,6	30,1	6,2	4,6	29,7	7,7		
Dövüş ve Savaş filmlerini	N	37	47	14	7	29	14		
	%	25,0	31,8	9,5	4,7	19,6	9,5		
Duygusal filmleri	N	10	12	3	1	20	3	11,000	,358
	%	20,4	24,5	6,1	2,0	40,8	6,1		
Toplam	N	103	137	33	20	126	37		
	%	22,6	30,0	7,2	4,4	27,6	8,1		

Tablo incelendiğinde öğrencilerin en çok seçtikleri filmlerin konusuna göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farka ait Ki-Kare değeri 11,000 olup $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız olduğu görülmektedir.

4.1.5. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin en çok seyrettikleri programlara göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili bulgular

İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin en çok seyrettikleri programlara göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olup olmadığını anlamak amacıyla anket sorularına verdikleri cevaplar Ki-Kare analizi incelenmiş ve bulgular Tablo 4.6'de verilmiştir.

Tablo 4. 6.İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin En Çok Seyrettikleri Programlara Göre Ahlaki Gelişim Düzeyleri Açısından Aralarındaki Farkla İlgili Bulgular

		Ahlaki gelişim düzeyi						Ki-kare	P
		1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	6,00		
Yarışma ve Eğlence	N	23	35	10	7	28	7	11,306	,731
	%	20,9	31,8	9,1	6,4	25,5	6,4		
Dizi ve film	N	46	66	14	7	64	21		
	%	21,1	30,3	6,4	3,2	29,4	9,6		
Haber	N	6	12	2	1	4	3		
	%	21,4	42,9	7,1	3,6	14,3	10,7		
Belgesel	N	28	24	7	5	30	6		
	%	28,0	24,0	7,0	5,0	30,0	6,0		
Toplam	N	103	137	33	20	126	37		
	%	22,6	30,0	7,2	4,4	27,6	8,1		

Tablo incelendiğinde öğrencilerin en çok seyrettikleri programlara göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farka ait Ki-Kare değeri 11,306 olup $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız olduğu görülmektedir.

4.1.6.İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin en çok sevdikleri dizilere göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili bulgular

İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin en çok sevdikleri dizilere göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olup olmadığını anlamak amacıyla anket sorularına verdikleri cevaplar Ki-Kare analizi incelenmiş ve bulgular Tablo 4.7’de verilmiştir.

Tablo 4. 7.

İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin En Çok Sevdikleri Dizilere Göre Ahlaki Gelişim Düzeyleri Açısından Aralarındaki Farkla İlgili Bulgular

Sevdikleri diziler		Ahlaki gelişim düzeyi						Ki- Kare	P
		1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	6,00		
Polisiye	N	22	23	10	4	24	13	29,864	
	%	22,9	24,0	10,4	4,2	25,0	13,5		
Şiddet-Savaş	N	26	42	5	8	25	8		
	%	22,8	36,8	4,4	7,0	21,9	7,0		
Aile Dizileri	N	11	20	5	0	14	3		
	%	20,8	37,7	9,4	,0	26,4	5,7		
Komedi	N	29	21	8	3	33	8		
	%	28,4	20,6	7,8	2,9	32,4	7,8		
Dramatik- Duygusal	N	14	29	4	5	26	5		
	%	16,9	34,9	4,8	6,0	31,3	6,0		
Çocuk Dizileri	N	1	2	1	0	4	0		
	%	12,5	25,0	12,5	,0	50,0	,0		
Toplam	N	103	137	33	20	126	37		
	%	22,6	30,0	7,2	4,4	27,6	8,1		

Tablo incelendiğinde öğrencilerin en çok sevdikleri dizilere göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farka ait Ki-Kare değeri 29,864 olup $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız olduğu görülmektedir. Bu bulgu ilköğretim öğrencilerinin en çok sevdikleri dizilere göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olmadığını göstermektedir. Tablonun incelenmesine devam edildiğinde en çok Polisiye, Şiddet-Savaş, Aile Dizileri, Komedi, Dramatik- Duygusal, Çocuk dizileri seven öğrencilerin ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olmadığını göstermektedir.

4.1.7. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Hangi Çizgi Film Karakteri Olmak İstediklerine Göre Ahlaki Gelişim Düzeyleri Açısından Aralarındaki Farkla İlgili Bulgular

İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin hangi çizgi film karakteri olmak istediklerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olup olmadığını anlamak amacıyla anket sorularına verdikleri cevaplar Ki-Kare analizi incelenmiş ve bulgular Tablo 4.8’de verilmiştir.

Tablo 4. 8.

İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Hangi Çizgi Film Karakteri Olmak İstediklerine Göre Ahlaki Gelişim Düzeyleri Açısından Aralarındaki Farkla İlgili Bulgular

		Ahlaki gelişim düzeyi					Ki- Kare	P
		1,00	2,0	3,0	4,0	5,0		
		25	34	8	4	26	12	
Calliou	N	25	34	8	4	26	12	
	%	22,9	31,2	7,3	3,7	23,9	11,0	
Ben Ten	N	42	49	15	12	50	14	
	%	23,1	26,9	8,2	6,6	27,5	7,7	
Bugs Bunny	N	33	46	9	3	40	11	,82
	%	23,2	32,4	6,3	2,1	28,2	7,7	4
Keloğlan	N	1	3	1	0	3	0	4
	%	12,5	37,5	12,5	,0	37,5	,0	
Rapunzel	N	2	5	0	1	7	0	
	%	13,3	33,3	,0	6,7	46,7	,0	
Toplam	N	103	137	33	20	126	37	
	%	22,6	30,0	7,2	4,4	27,6	8,1	

Tablo incelendiğinde öğrencilerin olmak istedikleri çizgi film karakterine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farka ait Ki-Kare değeri 14,124 olup $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız olduğu görülmektedir.

4.1.8.İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin anne ve babalarının seyrettiği programları nasıl değerlendirdiklerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili bulgular

İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin anne ve babalarının seyrettiği programları nasıl değerlendirdiklerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olup olmadığını anlamak amacıyla anket sorularına verdikleri cevaplar Ki-Kare analizi incelenmiş ve bulgular Tablo 4.9'da verilmiştir.

Tablo 4. 9.

İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Anne ve Babalarının Seyrettiği Programları Nasıl Değerlendirdiklerine Göre Ahlaki Gelişim Düzeyleri Açısından Aralarındaki Farkla İlgili Bulgular

		Ahlaki gelişim düzeyi						Ki- Kare	P
		1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	6,00		
Çok kötü	N	5	6	2	0	5	1	12,715	,889
	%	26,3	31,6	10,5	,0	26,3	5,3		
Kötü	N	2	5	1	0	5	1		
	%	14,3	35,7	7,1	,0	35,7	7,1		
Orta	N	23	26	7	2	33	10		
	%	22,8	25,7	6,9	2,0	32,7	9,9		
İyi	N	30	46	8	6	43	9		
	%	21,1	32,4	5,6	4,2	30,3	6,3		
Çok iyi	N	43	54	15	12	40	16		
	%	23,9	30,0	8,3	6,7	22,2	8,9		
Toplam	N	103	137	33	20	126	37		
	%	22,6	30,0	7,2	4,4	27,6	8,1		

Tablo incelendiğinde öğrencilerin anne ve babalarının seyrettiği programları nasıl değerlendirdiklerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farka ait Ki-Kare değeri 12,715 olup $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız olduğu görülmektedir.

4.1.9.İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin anne ve babalarının seyrettiği programların utandırma durumuna göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili bulgular

İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin anne ve babalarının seyrettiği programların utandırma durumuna göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olup olmadığını anlamak amacıyla anket sorularına verdikleri cevaplar Ki-Kare analizi incelenmiş ve bulgular Tablo 4.10'da verilmiştir.

Tablo 4. 10.

İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Anne ve Babalarının Seyrettiği Programların Utandırma Göre Ahlaki Gelişim Düzeyleri Açısından Aralarındaki Farkla İlgili Bulgular

Z		Ahlaki gelişim düzeyi						Ki- Kare	P
		1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	6,00		
<i>Her zaman Oluyor</i>	N	6	3	1	2	3	2	20,205	,445
	%	35,3	17,6	5,9	11,8	17,6	11,8		
<i>Sık sık oluyor</i>	N	3	3	1	1	1	2		
	%	27,3	27,3	9,1	9,1	9,1	18,2		
<i>Bazen Oluyor</i>	N	21	50	9	8	40	11		
	%	15,1	36,0	6,5	5,8	28,8	7,9		
<i>Nadiren oluyor</i>	N	15	24	4	1	22	6		
	%	20,8	33,3	5,6	1,4	30,6	8,3		
<i>Hiç Olmuyor</i>	N	58	57	18	8	60	16		
	%	26,7	26,3	8,3	3,7	27,6	7,4		
<i>Toplam</i>	N	103	137	33	20	126	37		
	%	22,6	30,0	7,2	4,4	27,6	8,1		

Tablo incelendiğinde öğrencilerin anne ve babalarının seyrettiği programların utandırma durumuna göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farka ait Ki-Kare değeri 20,205 olup $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız olduğu görülmektedir.

4.1.10. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin anne ve babalarının seyrettiği programların korkutma durumuna göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili bulgular

İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin anne ve babalarının seyrettiği programların korkutma durumuna göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olup olmadığını anlamak amacıyla anket sorularına verdikleri cevaplar Ki-Kare analizi incelenmiş ve bulgular Tablo 4.11’de verilmiştir.

Tablo 4. 11.

İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Anne ve Babalarının Seyrettiği Programların Korkutma Durumuna Göre Ahlaki Gelişim Düzeyleri Açısından Aralarındaki Farkla İlgili Bulgular

		Ahlaki gelişim düzeyi						Ki-kare	P
		1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	6,00		
Hiç Korkmuyorum	N	70	98	22	12	84	23	12,709	,890
	%	22,7	31,7	7,1	3,9	27,2	7,4		
Çoğu zaman korkuyorum	N	4	8	0	1	5	2		
	%	20,0	40,0	,0	5,0	25,0	10,0		
Bazen Korkuyorum	N	15	24	7	5	28	8		
	%	17,2	27,6	8,0	5,7	32,2	9,2		
Nadir Korkuyorum	N	12	5	3	2	7	3		
	%	37,5	15,6	9,4	6,3	21,9	9,4		
Her zaman korkuyorum	N	2	2	1	0	2	1		
	%	25,0	25,0	12,5	,0	25,0	12,5		
Toplam	N	103	137	33	20	126	37		
	%	22,6	30,0	7,2	4,4	27,6	8,1		

Tablo incelendiğinde öğrencilerin anne ve babalarının seyrettiği programların korkutma durumuna göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farka ait Ki-Kare değeri 20,205 olup $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız olduğu görülmektedir.

4.1.11. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin en sevmedikleri ve rahatsız oldukları programlara göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili bulgular

İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin en sevmedikleri ve rahatsız oldukları programlara göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olup olmadığını anlamak amacıyla anket sorularına verdikleri cevaplar Ki-Kare analizi incelenmiş ve bulgular Tablo 4.12’de verilmiştir.

Tablo 4. 12.

İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin En Sevmedikleri ve Rahatsız Oldukları Programlara Göre Ahlaki Gelişim Düzeyleri Açısından Aralarındaki Farkla İlgili Bulgular

		Ahlaki gelişim düzeyi						Ki- Kare	P
		1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	6,00		
Evlenme Programları	N	77	101	24	12	82	25	20,161	,448
	%	24,0	31,5	7,5	3,7	25,5	7,8		
Diziler	N	8	12	5	3	11	3		
	%	19,0	28,6	11,9	7,1	26,2	7,1		
Yarışmalar	N	6	5	1	2	3	1		
	%	33,3	27,8	5,6	11,1	16,7	5,6		
Haberler	N	12	19	3	3	29	7		
	%	16,4	26,0	4,1	4,1	39,7	9,6		
Siyaset Programları	N	0	0	0	0	1	1		
	%	,0	,0	,0	,0	50,0	50,0		
Toplam	N	103	137	33	20	126	37		
	%	22,6	30,0	7,2	4,4	27,6	8,1		

Tablo incelendiğinde öğrencilerin en sevmedikleri ve rahatsız oldukları programlara göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farka ait Ki-Karedeğeri 20,161 olup $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız olduğu görülmektedir. Bu bulgu ilköğretim öğrencilerinin en sevmedikleri ve rahatsız oldukları programlara göre ahlaki

gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olmadığını göstermektedir. Tablonun incelenmesine devam edildiğinde en sevmedikleri ve rahatsız oldukları programlara Evlenme Programları, Diziler, Yarışmalar, Haberler, Siyaset Programları yanıtlarını veren öğrencilerin ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olmadığı görülmektedir.

4.1.12. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin en çok etkileyen dizi oyuncusu ve dizilere göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili bulgular

İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin en çok etkileyen dizi oyuncusu ve dizilere göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olup olmadığını anlamak amacıyla anket sorularına verdikleri cevaplar Ki-Kare analizi incelenmiş ve bulgular Tablo 4.13'te verilmiştir.

Tablo 4. 13.

İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin En Çok Etkileyen Dizi Oyuncusu ve Dizilere Göre Ahlaki Gelişim Düzeyleri Açısından Aralarındaki Farkla İlgili Bulgular

		Ahlaki gelişim düzeyi						Ki- Kare	P		
		1,00		2,00		3,0				4,0	
		0	0	5,00	6,00						
Polisiye	N	17	17	6	3	17	11	31,788	,164		
	%	23,9	23,9	8,5	4,2	23,9	15,5				
Şiddet-Savaş	N	30	54	10	10	29	9				
	%	21,1	38,0	7,0	7,0	20,4	6,3				
Aile Dizileri	N	24	22	7	2	31	8				
	%	25,5	23,4	7,4	2,1	33,0	8,5				
Komedi	N	7	2	1	0	3	2				
	%	46,7	13,3	6,7	,0	20,0	13,3				
Dramatik- Duygusal	N	21	39	8	4	40	6				
	%	17,8	33,1	6,8	3,4	33,9	5,1				
Çocuk Dizileri	N	4	3	1	1	6	1				
	%	25,0	18,8	6,3	6,3	37,5	6,3				
Toplam	N	103	137	33	20	126	37				
	%	22,6	30,0	7,2	4,4	27,6	8,1				

Tablo incelendiğinde öğrencilerin en çok etkileyen dizi oyuncusu ve dizilere göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farka ait Ki-Kare değeri 31,788 olup $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız olduğu görülmektedir. Bu bulgu ilköğretim

öğrencilerinin en çok etkileyen dizi oyuncusu ve dizilere göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olmadığını göstermektedir. Tablonun incelenmesine devam edildiğinde en çok etkileyen dizi oyuncusu ve dizilere Polisiye, Şiddet-Savaş, Aile Dizileri, Komedi, Dramatik- Duygusal, Çocuk Dizileri yanıtlarını veren öğrencilerin ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olmadığı görülmektedir.

4.1.13.İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin günde kaç saat tv seyrettiklerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili bulgular

İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin günde kaç saat TV seyrettiklerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olup olmadığını anlamak amacıyla anket sorularına verdikleri cevaplar Ki-Kare analizi incelenmiş ve bulgular Tablo 4.14’de verilmiştir.

Tablo 4. 14.

İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Günde Kaç Saat TV Seyrettiklerine Göre Ahlaki Gelişim Düzeyleri Açısından Aralarındaki Farkla İlgili Bulgular

		Ahlaki gelişim düzeyi						Ki- Kare	P
		1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	6,00		
1 saat	N	27	26	7	4	30	13	21,371	,672
	%	25,2	24,3	6,5	3,7	28,0	12,1		
2 saat	N	33	42	10	5	46	11		
	%	22,4	28,6	6,8	3,4	31,3	7,5		
3 saat	N	24	37	5	5	25	9		
	%	22,9	35,2	4,8	4,8	23,8	8,6		
4 saat	N	9	12	5	1	13	3		
	%	20,9	27,9	11,6	2,3	30,2	7,0		
5 saat	N	6	10	5	3	8	1		
	%	18,2	30,3	15,2	9,1	24,2	3,0		
5 saatten fazla	N	4	10	1	2	4	0		
	%	19,0	47,6	4,8	9,5	19,0	,0		
Toplam	N	103	137	33	20	126	37		
	%	22,6	30,0	7,2	4,4	27,6	8,1		

Tablo incelendiğinde öğrencilerin günde kaç saat TV seyrettiklerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farka ait Ki-Kare değeri 21,371 olup $p>0.05$

önem düzeyinde anlamsız olduğu görülmektedir. Bu bulgu ilköğretim öğrencilerinin günde kaç saat TV seyrettiklerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olmadığını göstermektedir. Tablonun incelenmesine devam edildiğinde günde 1 saat, 2 saat, 3 saat, 4 saat, 5 saat ve 5 saatten fazla TV seyrettikleri yanıtlarını veren öğrencilerin ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olmadığı görülmektedir.

4.1.14. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin gün içinde tv seyretme saatlerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili bulgular

İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin gün içinde TV seyretme saatlerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olup olmadığını anlamak amacıyla anket sorularına verdikleri cevaplar Ki-Kare analizi incelenmiş ve bulgular Tablo 4.15’de verilmiştir.

Tablo 4. 15.

İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Gün İçinde TV Seyretme Saatlerine Göre Ahlaki Gelişim Düzeyleri Açısından Aralarındaki Farkla İlgili Bulgular

Saatler		Ahlaki gelişim düzeyi						Ki- Kare	P
		1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	6,00		
12:00- 14:00	N	16	9	4	3	14	8	37,318	,054
	%	29,6	16,7	7,4	5,6	25,9	14,8		
14:00- 16:00	N	10	6	1	3	6	7		
	%	30,3	18,2	3,0	9,1	18,2	21,2		
16:00- 18:00	N	7	16	2	1	13	0		
	%	17,9	41,0	5,1	2,6	33,3	,0		
18:00- 20:00	N	36	38	14	7	45	12		
	%	23,7	25,0	9,2	4,6	29,6	7,9		
20:00- 22:00	N	28	56	9	5	42	9		
	%	18,8	37,6	6,0	3,4	28,2	6,0		
22:00'den sonra	N	6	12	3	1	6	1		
	%	20,7	41,4	10,3	3,4	20,7	3,4		
Toplam	N	103	137	33	20	126	37		
	%	22,6	30,0	7,2	4,4	27,6	8,1		

Tablo incelendiğinde öğrencilerin gün içinde TV seyretme saatleri göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farka ait Ki-Kare değeri 37,318 olup $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız olduğu görülmektedir. Bu bulgu ilköğretim öğrencilerinin

gün içinde TV seyretme saatleri göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olmadığını göstermektedir. Tablonun incelenmesine devam edildiğinde gün içinde “12:00- 14:00, 14:00- 16:00, 16:00- 18:00, 18:00- 20:00, 20:00- 22:00 ve 22:00’den sonra” saatleri arasında TV seyrettiklerini belirten öğrencilerin ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olmadığı görülmektedir.

4.2. Yorumlar

4.2.1.İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili yorum

Analiz sonucunda ortaya çıkan bulgular ışığında ilköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olmadığını görülmektedir. Yani cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde ahlaki gelişim düzeylerinin farklılık göstermediği görülmüştür. Oransal değerlere baktığımızda kız ve erkek öğrencilerin ahlaki gelişim sorusunda işaretledikleri seçenekler dağılımında her bir seçeneği işaretleme oranlarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Dolayısıyla cinsiyetin ahlaki gelişim düzeyini belirlemede önemli bir etken olmadığı söylenebilir.

4.2.2. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. Sınıf öğrencilerinin sınıf düzeylerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili yorum

Analiz sonucunda ortaya çıkan bulgu, ilköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sınıf düzeylerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olduğunu göstermektedir. Tablonun incelenmesine devam edildiğinde 4. ve 5. sınıftaki öğrencilerin % 21’inin, 6. ve 7.sınıftaki öğrencilerin % 30’dan fazlası ve 8. sınıftaki öğrencilerin % 15’inin “1. evrede”,4. sınıftaki öğrencilerin % 18’inin, 5. sınıftaki öğrencilerin % 30’unun, 6. sınıftaki öğrencilerin % 25’inin, 7. sınıftaki öğrencilerin % 14’ünün ve 8. sınıftaki öğrencilerin % 39’unun “5. evrede” olduğu görülmektedir. İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin diğer sınıftaki öğrencilere göre ahlaki gelişim düzeyi açısından daha fazla oranda 5. evrede oldukları dolayısıyla da ahlaki gelişim düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Dolayısıyla öğrencilerin sınıf düzeylerine göre ahlaki gelişim düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu söylenebilir.

4.2.3. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin yaşadıkları yerleşim yerlerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili yorum

Bulgular ilköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin yaşadıkları yerleşim yerlerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olmadığını göstermektedir. Tablonun incelenmesine devam edildiğinde şehirde yaşayan öğrencilerin % 25'inin "1. evrede", % 30'unun "2. evrede", % 25'inin "5. evrede" ve köyde yaşayan öğrencilerin % 14'ünün "1. evrede", % 30'unun "2. evrede", % 36'sının "5. evrede" olduğu görülmektedir.

Bu bulgular ilköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin yaşadıkları yerleşim yerlerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olmadığını göstermektedir. Yani bir köy ilköğretim okulu öğrencisiyle, bir şehir ilköğretim okulu öğrencisi arasında, ahlaki gelişim düzeyi açısından anlamlı bir fark olmadığı söylenebilir.

4.2.4. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin en çok seçtikleri filmlerin konusuna göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili yorum

Elde edilen bulgu ilköğretim öğrencilerinin en çok seçtikleri filmlerin konusuna göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olmadığını göstermektedir. Tablonun incelenmesine devam edildiğinde en çok Komik ve Eğlenceli filmleri seyreden öğrencilerin % 22'sinin "1. evrede", % 30'unun "2. evrede" ve "5. evrede", en çok Dövüş ve Savaş filmlerini seyreden öğrencilerin % 25'inin "1. evrede", % 32'sinin "2. evrede", % 20'sinin "5. evrede", en çok Duygusal filmleri seyreden öğrencilerin % 20'sinin "1. evrede", % 25'inin "2. evrede", % 41'inin "5. evrede" olduğu görülmektedir.

Bu bulgular ilköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin en çok seçtikleri filmlerin konusuna göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olmadığını göstermektedir. Bu bulgu ışığında, öğrencilerin seyrettiği filmlerin her türünde, onu olumsuz etkileyebilecek ve ahlaki yapısına etki edebilecek içerik bulunduğundan dolayı

farklılaşma olmayabileceği de düşünülebilir. Ayrıca verilen mesajlar açısından bakıldığında film türlerinin içeriklerinin çok farklı olmadığı da düşünülebilir.

4.2.5. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin en çok seyrettikleri programlara göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili yorum

Tablonun incelendiğinde en çok Yarışma ve Eğlence, Dizi ve film, Haber ve Belgesel seyreden öğrencilerin % 20'den fazlasının “1. evrede” ve “5. evrede” olduğu görülmektedir.

Bu bulgular ilköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin en çok seyrettikleri programlara göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olmadığını göstermektedir. Yani öğrencilerin yarışma ve eğlence, dizi ve film, haber ya da belgesel seyretmeleri, ahlaki gelişim düzeyleri arasında bir farklılaşma oluşturmamaktadır.

4.2.6. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin en çok sevdikleri dizilere göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili yorum

Veriler incelendiğinde en çok polisiye, şiddet-savaş, aile dizileri, komedi, dramatik- duygusal, çocuk dizileri seven öğrencilerin ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olmadığı görülmektedir.

Bu bulgu ilköğretim öğrencilerinin en çok sevdikleri dizilere göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında anlamlı fark olmadığını göstermektedir.

4.2.7. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin hangi çizgi film karakteri olmak istediklerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili yorum

Bu bulgu ilköğretim öğrencilerinin olmak istedikleri çizgi film karakterine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olmadığını göstermektedir. Tablo incelendiğinde Calliou, Ben Ten, Bugs Bunny, Keloğlan, Rapunzel olmak istediklerini belirten öğrencilerin ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında anlamlı fark olmadığı

görülmektedir. Dolayısıyla çizgi film karakterlerinin, çocukların ahlaki gelişimine yansımalarının çok büyük fark göstermediği söylenebilir.

4.2.8. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin anne ve babalarının seyrettiği programları nasıl değerlendirdiklerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili yorum

Tablo incelendiğinde öğrencilerin anne ve babalarının seyrettiği programları nasıl değerlendirdiklerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Yani dağılıma bakıldığında anne ve babalarının seyrettiği programları çok iyi, iyi, orta, kötü ve çok kötü şeklinde değerlendiren öğrencilerin ahlaki gelişim düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı söylenebilir.

4.2.9. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin anne ve babalarının seyrettiği programların utandırma durumuna göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili yorum

Elde edilen bulgu ilköğretim öğrencilerinin anne ve babalarının seyrettiği programların utandırma durumuna göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olmadığını göstermektedir.

Tablo incelendiğinde anne ve babalarının seyrettiği programlardan utanma durumuna her zaman oluyor, sık sık oluyor, bazen oluyor, nadiren oluyor, hiç olmuyor yanıtlarını veren öğrencilerin ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olmadığı görülmektedir.

4.2.10. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin anne ve babalarının seyrettiği programların korkutma durumuna göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili yorum

Elde edilen bulgu ilköğretim öğrencilerinin anne ve babalarının seyrettiği programların utandırma durumuna göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olmadığını göstermektedir.

Tablo incelendiğinde anne ve babalarının seyrettiği programlardan korkma durumuna hiç korkmuyorum, çoğu zaman korkuyorum, bazen korkuyorum, nadir korkuyorum, her zaman korkuyorum yanıtlarını veren öğrencilerin ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olmadığı görülmektedir.

4.2.11. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin en sevmedikleri ve rahatsız oldukları programlara göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili yorum

Elde edilen bulgu ilköğretim öğrencilerinin en sevmedikleri ve rahatsız oldukları programlara göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olmadığını göstermektedir.

Tablo incelendiğinden sevmedikleri ve rahatsız oldukları programlara evlenme programları, diziler, yarışmalar, haberler, siyaset programları yanıtlarını veren öğrencilerin ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olmadığı görülmektedir.

4.2.12. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin en çok etkileyen dizi oyuncusu ve dizilere göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili yorum

Bu bulgu, ilköğretim öğrencilerinin en çok etkileyen dizi oyuncusu ve dizilere göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olmadığını göstermektedir.

Tablo incelendiğinde en çok etkileyen dizi oyuncusu ve dizilere Polisiye, Şiddet-Savaş, Aile Dizileri, Komedi, Dramatik- Duygusal, Çocuk Dizileri yanıtlarını veren öğrencilerin ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olmadığı görülmektedir.

4.2.13. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin günde kaç saat tv seyrettiklerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili yorum

Bu bulgu ilköğretim öğrencilerinin günde kaç saat TV seyrettiklerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olmadığını göstermektedir.

Tablonun incelenmesine devam edildiğinde günde 1 saat, 2 saat, 3 saat, 4 saat, 5 saat ve 5 saatten fazla TV seyrettikleri yanıtlarını veren öğrencilerin ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olmadığı görülmektedir.

4.2.14. İlköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8.sınıf öğrencilerinin gün içinde tv seyretme saatlerine göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarındaki farkla ilgili yorum

Bu bulgu ilköğretim öğrencilerinin gün içinde TV seyretme saatleri göre ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olmadığını göstermektedir.

Tablo incelendiğinde gün içinde “12:00- 14:00, 14:00- 16:00, 16:00- 18:00, 18:00- 20:00, 20:00- 22:00 ve 22:00'den sonra” saatleri arasında TV seyrettiklerini belirten öğrencilerin ahlaki gelişim düzeyleri açısından aralarında fark olmadığı görülmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Elde edilen sonuçlar iki kısımda verilmiştir. Kaynak taraması ve analiz yapılarak elde edilen sosyal öğrenme ile ilgili bilgiler ile ilgili sonuçlar ve ahlaki gelişimle ilgili bulgulara dayanılarak elde edilen sonuçlar ayrı başlıklar altında sunulmuştur.

5.1.1.Sosyal Öğrenmeyle İlgili Sonuçlar

1. Medya da dediğimiz kitle iletişim araçları tüm bireyleri her yönden etkileyebilmektedir.

2. Medyanın etkisinin en çok görüldüğü kişiler hiç şüphesiz çocuklardır.

3. İlköğretim çağındaki çocuklar gelişim özellikleri düşünüldüğünde model almaya uygun bir yaşlardır. Bu nedenle herhangi bir bireyden etkilenebildikleri gibi medya araçlarından da etkilenebilir, böylece medya araçlarındaki kişi ve davranışları model alabilirler.

4. Medya araçlarında olumlu ve olumsuz her türlü durum yer almaktadır. Bu nedenle istedik durumlar çocuklara aktarılabilir gibi istenmeyen durumlar da aktarılacaktır.

5. Medyadaki davranışların çocuğu etkileme biçimi her çocukta aynı şekilde olmayacaktır elbette. Çocuğun etkilenme düzeyi, onun sosyo-ekonomik düzeyi, yaş, psikolojik durumu gibi etkilere bağlı olarak değişebilir.

6. Bir çocuk medya araçları, özellikle de televizyon aracılığıyla dolaylı öğrenme şeklinde de öğrenmelere sahip olabilir. Örneğin bir televizyonda yapılan bir davranışın olumlu karşılanması ve ödüllendirilmesi, o davranışın televizyonu seyreden çocuk tarafından da yapılmasına; ceza verilen ve sevilmeyen bir davranışın da seyreden çocuk tarafından yapılmamasına neden olabilecektir.

5.1.2.Ahlaki Gelişimle İlgili Sonuçlar

1. Bir çocuğun ahlaki gelişimini etkileyen birçok durum bulunmaktadır.
2. Bireyin çevresindeki her kişi ve her davranış bireyin ahlaki gelişimini etkilemektedir.
3. Bireyin ahlaki gelişimini en fazla etkileyen araçların başında medya araçları, özellikle de televizyon gelmektedir.
4. Televizyon programlarındaki birçok kişi ve kişilerin davranışları bireyin ahlaki gelişiminde etkili olacaktır.
5. Araştırmamıza göre ahlaki gelişimde cinsiyetin çok büyük bir fark göstermediği görülmüştür.
6. Ahlaki gelişim düzeylerinin sınıf düzeyine göre farklılaştığı ve üst sınıflarda (özellikle 8. Sınıf) daha fazla geliştiği görülmektedir.
7. Çocukların köy veya şehirde yaşamasının ahlaki gelişimini çok fazla etkilemediği görülmektedir.
8. Çocukların seçtikleri program türlerinin ve film türlerinin ahlaki gelişim düzeylerini etkilemelerinde çok büyük fark oluşmadığı görülmektedir.
9. Çocukların seyrettiği dizilerin, çizgi filmlerin, en çok etkilendiği dizi ve dizi karakterlerinin de ahlaki gelişim düzeyini etkilemede fark oluşturmadığı görülmektedir.
10. Çocukların anne babasının seyrettiği programları değerlendirmesine göre, onları korkutan, utandıran ve rahatsız eden programların olup olmama durumuna göre de ahlaki gelişim düzeylerinde önemli bir farklılaşma olmadığı görülmektedir.
11. Çocukların televizyon seyretme zamanları ve sürelerinin ahlaki gelişimlerini etkilemeleri açısından da büyük bir fark görülmemektedir.

5.2.Öneriler

5.2.1.Velilere Öneriler

1. Çocuklara veli olarak iyi birer model olunmalıdır. Çünkü çocuk iyi bir model bulamadığı zaman, ikinci bir seçenek olan medya araçlarını kendine model olarak benimseyecek ve bu araçları birinci plana alacaktır.

2. Medya araçlarının, olumsuz birer model olmaması için ebeveynler olarak medya okuryazarlığı konusunda gerekli eğitim alınmalıdır. En azından kitaplar ve diğer basılı materyaller aracılığıyla neler yapılması gerektiği öğrenilmelidir.

3. Seyrecekleri yayınlar konusunda çocuklara rehber olunmalı ve bu konuda gerekli eğitim verilmelidir.

4. Televizyonlarda çocuk kilidi, internette güvenlik paketi uygulaması bulunmalıdır. Çok aşırıya kaçmamak şartıyla seyredilen programlara bir sınırlama getirilmelidir.

5. Çocukların tek eğitim aracı olarak okullar ve kitaplar görülmemeli, veliler olarak bu konuda çocuklara destek olunmalıdır.

6. Veliler her zaman çocuklar için birer model olduklarından, çocuğun seyretmesini istedikleri yayınları önce kendileri seyretmeli ve örnek olmalıdırlar.

7. Çocuğun seyrettiği yayınları belirleyip, bu yayınlar hakkında detaylı araştırma yapmalı ve bu yayınların olumlu-olumsuz yönlerini tespit etmelidir. Bu sayede ne yapması gerektiğini daha iyi bilecektir.

5.2.2. Öğretmenlere Öneriler

1. Her öğretmen medya eğitimi ve medya okuryazarlığı konusunda gerekli eğitime, bilgi ve beceriye sahip olmalıdır.

2. Öğrencilere bir yayından veya kanaldan uzak durması gerektiğini öğütlemek yerine, onlara iyi-kötü, doğru-yanlış ayrımını kavrayabilecekleri öğrenme yaşantıları oluşturmalarıdır.

3.Öğrencilere ödev olarak, günün belirli saatlerinde eğitici film, belgesel yayını ve öğretici çizgi filmler içeren kanalları seyretmesini ve bu yayınlarla ilgili belli notlar tutmasını istemelidir.

4. Eğer mümkünse okulu bir ev ortamı gibi kullanmalı ve belirli dersleri televizyonla destekleyerek, olumlu yayınları seyretmelerini sağlamalıdır.

5. Öğretmen, velilerle de işbirliği yapmalı ve medya konusunda velileri de eğitmelidir.

5.2.3. Medya Yayıncılarına ve Kuruluşlara Öneriler

1. RTÜK, bu konuya olabildiğince özen göstermeli, yayınları sıkı bir şekilde kontrol etmeli ve zararlı içeriklerin önüne geçmelidir.

2. Her medya grubu en az bir çocuk kanalı açmalı ve ulusal yayın yaparak sürekli çocukların ulaşabilmesini sağlamalıdır. Ayrıca bu kanallardaki yayınlar ve içerikler oluşturulurken eğitimciler, psikologlar, sosyologlar ve dil bilgisi konusunda uzman kişilerden destek alınmalıdır.

3. Yayınların içeriği oluşturulurken, Türkçe dil bilgisi kurallarına uygun olmalı; argo, küfürlü ve seyircilerin konuşma dillerini olumsuz etkileyecek bir konuşma şeklinin olmamasına özen gösterilmelidir.

4. Medya yayıncıları, sırf reyting elde etmek ya da reklam alabilmek uğruna müstehcen, çocuğun ruh sağlığını olumsuz etkileyecek ve toplumsal bir bozulmaya yol açabilecek yayınlar yapmaktan kaçınmalıdırlar.

5. Medya yayıncıları tüm kanallarda günün belirli saatlerinde çocuklara yönelik eğitici ve öğretici yönü ağırlıklı yayınlara yer vermelidir.

6. Bu araştırmada çocukların en fazla rahatsız olduğu yayınlar sıralamasında % 70,3 gibi büyük bir oranla evlenme programları işaretlenmiştir. Dolayısıyla bu tür programların, çocuklar tarafından beğenilmemekte ve gereksiz görülmekte olduğu görülmektedir. Bu tür programlar olabildiğince azaltılmalı ve yayınlanmamalıdır.

7. Yine çocukların en çok rahatsız olduğu programlar listesinde % 16'lık bir oranla haberler yer almaktadır. Bunda haberlerin içeriğinin etkisi büyüktür. Özellikle

sürekli cinayet ve şiddet içerikli haberler verilmesi çocuklar tarafından iyi karşılanmamaktadır. Bu nedenle haberlerin de içerikleri oluşturulurken daha dikkatli davranılmalıdır.

8. Araştırmada çocuklara sizi en çok etkileyen dizi oyuncusu ve dizisini yazınız diye sorulduğunda % 31,1'lik bir oranda savaş-şiddet dizilerini ve % 15'lik bir oranda da polisiye dizilerini ve % 25,8'lik bir oranda da dramatik-duygusal dizileri yazmışlardır. Oysa diğerlerine göre daha fazla tercih edilmesi beklenen ve istenen aile dizilerinin oranı ise sadece % 20'de kalmıştır. Dolayısıyla içerik bakımından daha sakıncalı olan ve daha fazla tercih edildiği görülen şiddet, polisiye ve duygusal dizilerin içeriklerini iyi düzenlemek gerekmektedir.

9. Genel olarak da her türlü yayının içeriği çocuklara uygun oluşturulmalı, onların dil gelişimini, psikolojik, zihinsel ve sosyal gelişimini olumsuz etkileyecek her türlü yayından kaçınılmalıdır.

5.2.4. Eğitimle İlgili Kurumlara Öneriler

1. MEB'e bağlı her kademedeki öğretim programları düzenlenirken, müfredatta her dersin içerisine medya okuryazarlığıyla ilgili bilgiler disiplinler arası bir yaklaşımla konulmalıdır.

2. Medya okuryazarlığı eğitimine olabildiğince erken yaşlarda başlanması gerektiğinden, medya eğitimi, öğretimin ilk basamaklarından başlanarak bir ders olarak verilmelidir.

3. Medya okuryazarlığı dersinin daha etkili olabilmesi ve öğrenciler tarafından benimsenebilmesi için, bu ders mutlaka zorunlu ders olmalıdır.

4. Medya Okuryazarlığı dersinin etkili olabilmesi için bu alanla ilgili eğitim fakültelerine bağlı bir öğretmenlik bölümü olmalıdır. Medya okuryazarlığı öğretmenleri tarafından verilecek eğitim çok daha etkili ve kaliteli olacaktır.

5. Eğer bu eğitimi verecek kişiler sınıf ve diğer branş öğretmenleri olacaksa, hangi branştan olursa olsun iyi ve uzun süreli bir eğitim almalıdır.

6. Korumacı ve savunmacı medya okuryazarlığı eğitiminden bilinçlendirmeci medya okuryazarlığı eğitime geçiş yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, A., Batmaz, V. (1995). *Türkiye’de televizyon ve aile*. Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu.
- Apak, Ö. (2008). *Türkiye, Finlandiya ve İrlanda ilköğretim programlarının medya okuryazarlığı eğitimi açısından incelenmesi*(Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Arslan, F., Ünal, A.S., Güler, H., ve Kardeş, K. (2006). Okul çağı çocuklarının televizyon izleme alışkanlıklarının belirlenmesi. *TSK Koruyucu HekimlikBülteni*, 5 (6).
- Aufderheide, P. (1993). *Media literacy: A report of thenationalleadershipconference on media literacy*.Washington, DC:AspenInstitute.
- Aydın, A. (2003). *Gelişim ve öğrenme psikolojisi*. İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Bandura, A. (1977). Social learning theory. *EnglewoodCliffs, NJ*: Prentice-Hall.
- Bandura, A. (2001). A cognitive theory: An agenticperspective. *AnnualReview of Psychology*, 52, 1-26.
- Bak Şu Hınzır TV’nin Yaptıklarına.(19.08.1995). *Milliyet*, s.22.
- Başaran, I.(2002). Ahlak gelişimi. Ramazan Arı(Ed.).*Gelişim ve öğrenme psikolojisi*. (İkinci Baskı) içinde(87-100). Ankara: Mikro Yayıncılık
- Batmaz, V. (2008). *Medya Türkiye’ye düşman yetiştiriyor*. İstanbul: Salyangoz Yayınları.
- Buckingman, D. (2001). *Media education, a global strategyfor development, a policypaperprepareddor UNESCO*. Sector of CommunicationandInformation, UNESCO (<http://portal.unesco.org>).
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç, E., Demirel, F., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: PegemA Yayınları.
- Cihan Dergi. Erişim tarihi: 02/08/2011.

Web: <http://www.cihandergi.com/detay.php?did=20&id=283>

Condry, J. (1989). *The psikology of television*. New Jersey, U.S.A : Lawrence Erlbaum Ass.

Çizgi Filmler Denetlenmiyor, Şiddet Kasıp Kavruruyor. (t.y.). Erişim: 06-12-2010.

Web: <http://www.tumgazeteler.com/?a=975538> .

Çocuk Hakları Eğitimi (Temmuz, Ağustos, Eylül 2001). *Milli Eğitim Dergisi*, 151.

<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/151/acilga.htm>

Delibaşı, B. (22-02-2007). *TV'deki çocuk programlarının çocuklar üzerindeki etkileri*. Erişim

Tarihi: 06-12-2010. Web: <http://www.yuvarehberim.com/makaleOku.php?id=163> .

Demirbaş, M., Yağbasan, R. (2005). Sosyal öğrenme teorisine dayalı öğretim etkinliklerinin, öğrencilerin bilimsel tutumlarının kalıcılığına olan etkisinin incelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Cilt 18(2).

Diziden Etkilenen Çocuk Kendini Astı. (t.y.). Erişim Tarihi: 02-12-2010.

Web: http://forum.donanimhaber.com/m_13722865/tm.htm .

Diziden Etkilenen Çocuk Ölümünden Döndü (t.y.). Erişim Tarihi: 02-12-

2010.<http://www.porttakal.com/haber-diziden-etkilenen-cocuk-olumden-dondu-288399.htm> .

Durmuş, O.D., Popüler kültürün kimlik oluşumuna etkileri: “Özgür kız Nil Karaibrahimgil” modeli. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.17, 8.

Erden, M., Akman, Y. (2001). *Gelişim ve öğrenme*. Ankara: Arkadaş Yayıncılık.

Ertürk, Y.D. (2005). Psikososyal ve çevresel felaketlerin aktarıldığı televizyon haberlerinin, 7-12 yaş çocuklar üzerindeki stres etkileri. 2. *Uluslararası Çocuk ve İletişim Kongresi Bildiri Özetleri Kitabı*.109-128. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi.İstanbul: Dilek Ofset.

Ertürk, Y. D., Gül, A. A. (2006). *Çocuğunuzu televizyona teslim etmeyin: medya okuryazarı olun*.Ankara: Nobel Yayıncılık.

Film Türleri (t.y.).Erişim Tarihi: 05-12-2010.

Web: http://tr.wikipedia.org/wiki/Film_t%C3%BCrleri .

Gazete Tirajları (30 Mayıs-5 Haziran). Erişim Tarihi: 01/08/2011.

Web: <http://dorducukuvvetmedya.com/3572-30-mayis-5-haziran-haftasinin-tirajlari.html>

Gültekin, Z. (2006). Irak'tan Önce: Kurtlar Vadisi Dizisi. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 22, 9-36.

Güngör, A. (2004). Ahlaki gelişim. Ayten Ulusoy (Ed.). *Gelişim ve öğrenme*. (Üçüncü Baskı) içinde(70-91). Ankara:Arı Yayıncılık.

Haftalık Dergi Tirajları (t.y.). Erişim Tarihi: 08/06/2011.

<http://www.medyatava.net/haber.asp?id=68663>

Hatunoğlu, H.K.A. (2003). *Farklı ahlaki gelişim düzeylerinde bulunan üniversite öğrencilerinin kendilerinin ve toplumun ahlak düzeyini değerlendirmeleri ve psikolojik belirti düzeylerinin karşılaştırılması*. Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Işık, M., (2000). *İletişimden kitle iletişimine*.Konya: Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.

İnceoğlu, Y. (2007). Medyayı doğru okumak. Nurçay Türkoğlu ve Melda Cinman Şimşek. (Ed.). *Medya okuryazarlığı (Birinci Basım)* içinde (21-26). İstanbul: Kalemus Yayıncılık

İnceoğlu, Y. (1998). Medyanın toplum ruh sağlığı üzerine olumsuz etkileri. Yasemin İnceoğlu. (Ed.). *Medya ve toplum*.(Birinci Basım) içinde (11-18). İstanbul: Der Yayınları.

Jersild, A.T.(1979). *Çocuk psikolojisi*(Çev. G. Günçe), (3. Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi

Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). *Yeni insan ve insanlar*.İstanbul: Evrim Yayınları.

Kalay, İ. (1998). Medyanın Çocuklara Etkisi. Yasemin İnceoğlu. (Ed.). *Medya ve toplum*(Birinci Basım) içinde (99-128). İstanbul: Der Yayınları.

Karaosmanoğlu, K.,Durmuş, O. D. (2007). Reklamlar aracılığıyla değişen genç ebeveyn kimlikleri. Nurçay Türkoğlu ve Melda Cinman Şimşek.(Ed.). *Medya okuryazarlığı*(Birinci Basım) içinde(236- 246). İstanbul: Kalemus Yayıncılık.

Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Ki-Kare Analizi Testi. (t.y.). Erişim Tarihi: 13/07/2011. Web: www.istatistikanaliz.com.

Kitle İletişimi. (t.y.). Erişim tarihi: 24-11-2010.

<http://www.aytacbicer.com/TR/DersNotlari/Kitle/kitle.pdf>

Kohlberg, L. (1963). The development of children's orientations toward moral order. I: sequence in the development of human thought. *VitaHumana*, 6, 11-33.

Kutoğlu, Ü. (2007). Medya okuryazarlığı ve çocuk eğitimi. Nurçay Türkoğlu ve Melda Cinman Şimşek. (Ed.). *Medya okuryazarlığı* (Birinci baskı) içinde (104-117). İstanbul: Kalemus Yayıncılık.

MacBride, S. (1981). *Many voices one word*. London: Sage Publ.

MEB, TTK ve RTÜK. (2006). *İlköğretim medya okuryazarlığı dersi öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara.

MEB, TTK ve RTÜK. (2008). *İlköğretim medya okuryazarlığı dersi öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara

Önal, Ö. (1996). Medya ve şiddet. *Yeni Türkiye Medya Özel Sayısı.c.1, s.550*.

Özkök, E. (1985). *İletişim kuramları açısından kitlelerin çözülüşü*. Ankara: Tan Yayınları.

Potter, J. W. (2001) *Media literacy*, Sage Publications.

Radyo Reytingleri (t.y.). Erişim Tarihi:

08/06/2011. <http://www.canlitv.com/rating/bilgi.php?sayfa=0&tur=radyo&toplam=673&birinci=9250>

RTÜK Kamuoyu, Yayın Araştırmaları ve Ölçme Dairesi (2006). *İlköğretim çağındaki çocukların televizyon izleme alışkanlıkları araştırması*. Ankara.

Selçuk, Z. (2005). *Gelişim ve öğrenme* (12. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.

Senemoğlu, N. (2005). *Gelişim öğrenme ve öğretim*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Singer, D.G., Singer, J.L. (1998). *Televizyon izleme ve yaratıcılık. çocuklarda yaratıcılığın gelişimi* (Çev.: N. Cihanşümul). İstanbul: Gendaş Yayıncılık.

SPSS Programı (t.y.). Erişim tarihi: 09/07/2011.

Web: <http://turkishcriminology.blogcu.com/spss-nedir/3033897>

Şirinler Komünizm Propagandası mı yapıyor (t.y.). Erişim Tarihi: 02-12-2010. Web:

<http://www.turkforum.net/652960-sirinler-komunizm-propagandasi-mi-yapiyor.html>

T. C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (2008). *Çocuk programları ve bu programlarda yayımlanan reklamların içerik analizi araştırması*. İstanbul. Erişim: 06-12-2010, www.aile.gov.tr/files/rapor_tum1.pdf

TDK Büyük Türkçe Sözlük.

<http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=%E7ocuk&ayn=tam>

TDK Türkçede Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğü.

<http://www.tdkterim.gov.tr/bati/?kelime=medya&kategori=terim&hng=md>.

Televizyondan Etkilenen Küçük Çocuk Kolonya Dökerek Kendini Yaktı (t.y). Erişim Tarihi:

02-12-2010. Web: <http://www.habervitrini.com/haber.asp?id=368288>.

Televizyonun İcadı (t.y.). Erişim Tarihi: 02/08/2011. Web: <http://www.buzlu.org/televizyonun-icadi>.

Topses, G. (2006). *Gelişim ve öğrenme psikolojisi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Treske, G. (2007). Medya okuryazarlığı neden gerekli. Nurçay Türkoğlu ve Melda Cinman Şimşek. (Ed.). *Medya okuryazarlığı*(Birinci Basım) içinde (104-117). İstanbul: Kalemus Yayıncılık.

TRT Çocuk Resmi Web Sitesi. Erişim Tarihi: 07-12-2010. www.trt.net.tr/trtcocuk .

Türkiye’de Okuma ve İzleme Oranları (t.y). Erişim Tarihi: 08/06/2011.

Web: <http://istatistikler.net/izleme.html> sitesinden alınmıştır.

Yahya, H. (2005). Şiddet-gerilim-dejenerasyona televizyonun etkisi [elektronik sürüm]. *İlmi Mercek Dergisi*.10, 22.

Yapıcı, Ş., Yapıcı, M, (2003). Çocukta ahlaki gelişim. *Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi*.c.5, s.3.

Yeşilyaprak, B. (2003). *Gelişim ve öğrenme psikolojisi*. Ankara: PegemA Yayıncılık.

Yörükoğlu, A. (1996). *Çocuk ruh sağlığı*. Ankara: Özgür Yayınları.

EKLER

EK 1. RESMİ İZİNLER

T.C.
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı

ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU	
ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	Vahit Ağa YILDIZ
Kurumu / Üniversitesi	Atatürk Üniversitesi
Araştırma yapılacak iller	Erzurum
Araştırma yapılacak eğitim kurumu ve kademesi.	Başvuru Ekinde yer alan 13 İlköğretim okulu
Araştırmanın konusu	Bir Sosyal Öğrenme Aracı Olarak Medya ve Ahlaki Gelişim Kuramları Açısından Medya Okur Yazarlığına Eleştirel Bir Bakış
Üniversite / Kurum onayı	Var
Araştırma / Proje /ödev / Tez önerisi	Tez çalışması
Veri toplama araçları	11 soruluanket, Test
Görüş İstenilecek Birim / Birimler.	
KOMİSYON GÖRÜŞÜ	
Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi " doğrultusunda yapılan incelemede araştırmanın adı geçen okulda 27 Mayıs 2011 tarihleri arasında uygulanabileceğine oybirliği ile karar verildi.	
Komisyona Kararı	Oybirliği ile Kabulüne
Muhalef Üyenin Adı ve Soyadı	

KOMİSYON

20.05.2011
Komisyon Başkanı
Bayram KAYMAZ
Şube Müdürü



[Signature]
Üye
Erbil FIDAN

[Signature]
Abdullah TOKSOY

T.C
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : B.30.2.ATA.0.70.72.00/00-963
Konu : Tez Çalışması

02.06.2011*010417

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Enstitünüz yüksek lisans öğrencilerinden Vahit Ağa YILDIZ'ın tez çalışmaları ile ilgili olarak Erzurum Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğünden alınan 25/05/2011 tarih ve 14124 sayılı yazı ve ekleri ilişikte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.



Prof.Dr.Ömer İrfan KÜFREVİOĞLU
Rektör Yardımcısı

Eki:7

1.
1/2

T.C. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü	
GİZLENEN EK	Sayı : 1100
	Tarihi : 02.06.2011
	Dosya No: 72

Atatürk Üniversitesi Merkez Yerleşkesi 25240 ERZURUM
Telefon: (0442) 2311601-2311343 (Büro) Faks: (0442) 2361916
e-posta: odaire@atauni.edu.tr

T.C.
ERZURUM VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.0.25.20.02-605

Konu: Anket Çalışması.

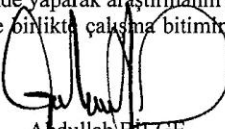
14124 25.05.2011

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

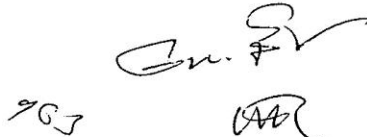
İlgi : a) Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Okul ve Kurumlarda yapılacak araştırma desteğine
Yönelik izin ve uygulama yönergesi.
b) 17.05.2011 tarihli ve 9301 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Vahit Ağa YILDIZ'ın
"Bir Sosyal Öğrenme Aracı Olarak Medya ve Ahlakî Gelişim Kuramları Açısından Medya Okur
Yazarlığına Eleştirel Bir Bakış" konulu tez çalışmasına esas teşkil edecek anket uygulamasına
ilişkin valilik onayı ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve ilgilinin çalışmasını ilgi (a) yönerge çerçevesinde yaparak araştırmanın iki
örneğinin CD'ye kayıt yapıp ekte gönderilen EK-1 taahhütname ile birlikte çalışma bitiminde
müdürlüğümüze gönderilmesini rica ederim.


Abdullah BİLGE
Vali a.
Millî Eğitim Müdür V.

EKLER :
Onay (1 Sayfa)
Taahhütname Tutanağı (1 Sayfa)
Anket Dökümanı


31.05.2011 1185

Y.Mumcu Mah. Atatürkevi Cad. Proje Koordinasyon Merkezi Yakutiye ERZURUM
Ayrıntılı bilgi için irtibat :Y.DELİBAŞOĞLU ŞEF
Telefon : (0442) 234 48 06 Faks : (0442) 234 48 05
e-posta : erzurummem@meb.gov.tr Elektronik Ağ : http://erzurum.meb.gov.tr

EĞİTİMDE REFORM
Daha aydınlık
gelecek!

T.C.
ERZURUM VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.0.25.20.02-605

Konu : Anket Çalışması

14052 24.05.2011

VALİLİK MAKAMINA

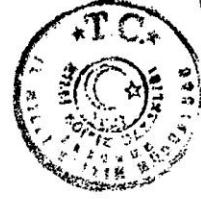
İlgi : Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.

Atatürk Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı 17.05.2011 tarihli ve 9301 sayılı yazıları ile Eğitim Bilimler Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Vahit Ağa YILDIZ'ın "Bir Sosyal Öğrenme Aracı Olarak Medya ve Ahlaki Gelişim Kuramları Açısından Medya Okur Yazarlığına Eleştirel Bir Bakış" konulu tez çalışmasına esas teşkil edecek anket çalışmasını, başvuru ekinde yer alan onüç ilköğretim okulunda yapma isteği, ilgi yönerge çerçevesinde Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Mustafa BASTAN
Milli Eğitim Müdürü

OLUR
24/05/2011
Mehmet GÖK
Vali a.
Vali Yardımcısı



Y.Mumcu Mah. Atatürkevi Cad. Proje Koordinasyon Merkezi Yakutiye
ERZURUM
Ayrıntılı bilgi için irtibat : Y.DELİBAŞOĞLU ŞEF
Telefon : (0442) 234 48 06 Faks : (0442) 2344805
e-posta : erzurummem@meb.gov.tr Elektronik Ağ : <http://erzurum.meb.gov.tr>

EĞİTİMDE REFORM
Daha aydınlık
gelecek!



EK 2. TELEVİZYON SEYRETME DURUMLARI SAPTAMA ANKETİ

TELEVİZYON SEYRETME DURUMLARI SAPTAMA ANKETİ

Sevgili öğrenciler, aşağıdaki sorulardaki seçeneklerden size en uygun olanı işaretleyiniz.

1-Film seçerken en çok hangi konulu filmleri seçersiniz?

Komik ve Eğlenceli filmleri Dövüş ve Savaş filmlerini Duygusal filmleri

2- En çok hangi tür programları seyredersiniz?

Yarışma- Eğlence Dizi-film Haber Belgesel

3- En çok hangi diziyi seviyorsunuz?

Arka Sokaklar Tek Türkiye Geniş Aile Çocuklar Duymasın
Diğer:.....

4- Hangi çizgi film karakteri olmak isterdiniz?

Calliou Ben Ten Bugs Bunny Afacan Çocuk Dennis Diğer:
.....

5- Evde anne ve babanızın seyrettiği programları nasıl buluyorsunuz?

Çok kötü Kötü Orta İyi Çok iyi

6- Anne babanızla televizyon seyrederken sizi utandıran programlar oluyor mu?

Her zaman Oluyor Sık sık oluyor Bazen Oluyor Nadiren oluyor Hiç Olmuyor

7- Anne babanızın seyrettiği programları seyrederken korkuyor musunuz?

Hiç Korkmuyorum Çoğu zaman korkuyorum Bazen Korkuyorum Nadir Korkuyorum
 Her zaman korkuyorum

8- En sevmediğiniz ve rahatsız olduğunuz programlar hangileridir?

Evlenme Programları Diziler Yarışmalar Haberler Diğer

9- Sizi en çok etkileyen dizi oyuncusu ve dizisini yazınız.

Dizi Oyuncusu:..... b) Dizisinin Adı:

10- Günde ortalama kaç saat TV seyredersiniz?

1 saat 2 saat 3 saat 4 saat 5 saat 5 saatten fazla

11- Günde en çok hangi saatler arasında televizyon seyredersiniz?

12:00- 14:00 14:00-16:00 16:00-18:00 18:00-20:00
 20:00-22:00 22:00'den sonra

Cinsiyet:.....

Okulu:.....

Sınıf:.....

EK 3. AHLAKİ GELİŞİM TESTİ

TEST II

Karısı hastalanan bir köylü onu şehre götürerek muayene ettirmiş ve doktordan bir reçete almıştı. Köylü doktorun vizite ücretini ödedikten sonra cebinde ilaç alacak parası kalmadı. Çaresiz köyüne döndü. Ama doktor, karısının bu ilaçları kullanmadığı takdirde öleceğini söylemiştir. Köylü bu durumu etrafındakilere anlatırken öğrendi ki, komşularından biri daha önce aynı hastalığa yakalanmış ve ilaçlar sayesinde kurtulmuştu. İlaçların yarısı kullanılmadan duruyordu. Köylü komşularından borç para istedi. Alamadı. Sonra o komşusundan ilaçları kendisine vermesini istedi, ama komşusu onlar için çok para ödemediğini, parasını almadan veremeyeceğini söyledi. Köylü ileride ilaç bedelini ödemeyi vadettiyse de dinlemedi. Nihayet çaresiz kaldı ve komşusunun evine girip ilaçları aldı.

Bu adamın davranışlarını nasıl değerlendirirsiniz? Aşağıdaki ifadelerden hangisi onun durumuna uygun düşüyorsa o ifadenin baş tarafına bir çarpı (X) işareti koyunuz.

1. Hırsızlık nasıl olursa olsun suçtur. Bu adamın cezasını çekmesi gerekir. Kanun elbette yakasını bırakmaz. Paraya ihtiyacım var diye soygunculuk yapanla ilaca ihtiyacım var diyen hırsızlık yapan adalet önünde ayrılmaz.
2. Bu adam karısını yaşatabilmek gayesiyle böyle bir iş yapmıştır. Hırsızlık yapmak suç olmakla beraber toplumun bu adamı hoş görmesi gerekir. Kanunlar ve mahkemeler böyle durumları göz önüne almalıdır.
3. Bu adam kanunlara uygun hareket etmiyor. Kanuna uymamakla toplum düzenini bozacak bir davranış yapmıştır. Toplumda böyle kötü örneklerle anarşi yaratmaktansa şahsi ihtiyaçlarından fedakarlık etmek daha doğru olur.
4. Bu adam mahkemeye verilecek, hapis cezası yiyecek ve yıllarca hürriyetini kaybedecektir. Bir de onun bu arada bütün yakınlarından uzak kalacağını düşünelim. Böyle yanlış hareket yapmamış olsaydı ne karakola düşecekti, ne mahkemeye, ne hapishaneye.
5. Bu adam ilaçları alarak bir insanı ölümden kurtarıyor. Halbuki ilaca sahip olan adamın böyle acil bir ihtiyacı yoktur. İnsanların hayatlarını kurtarmak için herkes elinden geleni yapmalı, hukuk ve adalet anlayışı bu ilkeye dayandırılmalıdır.
6. Bu adam toplumda hoş karşılanmayan bir iş yapmıştır. İnsanlar ihtiyaçlarını toplumun ahlak ve hukuk anlayışına uygun yollardan karşılamalıdır.

EK 4 . ANKET VE TESTİN UYGULANDIĞI OKULLAR

ANKET VE TESTİN UYGULANDIĞI OKULLAR

“Televizyon Seyretme Durumları Saptama Anketi” ve “Ahlaki Gelişim Testi” 23-27 Mayıs tarihleri arasında Erzurum iline bağlı aşağıdaki okullarda uygulanacaktır.

OKUL LİSTESİ:

- 1. Erzurum-Aziziye-Fatih İlköğretim Okulu**
- 2. Erzurum-Aziziye-Şeker İlköğretim Okulu**
- 3. Erzurum-Aziziye-Dağdagül Köyü İlköğretim Okulu**
- 4. Erzurum-Aziziye-Sarıayla Köyü İlköğretim Okulu**
- 5. Erzurum-Aziziye-Kayapa Köyü İlköğretim Okulu**
- 6. Erzurum-Aziziye-Özbek Köyü İlköğretim Okulu**
- 7. Erzurum-Aziziye-Ocak Köyü İlköğretim Okulu**
- 8. Erzurum-Aziziye-Çiğdemli İlköğretim Okulu**
- 9. Erzurum-Aziziye-Alaybeyi Köyü İlköğretim Okulu**
- 10. Erzurum-Yakutiye-Şükrü Paşa İlköğretim Okulu**
- 11. Erzurum-Yakutiye-İbrahim Hakkı İlköğretim Okulu**
- 12. Erzurum-Palandöken-Mustafa Kemal İlköğretim Okulu**

ÖZ GEÇMİŞ

Araştırmacı, 1987 yılında Erzurum'da doğdu. İlköğrenimine İbrahim Hakkı İlköğretim Okulu'nda başlayarak, Şükrü Paşa İlköğretim Okulu'nda tamamladı. Orta öğretimini 2004 yılında Erzurum Lisesi'nde tamamlayan araştırmacı, aynı yıl Atatürk Üniversitesi- Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi- Sınıf Öğretmenliği Bölümünü kazandı. 2008 yılında bu bölümden mezun oldu. İlk olarak Kars ilinin Sarıkamış İlçesi'ne bağlı Armutlu Köyü İlköğretim Okulunda 2 yıl sınıf öğretmeni olarak çalıştı. 2010 yılında Erzurum ili Aziziye İlçesine bağlı Dağdagül Köyü İlköğretim Okulu'na atandı. Halen bu okulda Müdür Yetkili Öğretmen olarak görev yapmaktadır.